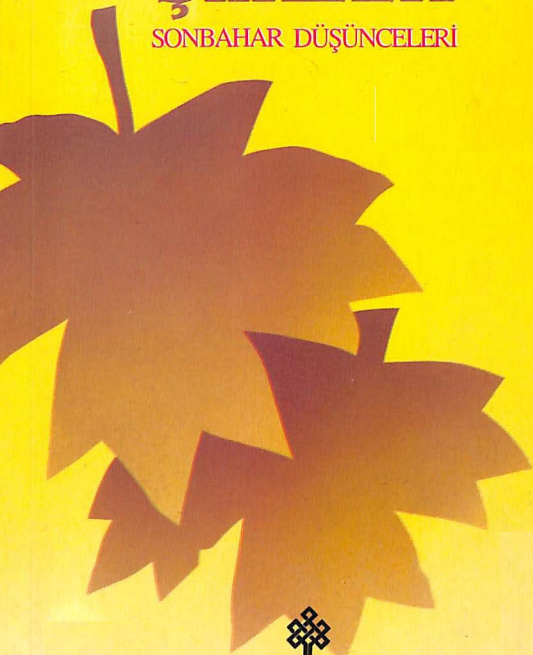

BAHTİYAR VAHAPZADE

ŞİİRLER

SONBAHAR DÜŞÜNCELERİ

KÜLTÜR BAKANLIĞI

TÜRK DÜNYASI
EDEBİYATI

SONBAHAR DÜŞÜNCELERİ
(Şiirler)

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI / 1448

Yayımlar Dairesi Başkanlığı

Türk Dünyası Edebiyatı Dizisi / 29

5-15484

SONBAHAR DÜŞÜNCELERİ

– Şiirler –

Bahtiyar VAHAPZADE

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 30.3.1993 tarih ve
928. 1-685 sayılı makam onayı gereğince ilk defa
10.000 adet bastırılmıştır.

Yazır Matbaacılık - İSTANBUL

1990'lı yıllar yalnız Türkiye toplumunda değil, tüm dünya coğrafyasında da ilginç oluşumların ve onlara bağlı gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde Bakanlığımızın politikasının özünü, demokratikleşme çabalarının toplumumuzda yaygınlaştırılması oluşturmaktadır. Çoğulcu katılımcı, çağı yakalamış insanların ürünleri ile bütünleşmiş bir kültür politikası temellendirilmesi amaçlanmıştır.

İnsanlığın geçirdiği büyük dönüşümlerin ve değerlerin arkasındaki kavramlar "Kitap" ve "Okumak"tır. Ne görselliğin gücü, ne de iletişimin durmak bilmeyen teknolojik gelişmeleri bu iki kavramın insanlara özgü haz duygusu nedeniyle hiçbir zaman önemini yitiremeyecek, özelliği ve önemi dünya durdukça sürüp gidecektir.

İnsanlar günlük yaşama biçimleri, dünyadaki olumlu olumsuz gelişmeler, etkileşimler, olaylar, üzüntüler ve sevinçler içinde düşünce üretip kendilerini yenileyecekler ve bu çabadan da hiçbir zaman vazgeçemeyeceklerdir.

Bütün bu somut gerçeklerin yanında, karşımızda fazla değiştiğini söyleyemeyeceğiniz diğer bir somut gerçek var. O da az okuyan bir toplum oluşumuz. 1992'yi KİTAP ve OKUMA yılı ilan ederek bu sorunun altında yatan nedenleri araştırmak, çözüm yolları aramak, etkinlikler yapmak, okuma konusunu gündemde tutmak çabası içinde geçirdik. Kampanyalar yaptık, yarışmalar düzenledik, kitaplarınızı ücretsiz verdik, tüm bu etkinliklerimizi yine sürdüreceğiz.

1993 yılında "KİTAP SATIN ALIN... AYDINLANIN" diyerek ikinci adımımızı atıyoruz. Yine kampanyalar, yarışmalar yoluyla insanımızı kitaba ve kitap satın almaya yönlendirmek amacındayız.

Geniş ufukları olan, düşünen, düşündüğünü açıklayan görsel iletişim araçlarının verdikleri yetinmeyen, kültürlü insanların yaşadığı özgür ve demokratik ortamı olan, geleceğin, 2000'li yılların Türkiye'si için bu kavramların yerleştirilmesi çok önemli. Bunun sonunda kitabı isteme, sahip olma ve bundan haz duyma duygusunun yaygınlaştığı insanların

Türkiyesi, okuyan, yazan Türkiye, düşünenlerin gerçekleştiği Türkiye olacaktır.

Bakanlığımız 1993'te gerek çalışmaları sırasındaki değerlendirmeleri gerek Türkiye'nin her köşesinden gelen istemin yoğunlaşması nedeniyle baskı sayılarını yükseltti.

Toplumsal düşünce birikimimizi oluşturan, bu arada da ulusal kültürümüze katkıda bulunmuş olan ve fakat özel yayınevleri tarafından yayınlanmasında bilenen güçlükleri yaşayan kitapları yayınlamaya devam edeceğiz. Böylece, ulusal kültür birikimimizi yalnızca bir koruma mantığıyla değil, günümüz gereksinimlerini karşılayacak bir yaklaşımla ele almış olacağız.

Okumak ve yazmak, insanların insanca duygularının, kendi kendisiyle yalnız kalabildiği tad alma ve haz duyma anlarının yaşandığı tek alandır. İnsanlar yaşanan bu anlarının sonucunda dünyamızı sisleyen fikir türünlerini ortaya koyuyor, yetenekli kişiler ortaya çıkıyor, hepimizin, ülkemizin, giderek dünyamızın malı oluyor.

Bu gerçek ve bilinç içinde kitap ve okumak somutunda başlattığımız girişimlerinizi 1993'te yine gündeme getiriyor "KİTAP SATIN ALIN.... AYDINLANIN" diyoruz.

Çoğulcu, katılımcı, demokratik yapılı, çağını yakalamış, ona içerden bakan kuşaklar olarak yetişmemizin gerçeği bu diyorum ve buna içtenlikle inanıyorum.

D. Fikri SAĞLAR
Kültür Bakanı

ÖNSÖZ

Bahtiyar Vahabzade yaşının çokluğuna göre değil, doğma halkının dertleri, arzu ve isteklerini ıcazkar sanat kudretiyle dile getiren eserleri, yüzyıllığı o kadar da sabit olmayan toplumsal siyasal durumunda sarsılmaz yurttaş mevkisi dolayısıyla çağdaş Azerbaycan edebiyatında aksakallık selâhiyeti kazanmış görkemli sanatkârlardan biridir.

O, milletin şiirle çarpan kalbi, şiirsellikle nefes alan zeka ve vicdandır, analitizm ve duygusallığın vahdetinden oluşan, insanları yana yana düşünmeye, düşünce düşünce yanmaya zorunlayan bedîî kelime dünyasının sahibidir.

Aksakallılık ve müdrüklük! Biri birinden ayrılmaz iki nitelik. Poetikanın aksakalı ve bilgelik şiirselliği. Edebi tenkitçiler onun yaratıcılığının 70-80'li yıllar aşamasının asıl bilgelik şiirselliği olarak değerlendirirler. Onun bu devre ait en seçme şiir ve poemleri, piyes ve publisistik –yani ekonomi ve politik sorunları üzerine yazıları millî ve genelbeşeri matlublara, günün sorununa veya edebi mevzulara düşünür yaklaşımı– nazarıyla nitelenir. Tarihsel gerçeğin, çağdaş olayların mütefekkirane duyumu, sorunun bedîî felsefi çözümü B. Vahabzade'nin "Leyaket", "İki Korku", "Şehitler", "Merziye", "Affedersiniz, yanlış yaptım..." poemlerinde, "Dar ağacı", "Feryat" piyeslerinde ve çok sayıda başka lirik epik-dramatik eserlerinde açıkça hiss olunur.

Bilgelik zirvesine uzanan yollar ise bileşik yaratıcılık aramalarından, dünyayı, kendisini derk ederekcesine kurtuluş ve gerçek uğruna çarpışmalardan, halkını ve genel olarak insanı Allahın bahş ettiği haklara kavuşturmak için edebî savaşlardan geçmiştir. Bu çetin yolda hangi engellere rastlanmamış ki? Takipler, mahrumiyetler mi, işten çıkarılma mı, yayınlanmamak mı, yahut da taltif ve takdirlerle susturulmaya yapılan gayret ve çabalar mı?..

Acı da olsa, tüm bunlar Azerbaycan Türklerinin millî şair, yurttaş şair, haksever şair olarak kıvanç duyduğu Bahtiyar Vahabzade'nin hayat yolunun konkre levhalarıdır. Bu yolda onun en büyük yardımcısı "gerçek" ve "kurtuluş" inamı ve imanı olmuştur:

"Yaratıptır inam beni,
Ben inamın evlâdıyım."

B. Vahabzade kendisi öyle sanıyor ki, yazarın biyografisi onun yazılarının, görüşünün, ağıdesi ve gayesinin biyografisidir. Falan yılda doğmuş falan yılda falan okulu bitirmiş vs. diye, olayların belli biçimde sıralanması ise bu biyografinin dış tarafıdır, işte. Bununla bile, Türkiye okuyucusu için, kanımızca bu "dış" belirtiler de ilginç olur.

1925 yılında Azerbaycan'ın kuzeyinde, Kafkas sıra dağlarının koynunda yerleşen, dört tarafı sık ormanlara bürünmüş kadim Şeki şehrinde basit ailede doğmuştur. Anne, babası okur yazar olmayan, fakat zaten asil insanlar, hem de zahmet sever olmuşlar. 1934 yılında cumhuriyetin başkenti Bakû'ya göçtükten sonra Bahtiyar orta okulu bitiriyor. 1942-1947 yıllarında Azerbaycan Devlet Üniversitesi'nin Filoloji Fakültesi'nde, 1947-50 yıllarında aspiranturada tahsil görür. 1950 yılından 1990 yılına kadar bir zaman süresinde aynı üniversitenin öğretmeni olarak çalışır ve kimi vakit kürsü başkanı görevini de yapar.

XX. yüzyıl Azerbaycan edebiyatı uzmanıdır. Filoloji İlimleri Doktoru, Profesör, Azerbaycan Bilimler Akademisi'nin Yedek Üyesidir.

B. Vahabzade sanatını her zaman sevmiş, öğrencilerinden kıvanç duymuştur. Hatta onlara, "Kıymet -(Numara)" adlı poem de hasretmiştir.

Yarıya bölünür günüm, saatim,
Vakit servetimdir, sonsuz varımdır.
Öğretmenlik -benim günüm, hayatım,
Şairlik en yüce duygularımdır.

O, bedîî eserlerinde hem de bilgin, bilimsel yaratıcılığında hem de şair, her iki mesleğinde hem öğretmen, hem de eğitmendir.

60'dan fazla kitabı yayınlanmıştır. Yazıları tek Azerbaycan'da yayınlanmakla kalmayıp Rusya'da, Türkiye'de, Polonya'da, Özbekistan'da, Türkmenistan'da, Ukrayna'da, Almanya'da, Gürcistan'da vs. yerlerde ışık yüzü görmüş, piyesleri çeşitli dillerde oynanılmıştır.

"Aynı Gemi Yolcusuyuz" kitabına göre 1984 yılında Sovyetler Birliği Ödülü kazanmıştır. Azerbaycan'ın halk şairidir. Yıkılması için her zaman kökünün, temelini kazıdığı imparatorluğun hatta birkaç madalyasını da (?) almıştır. [Hiç bir vakit onu sinesine takmasa da]. B. Vahabzade için bu mükâfat, ödül, madalya, nişan, şeref nişanı, fahri unvan nedir ki? Şer saltanatının taşrasında vatanının servetinin yağmalanmasından, maneviyat ve kültürünün, anne dilinin mahvına yönelik politiktan, Azerbaycan dilinin Latin dili gibi "ölü dil" akıbetinden öfkeyle, kazeple konuşan, feryat çeken, haykıran şair ve çoğu da 80'li yılların ortalarına rastlayan ödül ve titullar? Millî şairin büyüklüğünün, halk içindeki muhabbetinin gözden perde asan resmî, devlet itirafı, yoksa susmak için, yahut kırmızı rejime methiyeler yazmak için avans?

Fakat ağaların yanıldığını şair her yazısında ispat etti. "Cumartesi Gecesine Giden Yol" kitabı, "Şehitler" poemi Kremlin'in yüzüne atılan tokattı. 1990 yılının Ocak ayının 19'dan 20'ye geçen gece Azerbaycan'ın başkentine ansızın getirilmiş Sovyet Ordusu huzur içinde yaşamını sürdüren sakin halkı ateşe tutmuş, yüzlerle suçsuz, masum insanı katle yetirmiştir.

Tüm Azerbaycan 40 gün matem tuttu, yas sağladı. 40 gün tüm Cumhuriyet halkı tatil yaptı. Televiziya faaliyetini durdurdu. Hükûmet felce uğramıştı. Radyo yalnız askeri-merkez kumandanın beyanatını veriyordu. Halkı kendini tutmaya, metin olmaya, çalışmaya çağıran B. Vahabzade radyo ile bilâvasıta tüm millet vekillerine müracaat ederek, parlamentonun toplantısını yapmaya nail olmuştu. Toplantıda Kremlin'in

cinayetkârlığını pisleyen, Moskova'yı ilk kez SSCB'den çıkmakla tahdit eden karar alınmıştı. Adı geçen bu toplantıya yazarlar -B. Vahabzade ve İ. Şihli- başkanlık yapıyorlardı. Şair üçüncü devre çağırısıdır ki, Azerbaycan parlamentosunun üyesidir. Azerbaycan'ın SSCB'nin terkibinden çıkmasının, millî devletçiliğin onarılmasının kızgın destekçilerinden biri olmuştur. Üç evlat babasıdır: Kızı matematikçi, bir oğlu filolog-şarkiyatçı diğeri hukukçudur.

Vahabzade yaratıcılığında zaman ve şahsiyet münasebetleri her zaman başta gelen, ana hatlardan biri olmuştur.

Aydın mevkili yurttaş, zamana baş eğmeyen şahsiyet -şairin lirik kahramanı daha böyle nitelendirilebilir. Onun "Gülüstan" poemi / 1959/ zaten böyle bir mevkiden yazılmıştır.

Hâlâ geçen yüzyılın başlarından Rusya'nın İran'la apardığı işkalcilik harbinin sonucu olarak bağlanmış "Gülüstan" ve "Türkonençay" mukaveleleri ile Azerbaycan toprağı iki devlet arasında bölüştürülmüş, halk iki yere parçalanmıştı. (Aynı parçalanma XX. yüzyılın sonunda da devam etmektedir.) Politik ve manevi bütünlüğü tahribe uğrayan Azerbaycan'ın faciası halkın kalbinde her zaman yangılanmış ve O, tarihsel adaleti berpa etmeğe, yeniden birleştirmeye gayret etmiştir. Devlet ise bu hissleri boğmak için, hatta aynı ayrılığı az kala şerefli bir bayram olarak kaydediyordu ve halka da kutlatırdı.

Şair "Gülüstan" poemi ile kendi sanat kredisine -gerçekçilik prensibine- sadık kalmış, gençliğin gözlerine çekilen perdeleri kırmış, onların nazar dikkatini halkın kökenine, tarihine, millî derdine yöneltmiştir. Bu suretle, şairi gerçekliğin derk edilmesinde, millî-tarihi hafızanın uyanmasında bedîi hakikat vasıtasıyla tarihçilerden daha fazla işler yapmıştır.

"Azerbaycan'ın göksüne basılan dağı" okuyucuya gösteren bu lirik-politik ve ekonomik konu yazıları kapsayan eser taşra gazetelerinden birinde yayımlandıktan hemen sonra kaldırılır. Şairin eserlerinin yayımlanması durdurulur ve bir süre kendisi de işsiz kalır.

B. Vahabzade'nin yaratıcılığı ve hayatında bu eser ile onun manevî disidentliği başlıyor. Gençliğin, okuyucuların putuna çevrildikçe iktidarda bulunanlar bir o kadar onun yaratıcılığını teftişe, eleştiriye yelteniyorlardı.

Şair başka bir yol tutuyor. Nizamî demişken. -"can mumunu feleğin ansız darbelerinden korumak" için halkın dertlerini yansıtan olayların zamanını ve mekânını değiştirir. Yeter ki, şahsiyet mevkisi değişilmesin. Yeter ki, matlup şair yûreğinde kalsın.

Cezayir'de Arapların yabancılarca sömürgeciliğine karşı savaşımdan söz eden "Yollar-oğullar", İran'da Azeri Türklerine, onların diline karşı, milliyetine karşı hakaretili münasebeti feci epik süjelerle aksettiren "Merziye", aynı ülkenin hayatından alınmış, dindar fanatiklerin serbest fikirliliği, vicdan özgürlüğünü ezen, terörcülüğünü hiddetle damgalayan ve bu hiddeti açık, yılgam tarzda tasvir eden "Affedersiniz, yanlış olup..." gibi poemlerinde SSCB'de çok sayıda halkların, bu arada Azeri Türkleri'nin talihini, durumunu aksettirdi. Dert aynı dert, matlup aynı matlup, talih aynı talih. Ama zaman da başka, mekân da başkaydı...

B. Vahabzade çeşitli halkların, toplumların beşerî sorunlarını seçip genelleştirebilen sanatkârdır. Bu noktada onun kaleminde millîlik ve beşeriliğin biri biriyle nasıl uyduğunun müşahidi oluyoruz. Evlilik dışı doğan ve buna göre de bırakılan yavrunun, tüm ömrünü evlatlarına hasretmiş ve onlarca çok "kültür bir tarzda" mâlûllar evine kovulması şairi planet çaplı bir sorun olarak düşündürür ("Bırakılmışlar"). O, sanki tüm beşeriyeti alelade bir bebeğin talihi namına uyanık ve duyulu davranmaya çağırıyor.

Azerbaycan'da B. Vahabzade'yi fikir şairi, şiir sanatını fikir şiirselliği adlandıranlar. İntelektik, felsefi-toplumsal fikir araştırmaları, fikir arayışları bu şiirsellikte gayet güçlüdür. Ama bu aramaların, bu araştırmaların yurttaş yangılanmasından mayalandığını da kuşkusuz görüyoruz. Yangılanma, yakınma, yannak Vahabzade'nin lirik kahramanı için yaşamak, yaşamak ise ömrü neyinse yolunda eritmek demektir.

Yaşamak yanmaktır, yanasın gerek,
Hayatın mânası yalnız ondadır.
Mum eğer yanmırsa, yaşarım demek,
Onun yaşamağı yanmağındadır.

Şair fikir serbestliğini, akade bütünlüğünü insan için en büyük nimet sanır. İnsana böyle serbestliği verebilecek toplum kurulmasına çabalar da, yeltenişler de onun şiir yaşamında belli izler bırakmıştır. Şu da bir gerçek ki, "Hiç bir şeyden sakınmayan, kendi fikrini ve hissini doğrudan doğruya, açık halde diyebilen ve mesleği, akadesi yolunda her mahrumiyetlere hazır bulunan, ölümü bile mertlikle karşılayan korkmaz insanlar" onun için ideal kişilerdir ve O, büyük filozof-şair Nesimi'yi böyle bir ideal sanır. Nesimi XIV. yüzyılda Timur'un zamanında yaşamış, Ortodoks dinine karşı koyan, hapislere düşse de en sonunda C. Bruno gibi fikir yüzünden idam olursa da, kendisi de gayet müthiş bir duruma düştüğünde bile -derisi dabanından soyulsa bile- fikrinden dönmemiş filozof şairdir.

Bahtiyar Vahabzade kendisinin "Feryat" manzum dramını zaten bu ruhda -hakikat ve fikir serbestliği uğrunda- kutsal ülküler uğrunda mücahitlik ruhunda yazmıştır.

Bütünlükte Bahtiyar Vahabzade Azerbaycan edebiyatı, toplumsal fikir tarihinde 80'li yılların ortalarında vüset alan milli uyanma, özgürlük, bağımsızlık ve demokrasi uğrunda genel halk savaşına zemin hazırlayan, şuurları, yürekleri bu fikirler, ülküler yönünde terbiyelendiren yazarlardan biri gibi şerefli yer tutur. Şu da rastgele değil ki, 1988'li yılda Azerbaycan'da bağımsızlık uğrunda genel halk hareketi başlayanda, ilk yüz binlik mitinglerde halkın daha bu savaşa önderlik edecek bir örgütü, partisi bulunmadığı bir vakitte minlerle insan kitlesi isyankâr bir sesle "Bahtiyar, Bahtiyar..." diye haykırmış savaş, miting alanına yürüyen şairi elleri üstüne alarak

insan ünmanı içinden kürsüye doğru götürmüşlerdi. Halkın aksakal kelimesine, doğru yol gösterene, zeka sahibine ihtiyacı vardı...

Çok ender şahsiyetlere nasib olan -özel bir menfaat gözetmeyen samimi halk sevgisi şairin en büyük ödülü idi.

Bugün Azerbaycan Cumhuriyeti'nin de -yüre SSCB-den ayrıldığı, dört yıllık savaşta dayanaklı duruma girmiş politik örgütü-AHC- nin, demokrasi ruhlu profesyonel politikçilerin faaliyet gösterdiği bir zamanda şair hem politik alandan, hem öğretmenlik alanından uzaklaşmış, yalnız ve yalnız tek bir hayatını oluşturan şiir yaratıcılığıyla uğraşmaktadır.

B. Vahabzade'nin hayatta en fazla kıymetlendirdiği şey vakittir. Kendisi yazır: "Ömrüm boyu vakitten kıymetli ve ona eş olan, ona denk olan bir şey tanımamışım. Çünkü gençliğimden faaliyetim kararlı, belli bir hedefe yöneltilmiş, zamanın kadrini bilmişim."

Zaman ise beklemiyor... Zaman ve Allah yardımcın olsun, Üstad! Zafer zamanı geçse bilinlerindir.

Aziz ve değerli okuyucular, Azerbaycan'ın sevgili şairi Bahtiyar Vahabzade ile görüşünüzden pişman olmayacağınıza yeni bir dünya ile -Zengin Azerbaycan dünyası, -engin Bahtiyar dünyası ile temastan özel bir zevk duyacağınıza eminim.

30.XII.1992
Filoloji Doktoru
Doçent İtibarı TALİPLİ

ÖNSÖZ

(Kızım sana diyorum, gelinim sen işit)

Türkiyemizde yayınlanacak yeni kitabın için Önsöz yazmağı Yayınlar Dairesi bana havale edende ne yazacağım üzerine çok düşündüm. Kendim kendi şiirlerimden ne yazabilirdim yani?.. Hani Önsöz bir türlü müellifi takdim edip tanıtmak amacını izliyor. Kuşkusuz, Türkiye beni, benim yaratıcılığı Azerbaycan tanıdığı kadar tanımıyor. Az sonra fikirleştirdim ki, belki bu daha iyi. Koy Türkiye'deki okuyucular beni eserlerimden tanınsınlar.

Buna rağmen, benim şiir sanatı üzerine mülahazelerim ve görüşlerimin Türk okuyucuları için ilginç olacağı düşüncesindeyim. Dünyanın en büyük filozofları, bilginleri ve şairleri daha şimdiye kadar "Şiir nedir?" sorusunu tam yanıtlayamamışlar. Biri demiş: "Şiir kalbin en ince, en derin, en zarif duygularının ifadesidir." Biri demiş: "Şiir güzelliğin şarkısıdır", biri demiş: "Şiir insan azaplarının ve ıstıraplarının teces-sümüdür." Bir başkası demiş: "Şiir hayatın aynasıdır" vs... Necip Fazıl Kısakürek'se demiş: "Allah'ı bulamamacasına aramak olan şiirin gayesi ilk dayanak ve çıkış noktası olarak din temeline muhtaçtır".

Bu teriflerin her biri müellifin kendi yaklaşımı bakımından doğrudur. Ama bu teriflerin hiç biri şiirin tam terifini veremiyor. Buna göre de ben de "şiir nedir?" sorusunu kendi noktai nazarımla cevaplamak istiyorum:

Benim için şiir dertlerimin, istek ve arzularımın konuşan dilidir. Bizde bir mani var:

*"Ben dertlere yol oldum
Yandım, dönüp kül oldum.
Dillendirdi dert beni
Okudum bülbül oldum."*

Evet bülbülü okutan onun derdi olduğu gibi, şairi de dillendirip söyleten onun derdidir. Bu anlamda, halkının 180 yıl Rus emperyalizminin yumruğu altında çektiği çileler, azap ve üzüntülerdir elime kalem verip beni şair eden. İşte bu nedenle, aynı yumruk, baskı altında benim yazdığım şiirlerime bir mânalı, yüzdən bakan okuyucu, mısralarımın kendisini değil de onun sırtında saklanan anları arayıp bulmalıdır. Yoksa şiirlerim Türk okuyucusuna tam aydın olamaz. Bir zamanlar devrin gereğince ben kapalı yazmak zorundaydım. Ama mahir Azerbaycan okuyucusu kapalı mısralarımın üst kapağını açmış, onların arkasında gizlenen asıl gaye, amacı görmüş, kiraza bakıp içindekinin farkına varmışlar. Halkımın yaşadığı üzüntülü anlar, azaplı günler, çektiği çileler ona bu çekirdeği görme imkânını veriyordu. Serbest, bağımsız ve mutlu bir millet belki de benim kapalı adlandırdığın gayeleri, matlubu tam açıklığı ile derkedemezdi. Hani ben bu zavallı halkın evladı olduğumdan onun dertlerini yakınıyor, onun çilelerini yazıyor, onun güç durumunu yansıtıyordum. Allah hiç bir milleti başka milletin kölesi etmesin.

Ondokuzuncu yüzyılda yaşamış büyük edibimiz M. F. Ahundzade demiş ki, eğer mevcut kuruluşu açık eleştiremiyorsan, zamanı ve mekânını değiştir, yürek sözünü yaz, anlayan anlayacak.

Ben uzun yıllar büyük edibimizin bu meşhur reçetasına dayanarak yazmış, totaliter rejime bu yolla kendi itirazlarımı bildirmişim. Bu yöntemi destekleyen bir ata sözü de var:

"Kızım sana diyorum, gelinim sen işit".

Sizlere takdim ettiğim bu kitapta benim kalbimin derinliğinde gizlenen duygularımı - yani kirazın içindeki çekirdeği- sayın Türkiye okuyucuları bula bilirseler, o zaman ben kendimi adım gibi bahtiyar sanır ve ne mutlu bana, derim.

14.02.1993

BAHTİYAR VAHABZADE

VATANDAŞ

Vatandaş!
Ne güzel seslenir bu söz.
Yani- bir Vatan'ın evlâdıyız biz.
Annemiz aynıdır,
Kardeşiz demek.
Ben sana arkayım,
Sen bana kömek!

Vatandaş!
Ne güzel seslenir bu söz.
Yani- iki canda bir yüreğiz biz.
Güçsüzüz,
bir hiçiz sen de, ben de tek.
Vatana güvenip olduk vatandaş.
Benim yüreğimi kanatsa gerek.
Senin tırnağına değer çakıl-taş.

Vatandaş!
Ne güzel seslenir bu söz.
Yani- bir iklimde büyümüşüz biz.
Seni de,
Beni de büyüden Vatan
Annedir hem sana,
Hem de ki, bana
Sen de sorumlusun,
Ben de her zaman
Vahit annemizin mutluluğuna.

Vatandaş!
Ne güzel seslenir bu söz.
Yani- bir kaynaktan su içmişiz biz,
O su kalbimizde coştı, kaydadı,
Aynı bir ad ile tanıttı bizi.
Vatanın unvanı,
Vatanın adı,
Hatırlattı bize görevimizi.

Vatandaş!
Ne güzel seslenir bu söz.
Vatan ebedidir,
Gideriyiz biz.
İnsan kudretlidir öz vatanında.
Biliriz dünyaya biz niye geldik.
O bizi yaratan,
Biz ona bende.
Yaratan uğrunda ölmeğe geldik.

Ağustos, 1980 yılı.

SİYAH SAÇLAR, AK SAÇLAR

Saçlarıma ak düşür, ak düşür, yaman⁽¹⁾ düşür,
Her bakanda annemin yüreğine kan düşür.
Ey annem, beyaz saçım seni derde salmasın,
Saçımın aklığundan kanın hiç kararmasın.

Tutuşurum geceler masa arkasında ben,
Saçlarım da ağırır kalbimin ateşinden.
Sen deme ki, "balamın belki gizli gamı var,"
Vaktsız ağaran saçın başka bir alemi var.

Ölüm bile gam değil, bu hayatı duyana,
Ben şu ak saçlarımla övünürüm, ey anne.
Siyah, şeve saçları tabiat vermiş bana,
Güvenemezim onun bu armağanına.
Zahmeti hayatımın ilkel süsü sanmışım,
Ak saçları hayatta ben kendim kazanmışım.

Eylül, 1957 yılı.

(1) yaman: burada fazla manasındadır.

KARAĞAÇ⁽¹⁾

Bu yıl nece-nece köyden, şehirden
Atımı sürdüm.
Nerde Karağac'a rastladım ben
Kuruyan gördüm.

Yeşil ağaçların içinde tek tek,
Kurular, ormanın sine dağları...
Adamın gözüne batır iğnedek
Çıplak karağacın dik budakları.⁽²⁾

Bilginler düşündü: "Nedir bu bela?"
Dünyada herşeye sebep gerektir.
Dediler, bu yıldan belki, dünyada
Karağacın nesli kesilecektir!

Neslin kesilmeği!
Derde bak gönül.
Bu derdin oduna gel yanak gönül.
İyi bak kuruyan şu ağaçlara,
Onun bin-bin yıllık tarihi vardır.
Tarihten konuşma,
Haydi, sen ara
Onu mahveden ya hangi azardır?⁽³⁾

Bugünün aşkına yan, hem de
yak sen.
Tarihe güvenme, bugüne bak sen
Dün aşkına, yine fazla yanma gel,
Sen öz geçmişinde çok saklanma gel.

Temmuz, 1965 yılı.

(1) *karağaç*: ormanlarda biten bir ağaç türüdür. Altmışıncı yıllarda Karağaç Azerbaycan'da kendi kendisine kuruyup mahoolmaya başladı. Şimdi Azerbaycan'da bu ağacın nesli kesilmek üzeredir. Karağacın timsalinde Sovyet imperyalizminin milletleri assimile etmek politikasını eksetdirmek istenmiştir.

(2) *budak*: dal.

(3) *azar*: hastalık

GÜZ DÜŞÜNCELERİ

Gönlümde meledi rüzgârlar buyıl.

Kış çaldı kapımı...

– Ey... gelen kimdir?

Aslinde kapımı çalan kış değil,

İçimden boylanın isteklerimdir.

Koşur,

Yaman koşur ağzın lazzeti,

Elimiz, ağzımız aşı erende

Dökülür önüne dünya nimeti

Ömrümüz, günümüz başa erende.

Helelikse güzdir...

Üşüyorum ben.

Bu deli rüzgârlar ya nereden eser?

Ömrümden ayrılıp beni kahreden,

Benden yüz çeviren bahardan eser.

Arzu yanımdadır.

Ama ben ona,

Şimdi zavalıca bakan olmuşum.

İndikçe gönlümün derinliğine

Akıl zirvesine kalkan olmuşum.

Boyalı dünyayı boyasız, renksiz,
Ömrün zirvesinde idrak ederiz.
Onda da kocalıp düşürüz elden,
Dünyayı duymaya darılırız biz
Galiba, âdettir bu da ezelden,
Bir şey yitirmezsek, bir şey bulmayız.

Önceler derk edebilmediğimi,⁽¹⁾
Derinden derkedir, bilirim şimdi.
Dönüp, eskilere yabancı gibi
Baktıkca bu yaşta gülürüm şimdi.

Akıl hissleri boğandan beri
Gönül de çok şeye uymuyor, dert bu!
Aklın bildikleri, derkettikleri
Beni yaşamağa koymuyor, dert bu
Şimdi derkettiğim, şimdi bildiğim
Ya mutlu etti mi, birce an beni?
Gülsem de, meğerse, şimdi güldüğüm
Eski emelermiş yaşatan beni.

O şen, o kaygısız günlerim nerede?
Günler de canlıdır
Ölse de dirilmez.
Yaş ötür, sarsıtır...
Kahr edir bizi
Ama ruhumuza dokuna bilmez.

(1) *derk etmek: idrak etmek, anlamak.*

Her gün yeni uçuş,.. yeni bir arzu.
Dolur,
Yenilerin yürek günbegün.
İnsan kocaldıkça ya ne sırdır bu-
Yürek civanlaşır arzular için.
İmkânla arzumuz savaşı zaman,
Ruh-azap çekendir,
Yaş barıştıran.

Kasım, 1980 yılı

DAĞDA ŞELALE GİBİ...

Bir rengi yok, göklerin bin rengini severim,
Bir gülü yok, güllerin çelengini severim.
Çıkmağa tepe değil, yüce dağ istiyorum,
Hayatı hayat gibi yaşamak istiyorum.

Gökte gurup çağı da, tan yeri de güzeldir,
Hayatın sevinci de, kederi de güzeldir.
Hayat bir cıdır düzü⁽¹⁾, bir cidal meydana,dir,
Herkesi öz kudreti, öz gayreti tanır.
İnciler bulunur mu, çalkalanmazsa ya ümman?
Bu meydanda, ne yazık, daim iniş arayan,
"Azca aşım, ağrımaz başım"⁽²⁾ diyenler de var
Kederdeki neşeyi, zevki anlamayanlar
Hayatın neşesinden, ferahından ne anlar?

Her kederi saadet, her sevinci gam izler,
Asıl gönül hem gamı, hem sevinci azizler.
Fırtınasız yürekler kavuk gibi boş olur,
Daim sevinç arayan daim gama tuş⁽³⁾ olur.

Düşmanım, yaltaklanıp tepeye dağ diyene,
"Bu dünyada bir türlü koy yaşayak"- diyene.
Ah, bir türlü!.. Lüğata bu söz nereden gelmedir?
Yaşamak - yaşamaktır. Ya bu "birtürlü" nedir?
Ben düşmanım, düşmanım böyle "ölü canlara",

Güneşten koşup her an gölge arayanlara...
Onlar ortada yeyip, kenardaysa gezdiler,
Namusu harcamaktan onlar sakınmazdılar.

Onlar orta yol tutup ne "he", ne "yok" -dediler.
Havaya ne "sıcaktır", ne de "soğuk" - dediler.
Onlar ölçüp biçtiler, her bir şeyi derinden,
Özgesini korkutup, korkdular özlerinden.

Kafada kaz olsa da
Kazdan uyanıktılar,
Kâh yağmura, kâh-kısa,
Kâh bahara baktılar.
Kâh akşama, kâh da ki, sabaha dem tuttular⁽⁴⁾,
Kendisini düşünüp, özgeyi unuttular.
Seslerden ses aldılar, öz sesleri olmadı...
Yaşadılar ölü dek nefesleri olmadı.
Gittiler iş ardından, yürekleri gitmedi...
Gezdiler, yürüdüler,
Adım seslerini tek kendileri işitti,
Bir kimse işitmedi...
Atlarını taşlığa salıp seğırtmediler,
Adları erkek oldu, ömürde bir kez olsun
Erkeklik etmediler
Onlar ölüde bile kimse haber tutmadı.
Bu sessiz, sakın ölüm kimseyi ağlatmadı.
Çoktan ölmüş zanneder, hani herkes onları.
Diri iken, sağ iken,
Öz sesi olmayanın ölümü sessiz : er,
Bin bin defa ölenin matemi yessiz geçer.

Kardeş bin duyku geçsin yüreğinden bir anda,
Sen şımarma gülende, inleme ağlayanda.
Ağlasan hüngür, ağla, gülsen kahkahayle gül.
Gülsen de ağlasan da, doyuversin koy gönül.

Diz üstü sürünerek, hiç türlü yaşayamam,
İstiyorum en yüce zirvelere konayım.
Hafif sakinliğini ne yapayım denizin,
Onun kasırgasına, dalgasına vurgunum.⁽⁵⁾

Koy dövsün yağmur beni, boran beni, kar beni,
Hayatın boranları daim yaşatır beni,
İstemem ki, hayatım, sâkin, ıssız odada
gelip geçsin lâl⁽⁶⁾ gibi.
İsterim savaşıyım, kayaların başında
Düşmanla kartal gibi.
Bahçedeki arık dek ötüp hazin şarkılar
akmağı istemezim,
Seyyah olup hayata seyirci bir nazarla
bakmağı istemezim.
Çağlamak istiyorum dağda şelâleler dek,
Serpilmek istiyorum kırlara lâleler dek.
Hep derya, nehir olup, çalkanmak istiyorum.
Göklerde yıldız olup ben yanmak istiyorum
Şıgımak istiyorum başsız külekler⁽⁷⁾ gibi.

(1) cıdır düzü: atların yarışa çıktığı, hopladığı, zıpladığı düzey cidal yeri, cirit yeri.

(2) azca aşım, ağırılmaz başım: ata sözlü.

(3) tuş olmak: rastlamak.

(4) dem tutmak: uygunlaşmak.

(5) vurğun: meftun olmak, sevmek.

(6) lâl: dilsiz.

(7) külek: rüzgâr.

Beslenmek istiyorum bütün yüreklerde ben
arzu, dilekler gibi,
Bir rengi yok, göklerin bin rengini severim,
Bir gülü yok, güllerin çelengini severim.
Çıkmağa tepe değil, yüce dağ istiyorum,
Hayatı hayat gibi yaşamak istiyorum,
Yaşamak istiyorum!

Mayıs , 1960 yılı.

YAŞAYA YAŞAYA YAŞAMAYAN VAR

Sen bütün sulardan kupkuru çıktın
Düzelir en çetin işin bir anda.
Kim diyebilir ki, bir kez şaşırıdın,
Meğer konuştun ya, şaşırasın da?..
Susmaktır en büyük silâhın senin
Olmadı hiç zaman "günahın" senin.

Bu boyda dünyada, diyorum senin...
Ne ölen dostun var,
Ne sağ düşmanın.
Kimsenin şerine ortak olmadın,
Herkesin hayrında payın var senin.

Herşey senin için alalâdedir,
Hele hayretini görmedik senin
Kalbin birce defa kımıldamadı,
Sinenden asılan taş imiş yemin.

Hayıra ve şere,
Hiç dillenmedin.
Farkı yok,

bir olsun,
yahut bin olsun
Sen bir alçaklığa sinirlenmedin,

Barı yüceliğe hayretin olsun.
Saferde ardından sen döne döne
Kâh kaldın arkada,
Kâh geçtin öne.
İki yüzün oldu saç ekmeğidek.
Hamam taşı gibi sürtük yüzüne
Eğer tükürseler, donar tükürcek.

Aşk olsun nefreti açık düşmana
Kasdi bilinmeyen dostdan elhezar!
Düşmanın nefreti tekândır bana
Dostun soğukluğu yürek yandırır.

“Dünyaya gelmişiz dolanak”⁽¹⁾-dedin
Ama bir gayeyi kana bilmedin.
Yaşamak amaca çevrilen zaman
Yaşaya yaşaya yaşamaz insan.
Sıcaktan, soğuktan korkup hesdiyen,⁽²⁾
İçmeye suyu da ılık isteyen,
Yalana, bühtana kazeplenmeyen,
Haksızlık önünde susup dinmeyen
Hani yaşamamış bir insan kimi.⁽³⁾
Dolanmış, sürünmüş öz midesiyçün.
Böylesi vatandaş olabilir mi
Sıcaklı, soğuklu vatana, bir gün?

Kasım, 1980 yılı.

(1) *dolanak*: bir türlü yaşamımızı sürdürüelim.

(2) *hesdemek*: kendini kaybetmek, zayıflamak.

(3) *kimi*: gibi.

GALİLE

Dedi: - Yer dönüyor...
İnanmadılar,
Onlar ona güldü, o da onlara.
Dedi: - Hakikate kuşkunuz mu var?
Dediler: - Hak diyen çekilir dara.

O dedi: -Dönüyor, dönecektir yer,
Buna gülmeniz de, gülmeseniz de.
Kürreden ders alıp, ölene kadar,
Ya dönmüyoruz mu, hayatta biz de?..

“Dönmek” kelimesiyle o büyük insan,
Kırdı mevhumatın sert buzlarını.
Aklın baltasıyla vurdu başından
Kırdı da öküzün boynuzlarını.

Milyon yıl dediler: -Gaşka öküzle,
Ulaştı ad sana, şerefe dünya.
Dedi: -Yer dönüyor...

Yalnız şu sözle
Tanıdı kendini ilk defa dünya

Galile “Dönüyor” diyenden beri
Yüceldi, göklerden yerlere baktı.
Her türlü uydurma efsaneleri
Aklın alevinde yandırdı, yaktı...

Yer dönüyor. - diye o çekti feryat,
Sözünün gücünü kendi de bildi.
Sanki bir anlığa sustu kâinat,
Şu iki kelmeye kulak kesildi.

Dedi: -Yer dönüyor- karıştı âlem,
Yer durdu, teprendi, döndü kilisa.
Bilgin "yer dönüyor" - deyence bu dem
Yeniden çekildi çarmıha İsa.

Dedi:- Şu hörmüne inanırım ben,
Değişilse gerek dünyanın adı.
Dedi: -Yer dönüyor...- Şu çift kelmeden
Papazın başında gök gürüldedi.

Dedi: - Yer dönüyor...- Bu ikice söz,
Bin bir soru dizdi "İncil" in üste.
Papaz kızıp dedi: -Dağ basarız biz.
"Yer dönüyor" -diyen o dilin üste.

Divana çektiler bilgini hemen,
Dünyayı düşündü, aşkını andı.
Büyük Cordano'yu yakan ateşten
Onun gözlerinde kıvılcım yandı.

O kutsal kitaba el basıp hemen
Dedi:- Şekkim yoktur, bu kitap haktır.
Fakat doğrusu şu: demesem de ben
Yer öyle dönüyor, dolanacaktır.

Kalbe bak, aşka bak!
Korkup ölümden,
Kendi mesleğinden geri dönmedi.
- Hayatım namine sürünmezim ben,
Amacım adına ölürüm, -dedi.

Beşer tarihinde belalı insan
Kutuplar önünde çok dayanıptır.⁽¹⁾
Haktan yapışanlar geçip hayattan
Hayattan kopmayan hakkı danıptır.⁽²⁾

Galile, helelik, keşfin bir yana,
Bilginler veriyor keşfine kıymet.
Sen haktan dönmedin hayat namine,
Bundadır büyüklük, bundadır gayret!

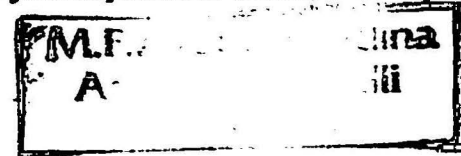
Bu gayret önünde baş eğirim ben,
Öten zamanlarla fikrim öpüştü.
Ölüm ayağında "Enel-hek"- diyen
Benim Nesimi'm de yadıma düştü⁽³⁾

Mayıs, 1963 yılı.

(1) dayanıptır: bekleyiptir, duruptur.

(2) danmak: yadsımak.

(3) yada düşmek: hatırlanmak, hatıra düşmek,

İTİYAT

*Cesurların delikanlılığına şeref
şarkısı söylüyoruz.*

M. GORKİ

İtiyat sözünden itiyatlıyım,
İtiyat- her yerde ihtiyaç olmur⁽¹⁾
Her sözden kendini koruyan ilham,
Ayakta sürünür, başta taç olmur.

İtiyat izlerken yazdım gönülsüz,
Öylesi kalplere çetin yol bulur.
İçten, cesaretle dediğim her söz,
Hele korkakla da kolay dil bulur.

Sanatın, ilhamın, aşkın gür sesi,
Korkak yüreklerden neden gen düşür,
İtiyat izlerken, kelme mermisi,
Her zaman hedeften tedirgin düşür.

İtiyat güdenler, asta gidenler,
Sizi hiç görmedim menzil başında.
Ey fikrin önüne taş gilledenler,⁽²⁾
Elibaş kaldınız siz yılbaşında.

Yolu gide-gide adım sayanlar,
Yolunuz yarıda neden sahv olur?
Ama casaretle adımlayanlar,
Ya herşeyi alır, ya da mahvolur.

İtiyat- bir türlü baş dolandırmak,
Casaret- ya hayat, ya ölüm ancak!

İtiyat virgüldür, nokta değil, yok,
İtiyat çalardır, reng olabilmez.
Diyorum, dünyada bir kahramanlık
Köle itiyattan doğula bilmez.

Korkar casarettten korku da şeksiz,
Onun evlâdıdır, yiğitlik, hüner.
Hani casaretsiz, hani yüreksiz,
Kıyıyı çalmamış hâlâ bir zafer.

Casaret çetindir, itiyat asan⁽³⁾
Korkudur alçaltan, hani her kesi
Hünerden kozmayak, korkak korkudan,
Korku -itaatın dayak noktası.

Dolandım- yüz ölçüp bir biçende ben.
Yaşaya bilmedim birce an ancak,
Ben zarar çekmedim casaretimden,
Korkudan korkarım, korkudan ancak!

Mayıs, 1970 yılı.

(1) *olmur: olmuyor.*

(2) *gilletmek: yuvarlatmak, atmak.*

(3) *asan: kolay.*

ANNE DİLİ

Dil açanda ilk defa "anne" söylüyoruz biz,
"Anne dili" adlanır bizim ilk dersliğimiz.
İlk şarkımız -ninneyi annemiz öz sütüyle
İçirir ruhumuza bu dilde gile gile.⁽¹⁾

Bu dil- bizim ruhumuz, aşkımız canımızdır,
Bu dil- bir birimize ahd-peymanımızdır.
Bu dil- tanıtmış bize bu dünyada her şeyi,
Bu dil- ecdadımızın bize miras verdiği
Kıymetli hazinedir... onu gözlerimizdek
Koruyup, nesillere biz de hediye edek.⁽²⁾

Bizim yüce dağların sonsuz azemetinden,
Mecrasına sığmayan çayların⁽³⁾ hiddetinden,
Bu topraktan, bu yerden,
Halkın göksünden kopan çok hazin türkülerden
Aksaqlı babaların aklından, kemalından
Düşmanlara saldıran o Kırat'ın nalından
Kopan sestten yarandın.
Sen halkımın aldığı ilk nefesten yarandın.

Anne dilim, sendedir halkın akli, hikmeti,
Arap oğlu Mecnun'un derdi sende dil açmış.
Yüreklere yol açan Fuzuli'nin sanatı,
Ey dilim, kudretinle dünyalara yol a ışı.

Sende benim halkımın kahramanlıkla dolu
Tarihi varaklanır,
Kendinde kaç bin yıllık benim yaşam kültürüm,
Şan şerefim sağlanır.
Benim adım-sanımsın,
Numusum, vicdanımsın.

Milletlere, halklara, halkımızın adından,
Muhabbet destanları yaratıldı bu dilde.
Moskova'da Puşkin'e anıt koyulan zaman,
Ona âbide koydu bu dilde Şirvani'de.
Bu dil- tanıtmış bize bu dünyada her şeyi,
Bu dil ecdadımızın bize koyup gittiği
En kıymetli mirastır, onu gözlerimizdek,
Koruyup, nesillere biz de hediye edek.

Ey öz doğma dilinde konuşmağı ar bilen,
fasonlu modabazlar,
Kalbinizi okşamır⁽⁴⁾ koşmalar, telli sazlar.
Bunlar koy benim olsun,
Ancak vatan ekmeğı sizlere kanım olsun.

Kasım, 1954 yılı.

(1) gile: damla.

(2) edek: edelim.

(3) çay: nehir.

(4) okşamır: oyalamıyor, sıvazlamıyor.

KENDİMİZDEN ÖĞRENELİM...

*Ey gönül yılmaz ol keşmekeşlerde
Çok da övünme ki, ben akıllıyım.
Akılsız işimi bildiğim yerde,
Ben en akıllıyım, en akıllıyım.*

Düştün mü?

Kalk,
İnleme.

Ne çıkar inlemekten,
ah çekip uf demekten?..

Düşmek ayıp değil ya,
Herkes düşüyor durur...

Düşmeğin güçlüğünü
Yürümek unutturur.

Düşüp öğreniyoruz,
Ayak üstte durmağı
Gözümüzü açandan...

Bir yeni fend öğrenir
her düşende pehlevan,..

Konuşmak öğreniriz
Dil takıla takıla
Yürümek öğreniyoruz
Biz yıkıla yıkıla...

Arzuları çıradek,
Yak, Doğru yolun üstte,
Ancak yıkılанда da

Yıkıl öz yolun üstte
Başkasının çektiği
İstirap yetmez sana.

Özgenin yıkılması
yürüyüş öğretmez sana.

Azap çekici altta
Öz kalbini ezsene.
Kendin düş de,
kendin dur.

Hayatı derk etmeğin
Asıl yolu bak budur!
Ey gönül, sen kendin de,
Öz odanda oturup
Dağdan, bağdan yazma gel
Sen kendin yıkılmadan
Yıkılmaktan yazma gel.

Bu dünyanın sırrını
Kitaptan öğrenelim.
Fakat gelin hayatı,
Ağrıdan öğrenelim,
Azaptan öğrenelim.
Eski ulu babamız
Gücüne güvenirken,
Yenilmiştir bin kere..⁽¹⁾

Aklına güvenirken,
Her zaman zafer çalıp
Kendinden güçlülere.
Kendisiyle beraber
Eski, dertli dünyayı
O, kemala yetirmiş.
İnsanın acizliği

Aklına güc getirmiş...
Zamanın yollarında
Çok indirmiş
inmiş o.
Bu dünyada çok şeyi,
Kendinden öğrenmiş o.
Bir sevinç anlamını
Öğretsın gamlar bize.
Öğretsın bu hayatı,
Yanlış kademler bize.

Şubat, 1965 yılı.

(1) kere: kez, defa

TÂZELİK

Sabir Rüstemhanlı'ya

Bir renkli saatler, bir renkli günler
İhtiyar gösterir bize dünyayı.
Ey doğan al güneş, açılan seher,
Tâze bir haberle beze dünyayı.

Tâze söz, tâze ruh bir ihtiyaçtır,
Hayale, duyguya, yüreğe, göze.
Acıkmış,
Kulağım yamanca açtır,
Taze bir habere, tâze bir söze.

Şiirime, kelmeme bakırım bazen,
Görürüm, metlep⁽¹⁾ de, söz de köhnelip
Çıkmak istiyorum bu geliplerden
Görürüm, şiir de başka tür gelip.⁽²⁾

Gözlerim yoldadır...
Ömür çok gödek.⁽³⁾
İmanım, gümanım, ne gelmez oldun?
Dersem dilim yanır, demezsem yürek,
Dilimin ucunda denilmez oldun.

Her gün istiyorum kapım çalınsın,
Gayemdir, aşkımdır bu güman benim.
Güneş pencereden içeri dolsun,
İsteğim boylansın kapımdan benim.

Açılsın bağlarda tâze gül-çiçek,
Tâzelik getirsin, tazelik yine.
Açan gül tâzedir,
ama neyleyek,
Rengi de köhnedir, itri de köhne.

Her seven kendidek sevir, iyi bak.
Her aşan, zirveyi kendi tek aşar.
Sevgi de ihtiyar,
görürsün ancak
Her seven yürekle o, civanlaşır...

Yenilik havası! Bu öyle gam ki,
Gönüy duyduğundan el götürmeye.
Öyle bir fırtına istiyorum ki,
Dünya silkelene, tâze don⁽⁴⁾ giye.

El açtı, yüz tuttu bin yıl yer göğ.
O sağır göklerden gelmedi cevap.
Civanlık götürdü goca ülkeye,
Bir günün içinde altın inkılâp.

İnkılâp hareket, inkılâp hayat.
İnkılâp zulmette çıralar yakır.
Donmuş fikirleri, düşünceleri
İnkılâp yeniden dalgalandırır.

Nefretim, kazebim sığmaz haddine
Tüm sinirlerimi çekip tarıma.
İnkılâp isterim, inkılâp yine
Şiirime, hissime, duygularıma.

Şelâle, şelâle istiyorum ben,
Yalçın kayalarla döş-döşe gelsin⁽⁵⁾
Gönlümde göllenen, donan, lillenen
Eski duygularla dövüşe gelsin.

İnkılâp isterim. Damarlarımdan
Akan kızıl kanım tersine dönsün.
Bu eski dünyamız koy zaman zaman
Benim gözlerime tâze görünsün.

(1) metlep: amaç, gaye, konu.

(2) gelip: galip.

(3) gödek: kısa.

(4) don: giysi, elbise.

(5) döş döşe gelsin: karşı karşıya gelsin, karşı koysun.

SORUMUZ YOKSA...

Kuşku kilidine sualler açar, (anahtar)
Kimini açamaz,
Kimini açar.
Sorular önünde durmuştur insan,
Sırlar dünyasına yol açar kemal.
Her taşın, her dağın yaranışından
İlki de sualdır, sonu da سوال.

Şiş⁽¹⁾ dağlar sorudur, gen düzler⁽²⁾ cevap
Geceler sualdır, gündüzler cevap.
Aracılıktadır, uçar hayaller,
Her büyük uçuşun dayacağı yerdir.
Akıldan fışkıran bin bin suallar
Gerçeğe açılan penecerelelerdir.

Suallar önünde çok donmuşuz biz,
Sual bağrımızı çok yardı bizim.
Hâlâ öğrenciyken cevaplarımız
Dönüp kıymetimiz olurdu bizim.

Öğretmen imlâya سوال koyurdu,
Dara çekerlerdi sualla bizi.
Bizim de ne kadar sorumluz vardı,
Cevapsız koydular سوالımızı.

Salı sualla dillendirmezim,
Ben de cevapsızım, o da cevapsız.
Şimdi ben kimseye سوال vermezim
Kendime veririm, kendime yalnız.

Şimdi bu dünyaya geylü gallarım⁽³⁾
Ne bir سوال verir, ne cevap alır.
Kendime verdiğim öz suallarım
Hayatın özünde⁽⁴⁾ cevapsız kalır.

Sualdan tor attık yıldıza, aya,
Zulmeti ışığa çevirir onlar.
Sualımız yoksa eğer dünyaya,
Ne kendimiz varız,
Ne de dünya var.

Ekim, 1980 yılı.

(1) şiş: sivi.
(2) düzler: kırlar.
(3) geylü gal: karşı koyma, isyankârlık.
(4) özünde: kendisi gibi.

ARAMA

Duydun mu, gülüm, karda, sazaklarda baharı?
Etrafına bak, gezme uzaklarda baharı.
Bak gökte aya, fâhm ile kalbinde güneş gör,
Arzunla yarat buzdek otaklarda⁽¹⁾ baharı.
Gönlünde bahar cilvesi yoktursa, nahaktır,
Aktarma⁽²⁾ ne bağlarda, ne dağlarda baharı.

1979 yılı.

(1) otaklar: odalar.
(2) aktarma: arama.

VATAN VAR

Nerdeyse, bu demde
Ümmanda batan var.
Vardırsa kömeksiz⁽¹⁾
Feryata çatan⁽²⁾ var.
Dünyada alandan
Evelce satan var.

Ateş öz-özünden⁽³⁾
Birden bire yanmaz.
Bir şey bu cihanda
İzsiz ve nedensiz
Bihude⁽⁴⁾ yaranmaz.
Vardırsa yaranmış
Mutlâk yaratan var.
Varsınsa...
özünden⁽⁵⁾
Evelce atan⁽⁶⁾ var.

Dünya kuru bir ses,
Gam çekmeğe değmez
Yüz yüz yiten olsa
Bin bin de biten var.
Şükr eyliyelim ki,
Bizlerden hem önce,
Hem sonra Vatan var.

Ağustos, 1980 yılı.

(1) kömeksiz: yarımsız. (2) çatan: yeten, ulaşan. (3) öz-özünden: kendisinden
(4) bihude: boş yere, nafile. (5) özünden: kendinden. (6) atan: baban

KUNDURACI ALİ

*Filormoni rakkasları için
özel dans kunduraları diken
Ali Ahmedov'a*

Necabet saçılır sohbetlerinden
Aşkı -hayırcılık.
Kasdi muhabbet.
Kunduracı Ali'nin tanrısı Vatan,
Dostu sanatçılar,
Mihrabı -sanat

Kayret seli akar damarlarından
Soğukkanlıları o, düşman sanır.
Kunduracı köşkü duvarlarından
Nizamî boylanır.
Sâbir boylanır.

Şiir hazinesi -onun sinesi.
O, gazel öğretir gazelhanlara.
Kalbinden od alan nefret güllesi,
Yönelir gayretsiz "ölü canlara".

Onun sözü -sanat
Sohbeti -şiir.
Arzuya köklenip⁽¹⁾ gönlünün saz
Bizle⁽²⁾ kundura dikir,
sözle bizliyor,

Cahili,
Kanmazı
Söz anlamazı.

Büyük arzularla o, aşır taşır,
Meramı, amacı kendinden önde.
Eli kundurada,
fikri dolaşır,
London'un, Paris'in sahnelerinde.

Gezer ülkeleri boyuna, öyle,
Vatanı gurbete çeken çekmeler.⁽³⁾
Yazar ruhumuzu cengi⁽⁴⁾ diliyle
Uzak sahnelerde seken çekmeler

Arzusu meramı boy atar tel tel,
Soktuğu iğnede kalbi akseder,
Gurbet sahnelerde kundura değil
O, öyle sanır ki, halkı rakseder.

Bu zaman çatılır onun kaşları,
Rakkasın raksını nuş eder Ali.
Nerdese seslenen gür alkışları
Küçücük köşkünde işitir Ali.

Kim ki, bu dünyada borcunu anlar,
Emir de, ferman da ne gerek ona.
Çizme dikmekle de kalbi yananlar
Oğulluk borcunu verir yurduna.

Temmuz, 1980 yılı.

(1) köklenip: avarlanıp. (2) biz: kundura dikenin iğneyi, yanıt çıvalduzu sokmaktan önce deride küçük delik açmak için yararlandığı alet. (3) çekmeler: kunduralar.
(4) cengi: Koroğlunun delilezinin oynadığı raks.

DÜNYADAN EĞER SAYGI UMARSIN

Dünyadan eğer saygı umup, neşe dilersen,
Öz kalbine bak,

zulmeti boğ,
nefreti öldür.

Güldürsen eğer başkasını, sen de gülersin,
Gülmek dileğindir eğer özgeyi güldür.
Bildin mi, niçin öyle gülür bahçede güller?
Gül, güldü ki, gülsün onu gördükte gönüller.

Temmuz, 1980 yılı.

UÇMAK İSTİYORUM

Uçmak istiyorum,
Ben öyle uçmak!
Kanat vermese de tabiat bana.
Kucmak istiyorum, dünyayı kucmak,
Verdi bu arzuyu muhabbet bana.

Muhabbet kanaddır gezir her yeri.
Olmayan kudreti o, verir bize.
Gözle görünmeyen derinlikleri
Muhabbet gösterir gözlerimize.
Muhabbet -kendimi derk edim diye,
Beni yerden alıp kaldırır göğe.

Uçmak istiyorum, yalnız zirveden
Seyredim bugünü, öten çağları.
O kadar yücelip yükseleyim ben,
Görmeyim yerdeki hurdalıkları.

Uçmak istiyorum, arzu ardınca
Kendimi sesleyim, hay verin bana.
Hayalden öteye ben yücelince
Yer bana dar gelir, gök verin bana.

Uçmak istiyorum,
sinirlerimi,
Asrın öz kökünde çekip tarıma.
Uçmak istiyorum, der-serimi
İlâca yetiren masallarına.

Ağustos, 1980 yılı.

İHANET

Sehl Sumbat⁽¹⁾,
ele verip yakalattın
neyi neye, kimi kime?

Tek olsaydın hiç ismini anmaz idim,
Mikrop gibi elenmisin tarihime.
Babek'lerin sinesiyle yol açtığı
Zirvelere ermek için,
Dere geçtik,
Tepe aşttık.
Bu yollarda

Nice nice hamzelerle,⁽²⁾
Sumbatlarla karşılaştık.
Hainlerin hilesinden nice kere⁽³⁾
Tarih indi zirvelerden derelere.
Bu hilekâr hiyanetler
Tarihimin nice nice varağını
karaladı.

Bir ülkeyi yaraladı,
Kaç yerinden böldü, yardı,
paraladı.

Bana açık düşman diyen bir düşmanın
İçi de bir, dışı da bir.
İçindeki nefretini
Yüzünde de o gizlemir.

Ne korkayım bu düşmandan?

Bu alanda ya o, ya ben.

O düşmandan korkarım ki,

İçindeki zulmetini,

Kazebini, nefretini

yüzündeki gülüş bile

örte bile

Sehl-Sumbat.

Yollarıma yuvarlattın.

Hiyanetin ilk taşını

Yüzündeki gülüş ile

Sen akıttın

Bir ülkenin göz yaşını.

Bu gülüşle

Hiyanetin zehirine

bal katmısın

Bu gülüşle

Annemizi ağlatmısın.

Sen her zaman yanımızda dolanırsın,

Sağımızda Sehl-Sumbat,

Solumuzda Sehl-Sumbat.

Can atırız zirvelere-

Yolumuzda Sehl Sumbat,

O Sumbat'tan türeyenin

Soyu -Sumbat.

Huyu -Sumbat.

Dili -Benim,

Ali -Kanim

Kazar bana kuyu Sumbat.

Kâh kuzeyden

Kâh güneyden.

Baş kaldıran yel gibisin,

Namertliğin yol yoldaşı,

Erkekliğin kanimisin.

Yüz altına, bir "sağ ol"a

"Sata bildin"⁽⁴⁾ erkekleri.

Kendin söyle,

Aldıkların sattığına

değerdi mi?

Aldığına

arzuların güverdi mi?

Altın gitti, "sağ ol" yitti,

Kendin öldün

Hiyanetin tarihimin sırtında bir damğa gibi

Durur ancak,

gücüne bak,

Asrımıza erdi sesi

Satılanın⁽⁵⁾ büyüklüğü

Satkınlığın derecesi.

Düştü gelen asırlara

Hiyanetin boz gölgesi.

Nice-nice Sehl-Sumbat

baş kaldırdı o gölgeden,

Sesi geldi o ülkeden,

bu ülkeden.

Sehl-Sumbat,

Dün ki, masken gülüş idi,

Bugün nedir?

Geliri de çıkarı da,

Mayası da,

Maskesi de,

bulmacadır,
bilmededir.
Seni çok da dansamazım
Satkınlığı vakit kendi
hüner saydı.⁽⁶⁾
Meğer satan hain olurdu mu?
Eğer alan olmasaydı?

Ağustos, 1979 yılı.

-
- (1) *Sehl-Sumbat: Azerbaycan'ın halk kahramanı Babek'i (IX. yüzyıl) hilekârlıkla ele veren*
(2) *hamze: Koroğlunun kır atını kaçıran.*
(3) *nece kere: kaç kez.*
(4) *sata bildin: ele vere bildin*
(5) *satılan: ele verilip yakalanan.*
(6) *hüner saydı: hüner sandı.*

EVET, ASABİYİM

Bana asabisin diyen -düz diyor.
Benim kusurumu demek istiyor...
Söz attın...
Gönlümde koptu zelzele,⁽¹⁾
Az kaladelirdim, kızdım öfkeden.
Dokundun gönlüme
üstelik hele
Diyorsun lâl olup kışkırmayım ben?

Dokunursan, -âdi bir demir nedir,
O da canlı gibi çınlar, seslenir.

Üzüldüm her kesin üzelmesine.
Asabiyim,
çünkü heyecanım var.
Nerdeyse bir hakın çeğnenmesine
Tahammül edemem, sıcak kanım var.

Bana bigânedir, soğukkanlılık,
Her şeye öz ölçüm, özterazım var.
Garezinin bana bir ilgisi yok,
Benim öz görüşüm, öz garezim var.

Söyle, nasıl yanıp, tutuşmayım ben-
Fikirsiz, mezleksiz ölü canlara?
Evet, asabiyim,
hiç sakınmadan
Benim akideme⁽²⁾ dokunanlara.

Doğdum ki, yaşamı anlayıp kanım.⁽³⁾
Anladın, -

yüreğin od tutup yanar.
Evet, asabiyim, çünkü insanım,
Benim nefretim var, muhabbetim var.

Kuzuya da evet,
Kurda da evet?
Diyorsun, olmasın bakışım⁽⁴⁾ benim?
Kusurum budursa demek ki,
elbet,
Yalnız nakışındır,
yanlışım benim.

Temmuz, 1973 yılı.

(1) zelzele: depremzede.
(2) akide: gaye.
(3) kanım: kanayım.
(4) bakışım: görüşüm.

ÜNLEM-SUAL

Sırtını dik tutup, ünlem civandır.
Her vakt ihtiyardır eğribel sual.
Civan öyle bilir, her şey eyandır,
Goca iyi bilir, dünya bir hayal.

Ünlem işareti!
Sen dik dayandın,⁽¹⁾
Kendini her kesden kudretli sandın.
Sual işareti!
Bakmadın göğē,
Eğildin, toprağı derk edim,⁽²⁾ diye.

Mart, 1979 yılı.

(1) dayandın: durdun.
(2) derk edim: idrak edim, anlayım.

İYİ BAK DÜNYAYA

Dostum Azer için.

-Dünya benimdir ya- dedim, genc iken,
Kalmaz gözlerimde birce arzu, kâm.
Dedim: Bu dünyada yaşamazım ben
Dünyayı kendime hayran koymasam.

Gezdim ülkeleri ben adım-adım,
Hasretle boylandım⁽¹⁾ her öten çağa.
Öyle hayran oldu,
fırsat bulmadım
Dünyayı kendime hayran koymağa.

Her gülde çiçekte, bir renk, bir boya.
Her duygu gönlüme bin şafak serper.
Dünyadan gidenler, daim dünyaya
Hayran yaşadılar, hayran gittiler.

Bir vakt uyandım ki, gün olup gece,
Elimden çıkanı elimde bildim.
Dünyayı kendime hayran edince,
Ben kendim dünyaya hayran kesildim.

İyi bak dünyaya,
dostum şaşırma,
Dağdan arrana bak,
arrandan dağa.
Çalış, bu dünyada yaşa, çalışma
Dünyayı kendine hayran koymağa

Aralık, 1980 yılı.

(1) boylandım: baktım.

ÇEKİSİZLİK

Kanadı yoksa da yaranışından,
Her zaman uçmağa can atmış insan.
Uçmuş dağdan dağa uykularında
Uçmağa imkânı olmayan zaman.

Yürekte saklanan ne sırdır ya, bu?
Belki fitrettedir⁽¹⁾ uçmak arzusu?

Her zaman düşünen, arayan insan
Daim yüceliğe can atmış niye?
Belki... kurtarmakçın ağırlığından
Düşmek istemiştir çekisizliğe?

Fikren de, manen de yücelirken biz
Derdimiz -kaygımız az olur bizim.
Dünyevî yükleri terk ederken biz
Sanki çekimiz de azalır bizim.

Uçarız havada kelebek gibi,
Nasıl da hoş gelir kelebek bize
Her şey şarkı gibi, gül-çiçek gibi,
Füsunkâr görünür gözlerimize.

Öyle ayrıldı kaygılarından
Mideden yukarı⁽²⁾ düşünür insan.
Ağırlık gitti mi?
Çeki yitti mi,

İnsan kanad açıp uçar ruh gibi.

Sokaklar,

döngeler⁽³⁾

evler,

duvarlar.

Evdeki köşeler,

Döşeme, tavan,

Herşey hendesedir⁽⁴⁾

öz hududu⁽⁵⁾ var.

Çıkmak istiyorum bu hudutlardan.

Haykırmak isterim şu isteğimi,

Kimle paylaşayım,

dinlesin beni.

Çizgiler içinde bu dünya, bu yer...

Her çizgi neyinse haddidir ançak.

Çizgiler içinde ruh azap çeker.

Ruh ise çizgiden, kalıptan uzak.

Odur ki, göklere bakarken insan

Ruhu kurtarıyor yer sınırından.

Haydi çizgileri gönülden silek,

Hudutsuz göklere bakıp dinlenek.

Gökte ne ölçü var,

Ne sınır, ne hat.

Gök de hudutsuzdur, ruhumuz kadar.

Hudutsuz, çekisiz şu ruhumuz, -salt

Hudutsuz göklerden alır iktidar.

Gökler cezbediyor yüreğimizi,

İsteriz hayalle birge uçmağı.

Yücelmek isteriz,

Ama yer bizi,

Başka bir cezb ile çekir aşağı.

Hep ömrümüz boyu bu hoş a arzudan

Kurtaramıyoruz ...

Ne sen,

ne de ben.

Çıkmak istiyoruz yerin, her zaman

Bizi yere çeken cazibesinden.⁽⁶⁾

Ya çıkan oldu mu?

Tek -tekdir hele-

Dünya kaygısından serbest olanlar.

Gökte astronotlar,

Yerde aşk ile

Yaşayıp dünyaya hayran kalanlar.

Aşktır işiten,

Aşktır gören

Aşktan gayrı söz tanımazım ben.

Biz aşkın cezbiyle çıkarız yalnız

Yerin de ebedi cazibesinden.

Merdekân, 25-26 Kasım, 1980 yılı.

(1) fitret: yaratılış, anadan doğuş.

(2) mideden yukarı düşünmek: maddiyat üzerine düşünmemek.

(3) döngü: yan sokak, dar sokak.

(4) hendese: geometri.

(5) hudut: had, sınır.

(6) cazibe: cezb kuvvesi, cezbetme gücü.

YAYA - YOLCU

Baktık biz her zaman ileri öne,
Baktı sabahlara bugünden yıllar.
Bir kişi var mı ya, söylesin bana,
Nasıl gelip geçti ömürden yıllar?

Yazın sıcağında, kışın karında,
Herkesin kısmeti bir olmuyor ya.
Ömrün iğribüyrü dolaylarında
Kimi yolcu olur, kimi de yaya.

İşte yaya geçtim ben bu yolları,
Yardıma ummuşum ayaklarımdan.
Kalbimin oduyla boranı, karı
Erittim ömrümün ilk çağlarından.

Yanımdan otolar, gatarlar⁽¹⁾ ötüp,
Bana el sallayıp pencerelerden.
Onların başından yağmur kar ötüp
Göklerin altında ıslanmışım ben.

Yolcu yollar gitti yoldan habersiz,
Bilmedi bu yolda pürüz-pürtük var.
Ama da, -yayanın, haber-etersiz
Alnında yol açtı gittiği yollar.

Yollar yolcuları kendi götürdü.
Yolda ne iz kaldı, ne de toz oldu.
Fakat tek yayalar dünyayı gördü,
Yolcular dünyadan habersiz oldu.

Süratte ne kadar çabuk olsa da
Yolcu menziline dolaylı çattı.⁽²⁾
Yaya ayak ile dağlar aşsa da
Yolu kısa gitti -yolu kısalttı.

Kavuşur ay aya, dolur yıl-yıla
Hedefi aynıdır bu yarışın da.
Pek garip dünyadır,
yolcular ile
Yayalar görüşür menzil başında.

Ömür yollarından "rahat" gidenler-
Zirveler başına yücele bilmez.
Tekerlek üstünde dişirlenenler,⁽³⁾
Çattığı menzilde bend ala⁽⁴⁾ bilmez.

Biri teker üstte getirildise,
Birini getiren ayaklar oldu.
Biri bu menzilde kirakeş⁽⁵⁾ ise,
Biri bu menzilde sahipkâr oldu.

1974 yılı.

(1) gatar: tren.

(2) çattı: ulaştı, erdi, vardı.

(3) dişirlenenler: yuvarlananlar, fırlananlar.

(4) bendalmak: karar tutmak, bir yeri kendine ebedi mesken etmek, bir yere daimi yerleşmek.

(5) kirakeş: kiraye kalan kimseler

VAKTİNDE

"Ömrün uzun olsun." -dediler bana
Gelen ki, gidecek, ya hız, ya da geç
Bu ömür kimseye gerek değilse
Benim kendime de gerek değil, hiç.

Gerek bilirlerse dünyada seni,
Bir lâhzada geçip, ötüşür yıllar.
Öyle ki kaybettin gerekliliğini,
Ömür de uzayıp sonsuzluk kadar.

Usanıp, yorulup yaşamaktansa
Bin defa güzeldir, çok erken ölmek?
Dünyaya yük olup yaşamaktansa
Dünyanın yükünü çekerken ölmek.

Hayat benim olsun!
O kul, ben hâkim!
Zirveye yücelsin hayatın yolu.
Ölümden korkmayan de kimdir, de kim?
Manasız yaşamak ondan korkulu.

Bir hayat aşkıdır- beni yüceltir,
Gerekli görende emellerimi.
İpekböceğine çok hasedim var.
Ölür, öz işini bitiren gibi.

Bin yıl yaşasan da doyamaz yürek.
Ecelden koşmazsın,
Gelecek bir gün.
Vaktinde, vaktinde ölesin gerek.
Aşkında ebedi yaşamak için.

1976 yılı.

BEN ÖLENDEN SONRA...

- Ben öleden sonra dünya dağılsın,
Sağ iken kendinçin sen bir gün ağla-⁽¹⁾
Dedin,

utanmadın,
Vallah oğulsun,
Bu dünya senindir bu kanacakla.⁽²⁾

Meğermiş, başlanıp bitir seninle
Dünyanın eveli,
Hayatın sonu.

Biz nerden bileydik,
dünyanın böyle
O "güneş" başına dolandığını⁽³⁾?

Sen bu dünya için değil,
İşe bak.
Dünya seninçinmiş, seninçin ancak!

Hayat -kime uyku, kime düş, -rüya
Kimi uykuda dayanıp yakılır.
Senin annen ölsün ey koca dünya,
Bak nasıl "gayretli" oğulların var.

Özgeye kıymayıp, kendine kıyıp
Gelecek aşkına daim yananlar.
Dünyayı kendine borçlu sanmayıp

Kendini dünyaya borçlu sananlar.
Yaşıyor, yaratan dün de , bu gün de.
Sabahın güneşi doğulmaz dünsüz.
Bir ev yapmışsınsa...

tuğlalarında
Yaşar ellerinin ıssısı sensiz.
Bir arık⁽⁴⁾ çektinse bu dünyada sen,
Suyun şarkısında sesleneceksin.

Düşüne bilmedin sen uzakları.
Senin gecen gündüz, kışın yaz oldu
Her kes öz kalbinde aştı dağları,
Derin derelere inen az oldu.

Temmuz, 1979 yılı.

(1) ağla: kendi çıkarına düşün.
(2) kanacak: moralite, edep.
(3) dolandığım: döndüğünü.
(4) arık: ırmak, çeşme.

GÜZGÜSÜYÜM⁽¹⁾ BEN...

Zulmette yanan berk vuran bir yüzüğüm ben,
Gönlümde yatan bir kitabın ön sözüyüm ben.

Yok, açmamışım ben hele öz gönlümü aşkâr,
Bak ben değilim, bir ulu fikrin özüyüm ben.

Aşkım, muradım her göze, her yerde görünmez,
Kalbimde yakılmış ocağın tütsüsüyüm ben.

İçtin beni bahçende, gülüm, bilmedin ancak,
Yüz yüz pınarın dağdaki billur gözüyüm ben.

Hasretleri, zulmetleri fikrimde erittim,
Bin -bin gecenin geç açılan gündüzüyüm ben.

Bahtım benim öz yarına yar olsa da ne derdim,
Söyledim o vakt, gönlümün öz güzgüsüyüm ben.

(1) güzgüsüyüm: aynasıyım.

KARA ZURNA

Elefser'e ithaf ediyorum

Kahkahayla şakırdadı kara zurna.
Uçup geldi gatarına⁽¹⁾
Gatarından ayrı düşen bala turna
Bu ses düşman kulağında
Bir kahkaha, bir gülüştü.
Kaninime divan tutan,
Hudutlardan dışa atan,
Oğuz Babam yada düştü.

Seslendi mi kara zurna-
Damarında kan oynadı,
şarkılandı.
Yüreğime od serpildi.
Dedelerin at sürdüğü geniş kırlar,
dalğalandı...
Ala dağdan Ağrı dağa yallı gitti,
Tarihimi yaratanlar-
Ulu beyler, ulu hanlar.
Bamsı Beyrek kılıcını hız bile di,
Ulu Soyum soy soyladı, söz söyledi.
Maşel yandı kalelerde.
Alaçıklar⁽²⁾ tütsülendi talalarda.⁽³⁾
Dedem Gorgut saz kökledi.⁽⁴⁾

Han bayındır aygırını örükledi
Yadelliği⁽⁵⁾
Sınırlardan uzaklara
Sürükledi.
Kara zurna!
Maya tuttun
Düşman üstte, kılıç çeken Kazan hanın
Naresinden
Harayından.
Öz sesimsin,
Nefesimsin.
Nesim⁽⁶⁾ gibi sen esersin.
Yüzyılların ötesinden.

(1) gatarına: sıra, dizgi.
(2) alaçık: çadır.
(3) talalar: orman açıkları.
(4) söz kökledi: saz ayarladı.
(5) yadelliği: yabancıyı.
(6) nesim: melîem.

DÖZÜM⁽¹⁾

Akıl -kuzu gibi yatan bir deniz.
Gönül bir fırtına,
Gönül bir tufan.
Nasıl usanırım, nasıl,... bilseniz,
Denizin sakince uyumasından...

Gönül dillendi mi, -bitiyor dözüm.
Haberim olmuyor özümnden benim.
Dözüm köleliktir, hizmetkârlıktır,
Ne de nefretim var dözümnden benim.

Yüreğin isteği katmerli, renk renk,
Yaşıyor düzensiz istediği dek.
Akıl dözümlüdür, yürek dözümsüz,
Yaşasın dözümsüz yaşayan yürek!

Dözüm baştan başa azap, şikâyet,
Kendin de, budur mu, yaşamak meğer?
Dözmek -serbestlik,
Dözmek -asaret,
Bir günlük serbestlik bir ömre değer.

Mart, 1979 yılı.

(1) dözüm: tahammül.

VAPURA VARMAMIŞ YOLU YİTİRDİN

Vapura varmamış yolu yitirdin,
Avı tanıyasın izinden gerek.
Gölgenin altından dolaşak, -dedin
Yiğitin gölgesi özünden⁽¹⁾ gerek.

Konuştun her zaman özge adından,
Öz ismin, öz sözün çıktı yadından.⁽²⁾
Yeter, yaralama kol-kanadından,
Kuşu da vurasın gözünden gerek.

Dedin, gelecekle yaşıyorum ben.
Görmedik,
 hele ki, sen yol üsttesin.
Eğer geleceğe uçmak istersin,
Kalben yapışasın bugünden gerek.

Nisan, 1979 yılı.

(1) *özünden: kendinden*

(2) *çıktı yadından: unuttun, hatırında tutmadın.*

RAHATSIZ OLANDA...

Zamanın dolanbaç basamağından
Geçmek istiyorum, geçebilmirem.
Daima çırpınan dünyamızda ben
Nece⁽¹⁾ rahat olum, nece bilmirem

Dinçlik, rahatlıktır benim düşmanım.
Ey gönlüm, bulutlar üstüne şığı.⁽²⁾
Alır dinçliğimi elimden benim.
Gönül sakinliği, can rahatlığı.

Rahatsa ne yanır, ne kanır yürek
Nasıl erdireyim sona bu günü...
Sanırım, sinemde duruyor yürek,
Hani işitemem dövüntüsünü.

Rahatsız olanda
 çıkıp kendinden
Kalbim kulağımda top gibi gürler.
O vakt bilirim ki, yaşıyorum ben,
O vakt bilirim ki, yüreğim de var.

Tufansız yürekler durğun göl gibi,
Suyu tazelenmez,
Dibi bulanır.
Rahatsız yürekler taşkın sel gibi,

Her taşın üstünde bir tür dillenir.
İçinden oyulup kalbim dövünsün,
Yarışa çağırsın taşkın selleri.
Taze bir şarkıyla sel gibi her gün
Uyatmak isterim yatmış kırları.

Dibi görünmeyen ümman gösterin.
Dalıp keşfedeyim derinliğini.
Bana azap verin, ızdırıp verin,
Tadayım saadet şiriniğini.

(1) nece: nasıl.
(2) şığı: pike yap, saldır.

NE ONDANSIN, NE BUNDAN

*"Sizdenim, yani Azerbaycanlıyım.
Ama anne dilimi bilmiyorum.
Dilimi öğrenmek için bana derslik
gönderin".
Güney Azerbaycan'dan (İran)
gelen bir mektuptan.*

Yad dilde⁽¹⁾ mektup yazıp kardeş özkardeşine
Bu mektubu okuyan ne kül töksün başına.
Hükmüne bak hasretim,
Hükmüne bak zilletin,
Ya annesi yokmuymuş bu zavallı milletin-
Bir emcekten⁽²⁾ süt emen ikiz evlâtlarına
öz dilini öğretme?
Bir yuvadan uçurup bu uçuşu seyrede?

Mektubunu okudum, yazarsın ki; "Sizdenim,
Fakat kendi dilimi zaten
bilmiyorsa
Nasıl derim, ben benim?"

Pek güzel itiraftır.
Sahvini anlayanı doğru olmaz dansamak.
Suçlarını azaltır, suçlarını anlamak.
Bu yaradır,
Bu yerde yarılanır bu yara.
İşte ne ad verelim

Dilini bilmemekle övünenen nadanlara?
Haklısın...

Bizden olup
ey bizliğinden dönen,
Seni ben affederim, ya affeder mi Vatan?
Bilmiyorsan dilini, sen Vatanın yüzüne
istemeden ak oldun.
Sen kendine bir üvey, özgeye yamak oldun.
Bu halinle sünbeye
ne tokmak,
ne de kardeş,
tüfeğe çakmak oldun.
Kurtulmak istersin de özgenin efsunundan
Ne ondansın, ne bundan.
Bilsen de fars dilini tıpkı yabancı gibi.
Seni doğma bildi mi, onun yabancı kalbi?
Bilmedi. Bilmeyecek.
Ona "Can kurban "desen,
o hakını yiyecek,
Hele bu azmış gibi
Birgün,...
Defol! -diyecek.
Yürek kızdırmayacak sana, "Özgesin" -diye.
Senin soydaşların da kapılmış bilecektir
kardeşini özgeye.
Yazarsın: "Değişmişim.
Başka gözle bakarım, şimdi tamam herşeye.
Bana derslik gönderin dilimi öğrenmeğe"
Derslik?
Bu ne demektir?
Kitaplardan ne semer⁽³⁾?

Hani anne dilini anneden öğrenirler.
Annen bunu etmedi⁽⁴⁾
O sana öğretmedi
Annesinin dilini.
Öz doğma evlâdına doğma anne dilini.
Annen sene öğretti
ağasının dilini
Öz doğma evladına
Annesinin dilini
Öğretmeyen anneler,
Ya anne adlanmağa sizin hakınız mı var
Dilinizi danırken⁽⁵⁾
kendinizi dandınız.
Ama bu alçaklığı siz yücelik sandınız.
Ey soyundan ayrılıp kendisinden kaçaklar,
Emin olun,
sizi de bir vakt yadsıyacaklar.

Şubat, 1980 yılı.

(1) yad dilde: yabancı dilde.
(2) emcekten: döşten, sineden, memeden.
(3) ne sener: ne yarar, çıkar.
(4) etmedi: yapmadı.
(5) danırken: yadsayıırken.

BENZERLİK

Bir zamanlar
Kendim gibi bir dağ idim,
Öz madenim vardı benim
Öz çayırım
 öz çimenim vardı benim
Şelaleydim
 Öz yatağım
 El -koluma dardı benim.
Yıldız idim,
Öz ışığım vardı benim.
Tek kendime benziyordum,
 Öz baharım,
 Öz beherim.
Hiç kimseye
 Yoktu benim bir benzerim.
Ya aradan ne geçti ki,
Öz-özümü⁽¹⁾ danan⁽²⁾ oldum?
Tek bir kelme gerçek idim,
Kaç kelimeli güman oldum.
Bir kararda tamlamla
 hep tamlarım,
 hiç durmazım,
Ona buna okşasam da
Tek kendime okşamazım.
Bu benzerlik, bu ayniyet çimeninde
 Ben kendimi yitirmişim,
 Karıkmışım⁽³⁾

Şimdi dönüp kendim için sıkılmışım,
darıkmışım.⁽⁴⁾

Temmuz, 1979 yılı.

(1) öz-özümü: kendimi.

(2) danan: yadsınan.

(3) karıkmak: kötü duruma düşmek.

(4) darıkmak: sıkılmak, kendini aramak.

BİLMİCİLER

Gerçek biliyoruz bazen yalanı,
Bu nedir?
Kendimi bilmiyorum ben?
En büyük nefrete lâayık olanı
En büyük sevgiyle severiz bazen.

Biliyorum bu ak,
 bu boz,
 bu sarı.
Duydum ki,
 karayı ak görür gözüm.
Geçirip süzgeçten bu tezatları,
Baş açamıyorum özümden⁽¹⁾ özüm.

Bazen istemeden kastsız, garezsiz
Bir hata da çıkar öz elimizden
Sonradan nasıl da utanırız biz.
Dün önem verilen emelimizden.

Kimden yardım umup kime hay verim?⁽²⁾
Yüz yüze duruyor duyularım da.
Uyanık derk ede bilmediklerim
Aydınlaşır bana uykularımda.

Görürüm, ineriz biz Aladağ'dan.
Yürüşdür...

Dağılır göğün kubbesi.
Gelir kulağıma, gelir uzaktan,
Bir kopuz şarkısı,
Bir kılıç sesi.

Bu nedir?
Ben nere, Aladağ nere?
Yüzyıllar adladı⁽³⁾ ömrün bir anı.
Beni götürüpmüş çok uzaklara
Damarımda akan babamın kanı.

Bir de bakarsın ki, yaman dolmuşum
Bahane ararım boşalmak için.
Bir de bakarsın ki, sakın olmuşum.
En güzel günüdür bugün ömrümün.

Bir anın içinde kanım kararır.
Keyifsizleşirim keyf-damak üste.
Birden yüreğimi birce söz çalır,
Kaldırıp koyarım dağı dağ üste.

Aslanı kediye esir eyleyen,
Kediyi aslana döndüren nedir?
İçimde tutuşup, bana "kalk", diyen
Ya sonra oturdan hangi kuvvedir?

İnsanın betninde neler var, neler,
Kendini anlamak çetinden çetin!
Bu sırlı duyukular, bu bilmeceler,
Bermut köşesinin sırrından derin!

Nedir kulağında o çınlayan ses?
Beni kâh indirir, kâh da kaldırır.
Hâlâ tabiatte sırrı bilinmez,
Ne kadar dolaşık bilmeceleler var.

ARALAR

Konuştun,
Dinledim.

Ne yaman oldu,
Sözlerden daha çok konuşan oldu
Kelmeler, cümleler arasındaki
uzun sükûtlar...

Dur,
Dur!
Her sükûtta nice fikir var.
Öyle konuştun ki,
gördüm bir ara
Sükûtu ışıktaki, sözü gölgede.
Cümle sonundaki bu -aralara
Bir dilin lüğati sığır, belki de.

1979 yılı

(1) *özümden: kendimden.*
(2) *verim: vereyim.*
(3) *adladığı: aştığı yürüyerek geçti.*

SÖKÜN ÇEPERLERİ

Herkes öz bağıını hız çeperliyor,
"Çeperden bu yana benimdir" diyor.
Yıkın çeperleri, taş hisarları,⁽¹⁾
Gözler uzaklara dikilsin barı.
Gönül odalara sığır mı tekce,
O atlansa gerek dağdan, dereden.
Bakmak istiyorum göz işledikçe
Uzanan o geniş ufuklara ben.

Tutmayak⁽²⁾ çiçeğin, gülün yolunu,
Onların gönlünü dağ dağ etmeyek⁽³⁾
Tabiat serbesttir,
 geliniz onu
Hisarlar içine tutsak etmeyek.

Tavlanın üstünde sedef zer gibi
Haneler içinde oynamayak biz
O geniş, o sonsuz ufuklar gibi
Büyüsün, yücelsin yüreklerimiz.
Sökün çeperleri, taş hisarları,
Gözler uzaklara dikilsin barı.

Mart, 1965 yılı.

(1) *hisar: duvar.*

(2) *tutmayak: sınırlamamak, karşısına almayak.*

(3) *dağ-dağ etmeyek: zülm etmek.*

O, ÖLDÜ BİRDEN BİRE

O, öldü birden bire
Söndü hayat ışığı.
Gözündeki gilede⁽¹⁾
Kolundaki saatsa
İşliyordu hele de.

1974 yılı

(1) *gile: bebek.*

GEÇENİN SAĞLIĞINA

"Gök yüzü damar damar,
Gökten yere nur damar..."
Böyle güzel gecede
Dağ da, taş da, kaya da
Geceden hayat umar...

Başımız üstünde ay
Üstümüze nur serper...
Gecenin yakasında
Altın altın düğmeler...
Gece lâldır, gece kâr,
Ancak bin bir gözü var.
Bu gözlerle gizlice
Bak nasıl bakar gece.-
Geci geçip yarıdan...
Nereye gidersinis?
Ya aceleniz mi var.

Yatmağa mı?...

Bir durun...

Gecenin sağlığına

Kadehleri doldurun.

Gecede dolduruptur nurdan öz badesini,

Gece de şarkısına

Haydi katsın cınlayan kadehlerin sesini.

Yatmak da nimet ise, koy önce gece yatsın.

Gecenin celâlına teslim edip özünü

Dağ da, taş da, kaya da
kapatmıyor gözünü.
Ya insan nasıl yatsın?

Yok, Yok!

Yok! Yatmayalım...

Arzular dünyasına

kanatlansın koy yürek.

Ömür çok uzun mu ki, onun da yarısını
bir uykuda geçirek?..⁽¹⁾

Onsuz da toprak altta yatacağız duykusuz
bin yıllar, milyon yıllar.

Bu sırlı güzelliği duymayacak gönüller...

Gelin yatanadeğin topraklar altında biz,

Hiç olmazsa geçmesin uykularda gecemiz.

Ey gönül...

Sanki öyle yüce dağlar başında
yücelen bir kayasın.

Sen özünü

Gözünü

Hiç bir vakt kapatmayan

sarp bir yalçın kaya san!⁽²⁾

Geceler yatmak olur...

Ama sakın,

çalış ki,

Hayatta yatmayasın...

Eylül, 1964 yılı.

(1) uykuda geçirek: uykuda geçirelim.

(2) kaya san: kaya bil.

KOCALARA (İhtiyarlara)

Çenen el üstünde, el çomak üstte
Kocalar oturur tin başlarında.⁽¹⁾

Sineler manili, gönül şikeste,
Ömür varaklanır yaddaşlarında.⁽²⁾

Yaşitlar göç etmiş,.. civanlar işde,⁽³⁾
Tek تنها oturmak son ilâçları.
Hayatın amansız yalgızlığında
Tutur ellerinden el ağaçları.⁽⁴⁾
Kapatıp gözünü düşünür onlar,
Gelir göz önüne öten zamanlar.

Yerde çukur açar çomağın ucu,
Sonuncu haddine direnip ömür.
Dünyadan aldığı, dünyaya borcu
Neymiş?

düşüncenin sonu görünmür.

Çomağın ucuna dikip gözünü,
Onlar hep boyuna oturur böyle.
Fikir bir gemi ki, bilinmez yönü,
Çırpır, çıkamaz, ancak sahile.

Onlar düşündükçe boşalır, dolur,
Fikrin ne sonu var, ne de evveli.
Dönemeç başında bizim kocalar
Düşünce anıtı, fikir heykeli.

Önceler diyordum, onlar bu kadar
İşsiz otururken, sıkılmıyorlar?
Kitap okuyordum sıkılmamakçın
Onların yerinde olsaydım eğer.

Bir yoğun kitapmış, her ömür, meğer,
Okumak istersin, yum⁽⁵⁾ gözlerini.
İşsiz değillermiş...

Yüreklerinde
Onlar okuyormuş öz-özlerini.

Ağdaş, Ocak 1976 yılı.

(1) tin başları: dönemeç, yan sokak başları.
(2) yaddaşlarında: hatıralarında.
(3) işde : çalışmada.
(4) el ağaçları: baston
(5) yum gözlerini: kapat gözlerini.

YAKIN UZAK OLDU

Oynama önümde "medeniyeti".⁽¹⁾
Dışın bir söz diyor, için ayrı söz.
Zahirde⁽²⁾ arama sen layaketi,
Duvar hız yıkılır hani temelsiz.

Üstünde kürk manto, kolunda "seyko"⁽³⁾
Elinde diplomat, gözünde gözlük.
Evet, kültür oldu, neciplik oldu,
Kanınca -takma süs, pırlanta yüzük.

Çehren değişiyor senin anbaan,
Bin dona girersin⁽⁴⁾ bir gün içinde.
İsmini yazmağı bilmeyen baban
Zaten kültürlüydü kürkün içinde.

Kürkümüz dolaştı bütün dünyayı,
Oldu kürk manto...
 Vatana döndü.

Kürke ettiğimiz lâfı, alayı,
Unuttuk, kürk şimdi güzel göründü?

Baban senin gibi dilinde değil,
Kalbinde taşıdı aşkı, niyeti.
Baban senin gibi dışında değil
İçinde taşıdı medeniyeti.

Yakın uzak oldu,
Uzaklar yakın.

Özgenin keşfini hız "kanan" oldun.
Kürk gibi özünü sağlayanların,
Değişen adına aldanan oldun.

Moda geldi gidir, değişir hız hız.
Her mevsim değişen havalar gibi.
İçi zengin olan ölür, değişmez,
Dıştaki havaya birce kasdini.

Büyüklik adına modaya kulluk⁽⁵⁾
Benzer söz gomuna⁽⁶⁾... O -gaye değil.
Ama hayırcılık, mertlik, iyilik
Gayedir, emeldir, moda ya değil.

Garp gürültüsüne sulanır ağzın,
Onu da duymazsın...
Görürüm seni.
Garbı da duyardın,
 Eğer duysaydın,
"Yakan düğmele"yi, "Uzun dere"yi.⁽⁷⁾

Modalar önünde değil, ey bala,
Sen fikir önünde secde kıl, diz çök.
Hizmet et bir fikre, tek bir amala⁽⁸⁾,
İşte budur kültür, budur büyüklük!

Elton'dan Demis'ten⁽⁹⁾ konuştun bana,
Gördüm dedene de bildiğin yeter.
Bilmek zaten kültür değildir hele,
Bana zatındaki aklını göster.

Çok daki, dışımız içten öndedir,
Son zafer ileri geçmekte değil.
İnsanlık insanın emelindedir.
Taktığın "Firmennıy"⁽¹⁰⁾ gözlükte değil.

Rengiyle dünyanın öz ahengini
Kim değişe bilmiş?
Renk öyle renktir.
Asıl kültür hani için rengini
Dışın boyasıyle gizlemektir.

Dünyada en büyük bir saadettir,
Tamaha göz yumup, nefsi öldürmek.
Büyük necipliktir, medeniyettir,
Borcunu hakından ileri görmek!

Aralık, 1980 yılı.

BÜYÜK ARZULARI HAYAL MI SANDIK?

Büyük arzuları hayal mı sandık?
Hayal dünya ile tarazdı,⁽¹⁾ kardeş.
Arzu kanadında biz uçmasaydık
Dünyanın kendi olmazdı, kardeş
Güvenek,
Övünek bu halimize.
Dünya da borçludur hayalimize.

Ocak, 1980 yılı.

-
- (1) *medeniyet: kültür.*
(2) *zahirde: dışda.*
(3) *seyko: Japon saati.*
(4) *bir dona girersin: kılık kıyafetini huz huz değişirsin.*
(5) *kulluk: hizmet*
(6) *söz gomu: boş söz birikintisi, lâkırdı.*
(7) *"Yakan düğmele"- "Uzun Dere": Azeri türküleri.*
(8) *amal: gaye, hedef.*
(9) *Elton, Demis: Batı şarkıcıları.*
(10) *Firmennıy: Yabancı firma malı.*

-
- (1) *taraz: ten, aynı.*

NEREDEN GELDİĞİMİ BİLİR MİYİM Kİ?

Bir anın içinde değişik halim.
Sıkılır yüreğim...

Niye? -bilemem.

Renkten renge düşür tabim, ahvalım
Ama nedenini diye bilemem.

Koyu zulmet düşür gönlüme bir an.
Birden ılık düşür.

bilmezim neden?

Birden yüreğimde kol kola yatan
Duygular savaşı...

bilmezim neden?

Siz deyin, siz deyin, birim, ya iki?
Yoksa duyğum kadar, yüzüm, binim ben?
Nerden geldiğimi bilir miyim ki,
Baş aça bileydim⁽¹⁾ özüm özümnden?⁽²⁾

Ağdaş, Şubat, 1980 yılı.

(1) baş aça bilmek: anlamak.
(2) özü-özümnden: kendi kendimden.

GECELER GÖNLÜME YILDIZLAR YAĞAR

Uyumak istemem sabaha kadar,
Açmak istiyorum sübhü gözümle.
Geceler,

geceler

Uzun geceler,

Baş başa kalırım özüm özümle.⁽¹⁾

Geceden gönlüme yıldızlar yağar,
Geceler bilinir hayırım, şerim.
Benim okulumdur, kitaplarımdır,
Geceler kendimden öğrendiklerim.

Gündüzün aşkına gece dolmasa
Yönünü, yolunu ne bilir seher?
Beni ben eledi,⁽²⁾

Sabırmıdan kısa,

Deli hasretimden uzun geceler.

Merdekân, Şubat, 1979 yılı

(1) özüm özümle: kendim kendimle.
(2) beni ben eledi: beni ben yaptı.

BELKİ...

Hakikat ummadım bin yüzlü belkiden,
İnkârla tasdikin arası belkidir.
Yalanın, doğrunun bütövü güzeldir,
Gerçeğin yarısı, parası belkidir.

Belkinin tadı yok, tuzu yok, sözü var,
Göze kül üflüyor, ardında gözü var.
Kendi bir kelmedir, betninde yüzü var.
Utanan gerçeğin çaresi belkidir.

Kâh kuşku fitine⁽¹⁾ inamın azması,⁽²⁾
Kâh ümit nurunun küçücük sızması,
Kâh acı gerçeği yalana yozması,⁽³⁾
Hakikat yüzünün karası belkidir.

Kuşkular -ezelden düşmanı gözümün.
Arzuya eriştir meyvası dözümün.⁽⁴⁾
Meynede⁽⁵⁾ tutuşan kehribar yüzümün
Şiresi -şaraptır, korası⁽⁶⁾ belkidir.

Uymasın uykuya şirince uykular.
Uyanın arzusu hiç olur, yok olur.
Mertlerin ya "evet", ya da ki, "yok"u var.
Namerdin, korkağın tanrısı belkidir.

İnanca kurbanım, inada kurbanım,
İnamın verdiği kanada kurbanım.
Kanadım var ise hayata kurbanım,
Bu hayat aşkının neresi belkidir?

1978 yılı

(1) fit: ıslık.
(2) azmak: şaşkırmak.
(3) yozmak: yorumlamak.
(4) dözüm: sabır, tahammül.
(5) meyne: üzüm teneği.
(6) kora: üzümün ilki, kalı, değmemişi.

HAYAL BİR CENNETTİR

Hayalin kucağı...
Hoştur her zaman.
O -anne koynudek⁽¹⁾ sıcak, mihriban.

Dilekler tutuştu,
Fakat yanmadı.
Dilekler ne yaman dilekler diler.
Bir yerde bend alıp⁽²⁾ yuvalanmadı,
Yine hayalimde binelendiler.

Hayale sığınıp, aşka güvensen,
Kışda da okşuyor bahar -yaz seni.
Hayal -bir cennet ki, sahibi sensin,
Kimse o cennetten kovammaz seni.

Merdekân, Kasım 1979 yılı.

(1) *anne koynudek*: anne kucağı gibi.

(2) *bend almak*: bir yerde karar alıp durmak, yerleşmek.

BİRİ VARMIŞ, BİRİ YOKMUŞ...

*Büyük annem masal konuşurdu,
Biri varmış, biri yokmuş...*

R. Beşirli

Biri varmış, biri yokmuş
Ön sözüdür masalların,
Son sözüdür masalların.
Biri varmış biri yokmuş,
Çok zengin bir erkek varmış.
O, sonsuzmuş,
niyaz için
Servetini fakirlere dağıtırmış...
Yaşamakçın serveti var,
Evlâdı yok.
Uçmak için seması var,
Kanadı yok.

Biri varmış,
Biri yokmuş,
Bir erkeğin yaşamakçın
Bugününden sabahına
ümidi yok,
Koşa-koşa⁽¹⁾ evladı var
Uçmak için seması yok,
Kanadı var.
Bu dünyanın kaidesidir
Sapanın var, taşın olmaz,
İştahan var, dişin olmaz.

Tum⁽²⁾ bir yana, kum bir yana.
Eleniriz kalburda biz.
Hani iki saadeti
Görmemişiz bir yerde biz

Biri varmış, biri yokmuş
Bir şah oğlu
Bir çobana muhtaç imiş.
Bazen olur bilmiyoruz
Meğer akıl ermeyen yer,
Derdimize ilâç imiş.
Kâh serçeye taş atırız,
Yere düşür turac olur.
Kâh da sıcak pilâvımız
Önümüzde umaç olur.
Bu misaller, bu masallar,
Öylesine masaldı mı?
Ya onları dizip koşan⁽³⁾
Yürekdi mi,
Akıldı mı?
Her nedirse,
Öylece masal sanalım.

Hünerimiz varsa eğer,
Onlara inanmayalım:
Biri varmış, biri yokmuş
Biri acmış, bir tokmuş
Ne gök varmış,
Ne yer varmış.
Ama bizim dünyamızda
Şöyle-böyle işler varmış.

Şeki, Temmuz, 1979 yılı.

(1) koşa-koşa: ikişer. (2) tum: tohum. (3) koşan: derleyen, yaratan.

SEN NEREDEN BİLESİN?

(Bir sorunun cevabı)
Nariman Hasanzade'yi

Sen nerden bilesin ne çekerim ben.
Güzüm...

ey ömrümün ilkbaharlısı,
Sen nerden bilesin, neden bilesin
Yoktur bu dünyada senden varlısı.

Dumandek dağlara çekilen benim.
Dallar üzerinde kuşdek dinen sen.
Sonbahar yaprağı dökülen benim.
Ömrün yaz çağında⁽¹⁾ çiçeklenen sen.

Yıllarım harcanmış, ömrüm kısalmış,
Senin yol gidesi çok yılların var.
Benim yüreğimde baş başa kalmış
Gevrek duygulardan ne haberin var.

Diyorsun ocağın koru benim, ben,
Sense tütsülenen hatıralarsın.
Yalnız hatıra mı?

Sahvın var senin.
Dağdan habersizdir arrandakiler.
Bir de unutma ki, tütsülenenin
Yeniden tutuşup alışması var.

Sen nerden bilesin, sevda anları
Genimet payıdır tükenen ömrün.
Sıgsa bir pınarın son damlaları
Daha şirin olur susuzlar için.

Sen nerden bilesin, akşam şülesi
Neden aynaları⁽²⁾ alevlendirir.
Sen nerden bilesin bülbülün sesi
Neden sonbaharda yürek yandırır.

Artır zaman zaman vaktin kıymeti.
Arzu bin havasta, yürek telaşa.
Sen nerden bilesin gözün lezzeti⁽³⁾
Kalbin ağrısına dönür bu yaşta.

Sevgi yaş tanımaz... Kalbini yandır.
Yanarak yaşasan, yaş düşmez yada.
Seven doksanında hêle civandır,
Sevmeyen ihtiyar, -otuzunda da...

Yürek alışır, günahkâr mı yaş?
Seveni kınama, sevecek seven.
Yaş ile yüreği değil, a kardeş,
Boş ile doluyu çekiye koy sen

Bir ömrü yıllarla ölçmek düz değil.
Ömürle yılları ölçesin gerek.
Hissinle, kalbinle dinle, ne diyor,
Bu duyân, bu yanan, alışan yürek...
Yaşarken

hayatı severim...

ne gam,

Ölende ölümle sevişeceğim!..

1979 yılı

(1) ömrün yaz çağı: ömrün bahar çağı. (2) aynalar: pencere camları. (3) lezzeti: hazzı.

İLKBAHAR HASRETİ

Lanet söylüyordum yağmura, kara,
Baharı özleyip göks geçirirdim.
Baktım, dallardaki tomurcuklara,
İğilip dibinde menekşe gördüm.

Koşdum öz odama...
ben çoktanberi
Yazmıyordum...
Sinede lâldı duygular.
Kapatıp kapıyı, penceleri,
Yazdım: "Hoş gelmişsin bahar, ilkbahar.

Gel, gel yüreğimi dile getir sen.
Dolsun yüreğime ılık nefesin,
Şiirimde şarkılaş satır satır sen".
Şiir burda bitti...
"Bu nedir?" -dedim.

Çalıştım,
Ardını yaza bilmedim.
Gönül teprenmedi,
Gönül dinmedi.
Bahar sözlerimde
şarkılanmadı.

Birden kulağıma geldi bahçeden
Bülbülün çeh-çehi, bülbülün sesi.

Hâlâ açılmayan gülün aşkına
Baharı sesliyor onun şarkısı.
Bu sesin oduna eriyip aktım
Kapayıp defteri bahçeye çıktım.

Bozumtul havadan gördüm ki, den-den⁽¹⁾
Çıplak budaklara elenir bahar.
Duydum ki bülbülün çeh çeh sesinden
Şimdi yüreğime çilenir⁽²⁾ bahar.

Onun sesindeki bu yakınma ne?
Bu hazin şarkıda neyse diyor o.
Gülü vasfetmiyor, gülün aşkına,
Hasret şarkıları besteliyor o.
Bülbül vasfetmiyor, bülbül ağlıyor,
Ondandır, şarkısı sine dağlıyor.

Kalemi at daha, gönlüm, dur bir an,
Çilesiz şarkıya şarkı denilmez.
Özü alışmayan, sözü yanmayan
Şarkılar bir kalbi yandıra bilmez.

Bahardan ne desin, ne desin bugün
Bahar hasretiyle yanmayan yürek?
Sözümü bahara çevirmek için
Özümü⁽³⁾ bahara çevirim gerek.

Yalta, Mart, 1980 yılı.

(1) den-den: tane tane.

(2) çilenir: serpilir.

(3) özümü: kendimi.

SEVERİM...

Severim havanın tutulmağını,
O, güneş doğacak,⁽¹⁾
O, güneş ancak!

Severim kışın da sert olmağını
Sıcak yaz doğacak,
Sıcak yaz ancak!

Severim nefretin tam son haddini,
O, sevgi doğacak,
O, sevgi ancak!

Severim zulmün de meşeggetini⁽²⁾
Adalet doğacak,
Adalet ancak!

Temmuz, 1979 yılı.

(1) doğacak: doğuracak.

(2) meşeggetini: çilelerini, en son haddini.

BULMAK - YİTİRMEK

Bir iniş var,
sonunda
Her diki⁽¹⁾
Her yokuşun.
Yere bir inmek te var
Uçuşunda her kuşun...
Bu yollar dolay dolay,⁽²⁾
Fikirler alay alay.

Dolaşınız dünyayı
Elde demir bir esa,⁽³⁾
Ayakta demir papuç,
Biz buldukça yitirir,
Yitirdikçe buluruz.

Kâh suya baş vururuz.
Kâh koşarız biz, oda.
Bulduğumuz kadar da
Yitiririz dünyada.

Sonda sevince dönür
Çektiğimiz azaplar.
Yutuzduğum ömürdür,
Kazandığım kitaplar.

Yayığı çalkamadan
Süt çevrilip yağ olmaz
Neyise yitirmeden
Neyise bulmak olmaz.

Her geliri çıkarı
Çeker mizan-terazi.
Çektiğimiz her sefa⁽⁴⁾
Bir cefanın evezi.⁽⁵⁾

Kazancın iki ucu:
Hem hayrı, hem belâsı-
Yollardaki kazalar
Sür'atin öz bahası...

İstiripsiz bir ferah,
Zahmetsiz bir beher yok.
Hayatın kıymetini
Biz ölüme borçluyuz.

Gönül duymaz sevinci,
Ona zulüm olmazsa,
Hız bıktırır yaşam da
Eğer ölüm olmazsa.

Kâh suya baş vururuz,
Kâh koşuruz biz, oda.
Bulduğumuz kadar da
Yitiririz dünyada.

Temmuz, 1980 yılı.

(1) dik: başı sivri tepe, kaya gibi sivri ucu göğe dikilmiş.

(2) dolay: dolambaç.

(3) esa: boston.

(4) sefa: zahmet sonucu sevinç, dinlenme, neşelenme.

(5) evezi: bedeli.

BULMAK - YİTİRMEK

Bir iniş var,
sonunda
Her diki⁽¹⁾
Her yokuşun.
Yere bir inmek te var
Uçuşunda her kuşun...
Bu yollar dolay dolay,⁽²⁾
Fikirler alay alay.

Dolaşırız dünyayı
Elde demir bir esa,⁽³⁾
Ayakta demir papuç,
Biz buldukça yitirir,
Yitirdikçe buluruz.

Kâh suya baş vururuz.
Kâh koşarız biz, oda.
Bulduğumuz kadar da
Yitiririz dünyada.

Sonda sevince dönür
Çektiğimiz azaplar.
Yutuzduğum ömürdür,
Kazandığım kitaplar.

Yayığı çalkamadan
Süt çevrilip yağ olmaz
Neyise yitirmeden
Neyise bulmak olmaz.

Her geliri çıkarı
Çeker mizan-terazi.
Çektiğimiz her sefa⁽⁴⁾
Bir cefanın evezi.⁽⁵⁾

Kazancın iki ucu:
Hem hayrı, hem belâsı-
Yollardaki kazalar
Sür'atin öz bahası...

İstiripsiz bir ferah,
Zahmetsiz bir beher yok.
Hayatın kıymetini
Biz ölüme borçluyuz.

Gönül duymaz sevinci,
Ona zulüm olmazsa,
Hız bıktırır yaşam da
Eğer ölüm olmazsa.

Kâh suya baş vururuz,
Kâh koşuruz biz, oda.
Bulduğumuz kadar da
Yitiririz dünyada.

Temmuz, 1980 yılı.

(1) dik: başı sivri tepe, kaya gibi sivri ucu göğe dikilmiş.

(2) dolay: dolambaç.

(3) esa: boston.

(4) sefa: zahmet sonucu sevinç, dinlenme, neşelenme.

(5) evezi: bedeli.

HAYRET

"Hayret ey put"⁽¹⁾ dedi, dünyaya kalem,
Alemi bir seyrim, yüz hayretimdir,
Ben hayran olmasam, yaza bilmezim,
Benim şiirlerim -öz hayretimdir.

Bazen diyorlar ki, değişip zaman,
Her şey adileşip...
Ne sevinç, ne gam.
Öyle bir mucize bulunmaz,
insan
Ona hayretlene...
Hayretlenmezim!

Eğer böyledirse, küsme zamandan,
Kalbine iyi bak,
Kalbin çok soğuk!
Hayret bitmiştirse, demek cihandan
Güzellik göçüptür, haberimiz yok...

Göremiyorsunsa güzellikleri,
Bu alem seninçin günahkâr olur?
Gözü buz bağlayan pınarlar gibi,
Soğuk adamın da kalbi kör olur.

Gökler damar damar,
Yer lağım-lağım...⁽²⁾
Bu hayret, bu soru dindirip beni.
Hele çucukluktan bu hayranlığım,
Soru aygırına bindirip beni.

Ben öz hayretim çayırılığında,
Cevaplar arayıp sorular derdim.
Hayran kalmasaydım bu dünyaya ben,
Hayretsiz halime hayretlenirdin.

Hayranım açılıp hep varak varak,
Saçılan güllerin bin-bin rengine,
Siz değin, mümkün mü hayran kalmamak,
Ahenksiz dünyanın öz ahengine?..

Hangisin söyleyim?
Hangisin sayım?
Dünya baştan başa bin sır, mucize.
Siz deyin, ben nasıl hayran kalamıyım,
Yerinde denilen güzel bir söze?..

Hayranım her zaman yanan gönlüme,
Alevi şiirimdir, külü görünmez.
Hayranım tohumu, hayranım tuma,⁽³⁾
İçini görürüm, çölü⁽⁴⁾ görünmez.

Otun fısıltısı, rüzgârın itri,
Toprağın nefesi -hayret nidası⁽⁵⁾
Bülbülün çeh çehi, baharın itri,
Suyun zemzemesi -hayret nidası!

Hayrandır.
Dallar da yaprağa hayran,
Toprak taş hayran,
Taş, dağa hayran,
Sel denize hayran,

Dağ, sele hayran
Kır çayıra hayran,
Gül, güle hayran.

Kendine hayrânken bu cansız alem,
Ey insan,
Deme ki, hayretlenemem.
Her zaman korkmuşum
bigânelikten,
Yaşa hayran hayran, öl , hayran hayran.
Beni soğuk soğuk dindirince⁽⁶⁾ sen,
"Can" deyip canımı al, hayran hayran.

Sen odu, ateşi özgeden umma.
Alem tutmayıp sa köz⁽⁷⁾ yüreğinde.
Besiret gözünü aç bu dünyaya,-
Ara hayreti de öz yüreğinde.

Hayretim yaşıyor derdi -serimde,
Ölürsem...
gözlerim kapamayın siz
Bakın gözlerime,
Bebeklerimde,
Bir hayret ışığı göreceksiniz.

Kasım, 1971 yılı.

(1) hayret et put: Füzuli'nin "heyret et put, suretin gördükde lal eyler beni" miszasına işaretdir.

(2) lağım lağım: lağım açılmış, tuz buz olmuş.

(3) tum: çekirdek, tohum.

(4) çölü: dışı.

(5) nidası: ünlemi.

(6) soğuk dindirince: soğuk davranmaktansa, soğuk tavırla söyletmektense...

(7) köz: kor.

GÖREMİYORUM

On adım uzağı göremiyorum,
Gözümünden düşmüyor daha gözlüğüm.
Hırslar, ihtiraslar söner demadem,⁽¹⁾
Ne diye hevesten düşmeyim özüm?

Nazarım keskinen görmezdim hele,
Görmezdim içini ber-bezeklerin.
Şimdi zayıfsa da büsbütün bile
Her şeyi görerim derinden derin.

Kasım, 1960 yılı.

(1) demadem: zaman zaman.

HAYAT - SEN NE ŞİRİNSİN?!

*Büyük İngiliz şairi
C. Bayron'un hatırasına*

Senden doymak olur mu?, hayat sen şirinsin.
Ama herekesin değil,
sen hayatın kadrini
yalnız bilenlerinsin.

Kendini bu dünyada kimse konuk sanmamış,
Ancak ömrün kendisi eşit paylanılmamış.
Ömür paylanan zaman, bakın kime ne düştü,
Üç yüz yıl boz karğaya, on yıl şahine düştü.

Hayat, sen ne şirinsin, kim senden doydu gitti?
Gidenler bu dünyada kalbini koydu gitti.
Dün ihtiyar bir karı
Dilinde ahü zarı:
"Bu dünyanın elinden gelmişim zara⁽¹⁾" -dedi,
"Ölmedim de bir kezlik canım kurtara" -dedi.

İçten mi söylüyordu, o, bu sözü acaba?
Hayır, inanmazım ya.
O, yana-yana dedi;
Dili söyledise de,
yüreğinde o hemen:
"Lanet şeytana" - dedi.
Hayat, sevincin kadar azabın da şirindir,
Seni manalandıran o keşmekeşlerindir.

İki yüz yıl yaşadı lazzet içinde Loğman,⁽²⁾
Yine mühlet diledi ölürken Allahından.
Yatırdı gök çayırda, erdi ona Azrayil.
Söyledi: - İki yüz yıl
ömür sana bes⁽³⁾ değil?
Ben canını almağa gelmişim, ne sözün var?
Loğman dedi: -Sözüm yok, aldığımı gel apar,
Fakat bana imkân ver birce anlık ecelden,
Gel canımı burda yok, o çayırılıkta al sen.
Azrayil razılaştı... Ayağa kalktı Loğman
Yürüdü, taş asıldı sanki ayaklarından.
Yavaş yavaş yürüyüp ulaştı aynı yere.
Loğman baktı yerlere, Loğman baktı göklere
Bu son bakışı ile üstünde iki yüz yıl
Yaşadığı cihanla vedalaştı öyle bil.⁽⁴⁾
Kendi vedalaşsa da gözü cihanda kaldı,
Dertler, fikirler onu yine koynuna aldı.
O, düşündü şu anda:
"Ne görmüşüm hayatta bu dünyaya gelenden,
Ah... öyle sanıyorum, tam dün doğlumuşum ben.
Ömrümü verdim bada,
Ne görmüşüm dünyada?"
Loğmanın gözü bu an bir güle değdi, durdu.
Yüreğini kuş gibi güle doğru uçurdu.
"Ah... onu kim yüzecek, birce bileydim, -dedi,
O gülü de koklayıp sonra öleydim" -dedi.
Fakat, fakat ne olsun... Ulaşmış daha ecel,
Loğman dedi: -Hazırım, al canımı şimdi gel.
Azrayil dedi: -Fakat agâh eyle beni sen,
Ölüm için ne farkı, bu çayır, ya o çimen?
Niçin beni koymadın orda alım canını?

Loğman dedi: -Hayatın tadlı olur her anı
Ordan bura gelince, bir az ömür kazandım,
Onu da bu dünyadan kendime fayda sandım.
Koca öldü:..

Dediler: -Yaranan bir gün ölür.
Torunları çayırda aynı gülü üzdüler.
Loğmanın kabrı üstte koydular, titredi gül
Gülün itriyle doldu, bütün çayır, bütün çöl.⁽⁵⁾
O, itriyle sağladı, yolcuları yolundan,
Toprağın altındaysa bunu duymadı Loğman.

Hayat, sen ne şirinsin, kim senden doydun gitti?
Gidenler öz kalbini dünyada koydu gitti.
Senden doymak olur mu- çoğun, azın da şirin,
Hayat, kışın da şirin, hayat yazın da şirin.
Çok türlü yazılar var ömrün varaklarında...
Hayatımın kaygısız ferahlı çağlarında
Kadrini bilmemişim,
Hele ne var ki, ömrüm ilerdedir- demişim,
Otuzdan adlayınca, günde otuz bin kere,⁽⁶⁾
Başımı sallıyorum heder geçen yıllara.
Senden doymak olur mu, hayat, sen ne şirinsin.
Ancak herkesin değil,
sen hayatın kadrini
yalnız bilenlerinsin.

Kasım, 1957 yılı.

-
- (1) gelmişim zara: bıkılmışım.
(2) loğman: halk efsanesinden alınmıştır.
(3) bes değil: kafi değil.
(4) öyle bil: sanki.
(5) çöl: kır
(6) bin kere: bin kez.

KORKU

Benim sol elimde yanık yeri var,
Bana armağandır çocukluğumdan.
Odun yankısından habersiz anlar,
Elimi mangalda yakmışım yaman.
Bana "cız" -dediler,
fakat korkmadım.

Elimi yakırken tanıdım odu.
Benim hayatla ilk tanışıklığım,
Elimi yandıran
Oddan başladı...

Okşadı gözümü hâlâ çocukken,
Ocağın rengarenk alevi, közü.
Dünyaya geleli, bilmem ki, neden
Neye tutulduksa, o, yaktı bizi...

Ben oddan korkmadım yanana kadar;
Ben korku bilmedim kanana⁽¹⁾ kadar.
Öyle ki, yandım,
Odlu oynamaktan korktum, sakındım.
Başladı itiyat,
başlandı hayat!..

Temmuz, 1966 yılı.

-
- (1) kanana kadar: -burada- büyüylüp çocukluğumla vedalaşana kadar.
kanmak: anlamak.

PINAR BAŞINDA SUSUZLUK

El yetmez zirvenin yüce bir dağın,
Hasreti gönlümde iken doğmuşum,
Yanıp yakılmağım, duyup kanmağın
Sevip yaşamağın acı olmuşum.

Tepeden tırnağa⁽¹⁾ bir arzu gibi,
Yaşadım...
Bu uçuş koy benim olsun!
Açarım gözümü bebeklerimi,
Bütün güzellikler gözüme dolsun.

Kâh çiçiğe düşür, kâh güle miylim,
Elim yetmeyene hayranım, hayran!
Doyamam,
Doyamam,
Doyamam, neylim⁽²⁾
Güzellik önünde baygınlığımdan.

Baharı beklerim,
arzumca ondan,
Hazzalmak isterim,
ama alamam,
Kaygılar dalğadek aşar başımdan
Güle bakmağa da
fırsat bulamam.

Ya bu ne ah idi, kopdu sinemden?
Meğer yaşıyanda yaşamayıp ben
Şirince -tadlıca rüya yozmuşum,⁽³⁾
Pınarlar başında ben susuzmuşum.

1977 yılı.

(1) tepeden tırnağa: baştan başa.
(2) neylim: ne yapayım.
(3) yozmuşum: yorumlamışım.

DÜŞÜNCE

Kal elma gibi bir yüzü toprağa düşünce
Gördüm ki,
 yatar her otun altında düşünce.
Göklerde felekler düşünür,
Yerde çiçekler
Gördüm,
 düşünür güllere konmuş
 kelebekler.
Her şey yaranıp
 Varlığa çevrilmeden önce
Baştan başa mânalı, muammalı düşünce...

Nisan, 1973 yılı.

ANNE VE EVLÂTLAR

Çocuklar anneyi tuttu dansağa;
-Başkadır, özgedir senin zamanen.
Sana söz anlatmak çetindir, anne,
Bizi sorularla çok incitme sen.

Anne yanıtladı: -Akıllandınız?
Ne hız büyüdüünüz, beni dandınız?⁽¹⁾
Diliniz yok iken "inga" sesinden,
Küçük kalbinizi hemen duyurdum.
Yalnız dudakların büzülmesinden
Ben sizi ya nasıl hız anlıyordum?

Ocak, 1973 yılı.

(1) dandınız: inkar etdiniz.

DAĞDAN AŞAN GÜN

Genleşmek istedin...

Buldun ilâcı.

Hisletin⁽¹⁾ değişti,
böyle değildin.

Ahsen.

Altmış yıla ağaran sacı

Bir günün içinde kararta bildin.

Saçını kararttın.

İyi,

ya sonu?

Her zaman kalammaz kılıç da kında.⁽²⁾

Sen ağ saçlardaki zahmet nurunu

Boğdun niyetinin karanlığında.

Karardı çığalı o burma teller

Genleşe bildin mi?

Sen bunu söyle.

Renk ile özgeyi aldattın,

Yeter.

Aldada bildin mi kendini, söyle?..

Erkeğe ne gerek

Yakışık, bezek?

Yaşın küçülmedi,

Kendin küçüldün.

De: -"Süsün, bezeğin kâra geldi mi?

Saçının rengini deyişe bildin,
Kocalık gençliğe deyişildi mi?

Bir yol var: İreli!

Mümkün mü geri?

Çoğu saç ağarttı bu sevdalarda.

Döndere bilseydik renkle yılları,

Boya bulunmazdı dükkân -Pazarda.

Altmışta yorğalık?⁽³⁾

Çetindir, çetin!

Öksünün yeniden alevlenmesi.

Gülünçtür, senindek attan düşenin

Kendini yine de tatlı sanması.

Sönen bir ağacın tütsüsü neymiş?

Dağdan aşan günün ıssısı neymiş?

Hâlâ sönmese de aşkın, hevesin,

"Sonası avlanan gölsün" gadası.

Gülünçtür savaşta yıkılan kesin

Hep yenildiğine inanmaması.

Sen şimdi kendinle yarışmalısın,

Vakitle savaşma koca sinninde.⁽⁴⁾

Zamanın hükmüyle barışmalısın,

Bunu istesen de, istemesen de...

1980 yılı

(1) hislet: öz, tabiat, alışkanlık. (2) kılıç da kında: kılıç da kınında.

(3) yorğalık: rahatsız yürümek, -"yani gençlere, civanlara öz yürüyüşle yürümek"-
civanlık etmek

(4) koca sinninde: şu ihtiyar vaktinde.

BAŞKA TÜR YAŞAMAK

-Kâş dönüp yeniden çocuk olaydım,
Ömrümü başka tür yaşardım- dedin.
Ömür yollarında attığın adım
Yanlışmış...

O seni ağrıtır yegin.⁽¹⁾

Yanlış adımların demek sen bugün
Derdini çekersin...

Bu derde alkış!

Seninki olmayıp, demek öz ömrün,
Neyinse aşkına alevlenipmiş.

Her yaşta başka tür dövünür yürek.
Başka tür yaşamak -hoşca bir arzu.
Sahvını anlamak,
Derdini çekmek-
İkinci bir ömre beraberdir, bu!

Şeki, Temmuz, 1979 yılı.

(1) yegin: galiba.

ULU DÜNYANIN

Nesimi'ye

Kuşkunun, gümanın ağırlığından
Eğilir,
dikelmez beli dünyanın.
Öyle ki, elimiz erdi gerçeğe,
Deyer dikenine gülü dünyanın.

Sevgi- hakikate giden doğru yol,
Bu yolda her derde, gama hazır ol.
Yılda nice defa, günde nice yol⁽¹⁾
Bulanır, durulur seli dünyanın.

Sana "can", "Can" -diyor dünya her anda
Birce çırtma ile sen taş kıranda.
Haşıl⁽²⁾ taşa dönüp tişi kıranda
Yaman duraksıyor dili dünyanın.

Mertliye çağırır bugün herkesi,
Derisi soyulan şairin sesi.⁽³⁾
Uzak asırlardan gelir nefesi
Diri dünyamıza ölü dünyanın.

1980 yılı

(1) nice yol: kaç kez.

(2) haşıl: sıcak suyun içine un dökülerek kaşıkla hızlı karıştırılarak pişirilip pekmez ve yağla yenen yemek türü.

(3) Derisi soyulmuş XIV. asır şairimiz Nesimi'ye işaredir.

ÖZ⁽¹⁾ DÜNYAM BENİM

*Cerrahî ameliyat sonucu gözlerini
açmak isteyen hekime Âşık Veysel
böyle demiştir: "Gözlerim açılacak
olsa benim kendi dünyam düşüp gider.
Buna razı değilim".*

Gazadan, kaderden hale çocukken
Gözleri tutuldu Âşık Veysel'in
Gitti arkasından, o gitti erken
Kalbinde yaktığı odun, maşelin.

Zulmette nur saçtı bir maşel deki, (kibi)
Aşkını göz bildi, nur sandı Veysel.
Zulmete kapatıp göz,
Kalbindeki
Işıklı dünyaya kapandı Veysel.

-Açarız gözünü- dedi -hekimler,
O razı olmadı ameliyata.
Dedi: -körlüğümle bir zerre kadar
Dargın değilim ki, ben bu hayata.

Dünya nasıldır, koy olsun öyle.
Amandır, siz beni rahat koyun⁽²⁾ siz
Benim öz kalbimde, öz üreğimce
Kurduğum dünyaya dokunmayın siz

En tadlı, en güzel dileklerimden
Saltanat kurmuşum öz kalbimde ben.
O benim hayalim, o benim rüyam.
Benim öz dünyama bulunmaz evez.⁽³⁾
Bunu bilirim ki,
hayalî dünyam.
Sizin dünyanıza asla benzemez.

Dünyam dünyanıza eğer eş olsa
Solur içimdeki gülüm, gülşenim.
Ondan korkarım ki, gözüm açılrsa
Dağılıp yok olur, öz dünyam benim.

Dayazı görmürdü kör bakışları,
Derini görürdü...

Onun ne derdi!
Çerdek⁽⁴⁾te ağacı, çiçekte barı,⁽⁵⁾
Bakışta yüreği göre bilirdi.

Zulmete nur saçtı bir maşel teki,
Aşkını göz bildi, nur sandı Veysel
Zulmete göz kapatıp, öz kalbindeki
Işıklı dünyaya kapandı Veysel.

Bin şiir yatırdı her nefesinde.
Bülbül tek ötürdü gül hevesinde.
Çiçeğin itrinde, kuşun sesinde
Yatan manaları tapandı⁽⁶⁾ Veysel.

Odu suda gördü, hayır şerde.
Sevincin sırrını buldu kederde.
Gözlünün eyerden aştığı yerde
Atını dört yana çapandı Veysel.

1980 yılı.

-
- (1) Öz: kendi.
(2) rahat koyun: rahat bırakınız.
(3) evez: bedel.
(4) çerdek: çekirdekte, tohumda.
(5) çiçekte barı: çiçekte beheri.
(6) tapandı: bulandı.

EL ELE, KOL KOLA

Yine çökelerin arasındayım,
Başımın üstünde üzüm talvarı.⁽¹⁾
Alışır çiçekler bahçade mum-mum.
İtirle doldurur esen rüzgârı.

Çiçekler doydurur kelebekleri,
Çiğle şirelenir bir sarı tel de.
Irmağa serpilir gül leçekleri⁽²⁾
Damlalar güllenir küçücük gölde.

Dağın zirvesinde saçaklanan gün,
Altın tellerini serpir çimene⁽³⁾
Yine seher-seher görüşmek için
Genden⁽⁴⁾ el uzatır yapraklar bana.
Toprakla,

ağaçla,
gülle,
böcek!

Bir gatar boyunca silsileyiz biz.
Anne tabiatle diyorum hele
İyi ki, kol kola,
El-eleyiz biz.

Şeki, Temmuz, 1980 yılı

-
- (1) üzüm talvarı: üzüm çardakları. (2) leçekler: yapraklar.
(3) çimen: çayır. (4) genden: biraz öteden, aralıdan.

EKRAN KARARANDA...

-Bitti bugünkü yayınlarımız
Dinleyin sabahın programını.
... Hele ki, bugünüm bitmeyip...
Ne hız
Sabaha geçirsin?
İnsafın var mı?

Sabaha ekledin ne hız bugünü?
Ölmemiş sen ona kefen biçersin.
Tamam yaşamamış günün ömrünü
Şimdiden yarına niçin geçersin?

Yatmak istemiyom... Geçme sabaha!
Gecenin ömrünü uzatsak bu tür...
Gençlik bedavaymış, kocalık paha,
Felekten gün çalak,⁽¹⁾ ömürden ömür!

Yatmak istemiyom... bitmeyen günün
Başına dolanıp, koy dönüm⁽²⁾ hele.
Seninçün bitipse, ama benimçün
Bitmeyip, yaşıyor bu günüm hele.

Ekran kararanda bitiyor günüm,
Çocuklar yatmağa gidiyor bir bir
Ekrandan çekilme, başına dönüm,
Teklikten canıma üşütme gelir.

Vakti borc alalım biz gecelerden.
Duyup yaşamamak zulüm değil mi?
Yatmak?
Ne görmüşün bu yatmakta sen?
Yatmak da bir türlü ölüm değil mi?

Dayansın söz söze, baksın göz göze.
Geceyi uzatak, vakt unutulsun.
Karışsın dağ düze,⁽³⁾ gece gündüze,
Sürelî ömrümüz süresiz olsun.

Uyumak istemem, her anım aziz...
Gecedek kâımca doymadım hele.
Her gece yatarken defn ediyoruz⁽⁴⁾
Ömrün bir gününü öz elimizle.

Ekran karardı mı-gönül tiskindi.
Ya nasıl geceyi başa vurum ben.
Sesine ses gezen⁽⁵⁾ kalbime şimdi
Nasıl yalnızlığı unutturum ben?

Ekran kararanda ey yalkız yürek,
Kendime yegâne dost sandım seni.
Ekran kararanda-
Sen ey benimdek
Yatmak istemeyen, bulaydım seni!

Ocak, 1979 yılı

(1) çalak: çalalım.

(2) koy dönüm: haydi koy döneyim.

(3) düz: kır, vadi, ova.

(4) defn ediyoruz: gömüyoruz.

(5) ses gezen: ses arayan.

İYİ SÖZ

Benim iyimi de,
Geç, geç suçumdan.
Gerek dil her zaman iyiye döne,
Gayret edip bir tür aklanırım ben
Lâyık olmasam da övgülerine.

Yaşanmış yüz yıllık ömürden, günden
Hâlâ yaşanmamış bir an güzeldir.
Beni öldürecek gerçek sözünden
Beni yaşatacak yalan güzeldir.

Diyorum, olsaydı ömürler iki,
Birini verirdik bed söze kurban.
Yaman söz kanını duruldup mu ki,
Sen de özgesini yamanlıyorsun?

Yap iyiliğini, at ümmana sen.
Balık bilmese de, halk bilecektir.
Kendini düşünen, düşer nazardan,
Özgeyi düşünen yükselecektir.

İyilik,
iyilik,
yine iyilik!
Bazen bir yaman söz bin gönül kırar.
Hoş söz,
İyi haber,
Hoş davranmalar
Yaman insanı da iyileştirir.

Adam sözü konuş, adam oğlusun,
Gel acı sözlerle kırma kalbimi,
Ben de senin gibi insanım, insan,
Ömrü bitirelim koy insan gibi!

Benim iyimi de, geç yamanımdan
Gerek dil her zaman iyiye döne.
Gayret edip bir tür aklanırım ben
Lâyık olmasam da övgülerine.

Mart, 1979 yılı.

KENDİM KENDİME

Kendimdeyim... kır dünyama nihayet
Ne güzeldir öz özüme seyahat.
Öz dünyamla durmuşumdur yüz yüze
Mucizemiz kendimiz kendimize.
Yüreğimde nice nice cıgır var,
İçimdeki çalın çarpaz cıgırlar
Hiç bilmezdim, beni nere götürür,
Bahtiyar'ı Bahtiyar'a götürür.

Mart, 1978 yılı.

BÖL GÖRÜM

"Bahtı'n bana yar ol," deyip çağlarım,
Yar olmazsa da bahtiyar ol görüm.
Geleceğe ümidimi bağlarım,
Bir an sonra ne olacak. bil görüm.

İlkbaharda kakkıldayan sel misin?
Bu dünyayı oyuncuk mı bilmisin?
Hayat seni güldürende gülmüsün,
Hünerin var, ağlatanda gül görüm.

Dünyamızı yasa, toya bölmüşüz,
Sevdamızı oda, suya bölmüşüz,
Vaktimizi güne, aya bölmüşüz,
Bin arzuya, bin dileğe böl görüm.

1974 yılı.

YAŞTAN YAKINIYORUM

Ben onbeş yaşımda, yirmi yaşımda
Öyle bilirdim ki, kırk, kocalıktır.
Elliye varmışım,
ama, başımda
Çocukluk hevesi hele kalıptır.

Sanki dün olmuştur, sırtımda çanta,
Gorğa⁽¹⁾ yiye-yiye derse gittiğim.
Sanki dün olmuştur, o kamış atta,
Ben de kırbaç vurup at seğirttiğim.

Hissiedemiyorum yaşımı neylim,
Yürek o yürektir, heves o heves...
Kâh arrana düşer, kâh dağa miylim,
Nedir gönlümdeki bu duyğu, bu ses?

Sanki hep o dünün çocuğuyum ben,
Bu aşka, havasa bazen gölürüm.
Ama dansamazım kendimi bazen,
Hani, ne yattım ki, ne uyku görüm?

Gençlikten elimiz üzelen gibi,
Dünyadan dört elle tutuyoruz biz.
Yaşımız öttükçe, ağaçlar gibi
Derine işliyor hep köklerimiz.

Odur bak, avluda kopup velvele⁽²⁾
Çocuklar oynuyor, tırmanır dama.⁽³⁾
Ben de onlar ile tutup el ele,
Koşmak istiyorum çocukluğuma.

"Saklambaç" oynamak isterim yine.
Başıma götürüp çölü-çimeni⁽⁴⁾
Öyle saklanayım, düşüp izime,
Hiç bulabilmesin kocalık beni.

Fakat yaş kendini gösterir bazen,
Yürekte çok gizli dövüntüler var.
Sokakta, dehlizde soluyanda ben
Sanırım, yokuştı, taştı günahkâr.

Yolda evlâtlardan geri kalandı,
Ne yapsın bu yokuş, bu taş bilirim.
Ama güzelliğe hayran olanda,
Kendimi, oğlumla hemyaş bilirim.

Kasım, 1971 yılı.

(1) gorğa: kavrulmuş ve tuzlanmış buğday taneleri.

(2) velvele: endişe, gürültü, ses.

(3) tırmanır dama: çatıya tırmanıyor.

(4) çölü çimeni: kırları, çayırı.

ÜLKER EFSANESİ

*Bàbası Şair E. Kürçaylı'nın ölüm
haberini işiten gibi kendini öldüren
kızı Ülker'in hatırasına.*

Bir anlık sarsıntı!

parladı yürek.

Kaza birden geldi, bir tufan gibi.

Bir ömrü yandırdı bir âni şimşek

Bütöv bir ormanı yandıran gibi.

Her şeyin değeri varsa, ya hanı?

Musibet türettin musibetinden.

Bu ölüm de neye değdi?

Babanı

Yaşata bildin mi ölümünle sen?

Sen yandın,

Yadsıydın bir an her şeyi.

Bu yaşda dünyadan usanmış gibi.

Yolunda kendini kurban verdiğin

Baban bu ölüme hiç kıyardımı?

Baba ölümüne kıymayıb yakın,

Babasız dünyayı sen istemedin.

Belki hak verirdik

eğer babanı

Yaşata bilseydi ölümün senin.

Hayatın namına ölmek bir azim!
Bu yol pek kutsaldır, bu yol uludur.
Sen hayat hamına ölmedin kızım,
Sen ölüm namına öldün, dert budur!

Kapatıp her şeye tamam, gözünü
Unutup özünü, danıp⁽¹⁾ özünü
Yalnız başkasını düşünen zaman
Kalkar insanlığın fevkına insan.
Bak bu büyüklüğün, bu cüratindir
Beni de, ey kızım, böyle sarsıtan

Seni düşünende, kökü dananlar,⁽²⁾
Baba gölgesinde humarlananlar,⁽³⁾
Durar göz önümde birce anlığa.
Yalnız, bak bu zaman fedakârlığın
Yükselir, ey kızım, kahramanlığa.

Baban şiir yazdı, vatana, ele
Vatanı hay verdi⁽⁴⁾ onun sesine.
Sense şiirle yok, öz ölümünle
Yüceldin babanın seviyesine.

Bir kâm almamıştı hele dünyadan
Ya neden ölüme can attı Ülker?
Verip öz ömrünü babaya kurban
Öz kısa ömrünü uzattı Ülker.

Şubat, 1980 yılı.

(1) danmak: yadsımak. (2) dananlar: yadsayanlar.
(3) humarlananlar: neşeyle pinekleyenler, mest olanlar.
(4) hay verdi: cevap verdi.

"BABA GÜR-GÜR"(1)

Gecedir... renğarenk ganovuz⁽²⁾ gibi.
Göklerin yüzünde şafaklar yanar.
Gece her ülkede gece değil mi?
Bu şehir geceler nerden nurlanar?

Sanki neredeyse ateş yakılmış
Göklere aksedir ışıklarını.
Belki de aldatır beni..

Hayalmış!..

İşığı görürüm, ya ateş hani?
Girdik odalara,..
Odalar soğuk.
Sobada ne odun, ne de bir od yok...

Geceyi geçirdik... ertesi -erken
Bu eski şehrin seyrine çıktık.
Ağrılar geçse de yüreğimizden,
Büyük bir merakla her şeye baktık.

Geldik bir hudutsuz sahraya, burda
Toprak ocak-ocak alışıp yanır.
Alışır tepe de, taş da, çukur da,
Alevin dilleri erşe⁽³⁾ dayanır.

Yanan gur ocaklar kığılıcı serpür.
İlgımlar oynasır göğün yüzünde
Adamlar odada oda hasretidir,
Ateşler alışır kırın düzündü.

Gece de, gündüz de yanmış boş yere,
Hele ısınmamış bu oda eller.
Gür gür güröldeyen bu maşellere
"Baba gür gür" diye tapınmış eller.

Bizim babalar da tapınmış oda;
Hep odsuz yaşadı odlar yurdu da⁽⁴⁾ ...
"Od", "ışık" demekten diller yoruldu.
Dolaştı asırlar, dolaştı yıllar.
Ocaktan almadı ışığı, odu,
Yüreğinden aldı yeni nesiller.

Ey bu güzel yurdun öz sakinleri,
Toprağınız gibi yansın kalbiniz
Bu od kaynağından bin yıldan beri
Bir kırık⁽⁵⁾ od ala bildiniz mi siz?

Aslâ!..
Ülkenizde baktım ki, bugün,
Kızırır, ağarır, daha tan yeri.
Kalbiniz vatanın saadeti için
"Baba gür gür" gibi yanandan beri.

Gönüller batarsa, mateme, yasa,
Kimseye od vermez bu od kaynağı.
Yürek alışmasa, yürek yanmasa,
İşıksız kalacak vatan toprağı.

Kerkük, 1959 yılı.

(1) "Baba gür gür": Kerkük şehrinde yer adıdır..
(2) ganovuz: ipekli kumaş: 60-70 yıllar önce sıkı kullanan kelime olup.
(3) erşe dayanmak: fecre dayanmak.
(4) Azerbaycan'ın bir adı odlar yurdu.
(5) bir kırık: bir katre, bir parça.

RAFAEL'İN MEZARI ÜSTTE

Bir kapıyı açmakçın
Bin kapıyı kapatan
Kılıcını yıldırım,
Kendini Allah sanan
Kralların mezarı
Marmar taşlar içinde.
Hepisi bir ölçüde,
Hepisi bir biçimde.
Mezarlar ber-bezekli,
Mezarlar tumturaklı.
Zer yazılar, nakışlar
Hayran koyar her aklı.
Panteon'da sol elde
Tek bir sade mezar var,
Ne üstünde zer yazı,
Ne de altın nakışlar.
Böyle bezek-düzeğe⁽¹⁾
İhtiyacı yok onun,
En büyük zinetidir⁽²⁾
O, kendi, Panteon'un
Yatar burda sanatı
Dünyalara ses salan,
Can verdiği cansıza
Kendi de hayran kalan,
Ömrü insan kederi,
Aşkı güzellik olan

Bir üstadlar üstadı!..
O, renkler sultanıdır.
Onun ismi dünyanın
Şerefidir, şanıdır.
Erganun bir taraftan
Hazin-hazin ağlıyor,
"Ave Mariya", -diye,
Sesler de gelmiş bugün
Bu mezarı secdeye.
Şu eşsiz güzelliği
Belki de o götürmüş
İlk defa bu cihana.
Hayran kalmak dersini
O, öğretmiş insana
Zamanın rüzgârına
Göğüsünü germiş o,
Levhasına bakarı
Levhaya döndermiş o,
Kalbinin ateşini
Yedi renge o katmış,
İnsan duygularının
Bin rengini yaratmış!
Kusursuz güzelliği
Yaratmak bu dünyada
Nasip olmuş tek ona.
A lah böyle darılmış
Onun yarattığına!
Herkes gelip duruyor
Bu mezarın önünde,
Herkes eğir başını
Sanatkârın önünde.

Tek bu mezarın üstte
Gül demeti koyulmuş
Muhabbet hediyesi
Yine muhabbet olmuş.
Krallar kendisine
Panteon yaptırdılar.
Fakat ister istemez,
Onun şerafetini
Rafael'e verdiler.
Erganun nale cekub
Hezin hezin inliyor,
"Yaşa Mariya", -değil,
"Yaşa Rafael" -diyor.

Roma, Şubat 1961 yılı.

AĞLAYAN PERİ

Güzel bir kız heykeli,⁽¹⁾
Çenesinde sağ eli,
Düşünür ince ince;
Taş üstünde düşünce?
Yel eser can bağında
Onun sol yanağında⁽²⁾
Göz yaşı gilelenmiş⁽³⁾
Sanki çiğdir, serpilmiş
Üstünde ak çiçeğin.
Bu günahsız meleğin
Kederini, gamını,
Öz gizli alemini
Soğuk taşa hakeden
Sanata hayranım ben!
Marmar aktır, gam kara,
Ak renk nere, gam nere?
Çöküp bir akşam gibi
Dalgın bakışlara gam.
Ak taşın sinelerinden
Baş kaldırıp kara (siyah) gam
Taş üstüne duygu, can?
İnsan duygularından
Bak bir neler yaranmış
Mucizeler yaranmış
Can vermiş insan eli
Harabazar⁽⁴⁾ dünyanın

(1) bezek-düzek: süs-bezek.

(2) ziynet: mücevherat.

Toprağına, taşına;
Bu anıtta kalp odu
Soğuk taşı çevirmiş
Sıcacık göz yaşına!
Taşta yürek dövünür,
Bakarım döne döne,⁽⁵⁾
Parmağımı koyarım
Göz yaşının üstüne,
Sanki parmağım yanır.
Bu anıt değil, -hayır,
Ağlayan bir peridir,
Kulağımda seslenen
Onun naleleridir.
Eğri-eğri bakıyor
Usandığı cihana.
Sanat veren bir cana
Ölüm yoktur, o, sağdır!
Ne kadar ki insanın
Arzuları gülmemiş,
O kız ağlayacaktır!

(1) heykel: anıt.
(2) yanak: çehre.
(3) gilelenmiş: damlalanmış, katre olmuş.
(4) harabezar: viranelik, bozguna uğramış.
(5) döne döne: tekrar.

MUMYA

Mumiyası müzededir
Azemetli firavunun.
Deve boyda canı varmış,
Gevdesine bir bak onun.

Ezel günden koca dünya
Her gidenden bir şey alır;
Kimiminden emel kalandı,
Kiminden de beden kalır.

İstanbul, Şubat 1961 yılı.

MİKELANCELO'NUN "KEDERİ" ÖNÜNDE

İsa'nın cesedi uzanıp lâl, kâr,
Dizleri üstünde anne Meryem'in.
Saçır ateşini solğun bakışlar
Anne kalbindeki o sonsuz gamın.

Evlâttır annenin imanı, dini,
Yücelir bu dinle göklere toprak.
Meryem ağıt diyor... onun sesini
Herkes öz kalbinde işitir ancak.

Bakarım anıta... hayret içinde...
Ne de yerindedir her hat, her kırış
Şu anda Meryem'in dizleri üstte
Sanki gerçekten bir ölü uzanmış.

Anıta bakarım, fikri dumanlı.
Ömür vefasızdır, ecel amansız.
Meryem'e bakarım, kederi canlı;
İsa'ya bakarım, ceseti cansız

Meryem anıta da canlıdır, elbet,
Akar damarından sanki kanı da.
Özge bir can verip İsa'ya sanat
Ölü cesetinin cansızlığında.

Roma, Şubat 1961 yılı.

GURBETTE GÖRÜŞ

Biri nehrin ötesinde,
Biri nehrin berisinden
iki kardeş
Durmuş yabancı ülkede
yüz yüze.

Bu ne hicran,
Bu ne görüş?
Bu görüşün bir adı var: Mucize!
Görüşürken

içten gelen hüngürtüler ya nedir?
Bir vatanın oğulları gurbette yok,
O vatanın öz içinde
Görüşmeğe teşnedir.⁽¹⁾

İki kardeş görüşmekçin
Gurbete mi gelmeli?
Bu soruya hüngür hüngür⁽²⁾ ağlamalı,
Kahkahayla gülmeli.

Glazgo, Ekim 1978 yılı.

(1) teşne: susuzdur.

(2) hüngür hüngür: içten titreyerek, sesle ağlamak.

EHRAMLARIN ÖNÜNDE

Ehramların önünde gündüzler akşamadek
"Fünf piyastr"⁽¹⁾ diyerek,
Öz doğmaca elinde
Dilenir arap oğlu yabancının dilinde.
Zamana bak, zamana!
İçinden yana yana
Bakıyorum,
Koca Şark, ne gündesin, ne günde?
Arabın vatanında
Başını yüce tutup yabancı ehram gibi;
Arab gezmeye korkar öz⁽²⁾ yurdunda ham⁽³⁾ gibi.
Kardeşim, dilenende, geçmişini ansana,
Babanın yücelttiği ehramdan utansana!
Öz helalca parayı yabancından bu gün de
Sen sadaka alırsın.
Babanın yücelttiği ehramların önünde
Gör nasıl alçalırsın.

Kahire, Aralık, 1959 yılı.

(1) *fünf piyastr*: almanca beş piastr demektir. Piast- küçük para, kuruş yerine kullanılır.

(2) *öz*: kendi.

(3) *ham*: aklını kendi tutamayan, aptal.

AÇLARDAN TOKLARA

Kerbela ziyaretinde

Zer ziba içinde tutuşup yanır
Sardabe, döşeme tavan seraser,⁽¹⁾
Kaş yüzyıllardır ki, burda sağlanır
İmamın adına gelen nezirler.

Mescit baştan başa bir hazinedir,
Yatar İmam Hüseyin taş kaş⁽²⁾ içinde.
Eğer imam haksa, ya bu süs nedir?
Süse muhtacıymış, imam da, din de!..

Bu büsat⁽³⁾, bu celâl kimin içindir?
Dışarda el açıp dilenir millet.
Ey imam evlâdı, de, bu ne gündür,
Mescitte var servet, sokakta zillet.

İmam için gelen bu servet, bu zer,
Ne verdi imamma yalvaranlara?..
Yere indirmedir bir tike gökler
Yere gece gündüz baş vuranlara.

Dünyanın ne garip tezatları var:
Açlardan toklara düşürmüş nezir...
Daş kaş içindedir ölü imamlar,
Diri evlâtları lüt-üryan gezir...

Aralık, 1959 yılı.

(1) *seraser*: her zaman, aralıksız. (2) *taş kaş*: müceherat. (3) *büsat*: tunturak. Zengin görüntü.

GEMİLERİN DİLİ

Deniz zulmet içinde, uğulduyor dalğalar.
Her vahşi uğultuda bin ölüm tahdidi var.
Gönül manalandırır denizdeki her sesi,
Geceler yaman olur denizin vahimesi.
Zulmetin göğüsünü yara-yara gemiler,
Yol alır bu diyardan, o diyara gemiler.
Ne yorulur gemiler, ne dinlenir gemiler,
Gelir gider gemiler, gider gelir gemiler.
Gözümü zaman zaman zulmete dikiyorum,
Hiç ne göremiyorum, hiç ne göremiyorum.
Deniz karışıp göğe, göğ karışıp denize;
Hiç bir şey görünmüyor, hiç ne değmiyor göze.
Gözlerimin önünde alacalı halkalar,
Uğulduyor dalğalar, uğulduyor dalğalar...

Birden hayli uzakta yanır, söner bir ışık;
Işık -ümit, saadet, karanlığa yakışık.
İğne gibi zulmetin bağrını delir ışık;
Uzaktan gelir ışık, uzaktan gelir ışık.
Işık ferah getirir, gözleri nurlandırır;
Işık yüzümüzde de sanki ışık yandırır.

Gemilerin dilidir o görünen ışıklar,
Sönüb yanan ışıklar, yanıp sönen ışıklar.
Tatlı tatlı konuşup karanlıkta gemiler
Bir birine uzaktan uğurlu safer diler.
Aceba hangi dilde konuşur bu gemiler.

Bir birine ne söyler, bir birine ne söyler.
Arzu, ümit dilinde konuşup zaman- zaman
Onlar gezir cihanı, onlar gezir cihanı.
Başka başka olsa da direklerden asılan
Bayrakların nişanı, bayrakların nişanı.

*Atlantik Okyanusu,
Şubat, 1961 yılı.*

İSTANBUL

Bosfor körfezi...
İki kıta
Dayanmış bir birine
Ortasında bu yolun
Bir tarafı Avrupa'dır,
Bir tarafı Asya
İstanbul'un...
Türk oğlu durup ortada
Seyr eder sağını,
Solunu.
Bir şehirde birleşir
İki kıta.
Birinin başlangıcıdır,
Birinin sonu...

Sol tarafında
Debdebeli geçmişinden yadigâr kalan,
Başı göklere yücelen
Camileri, burçları, kaleleri;
Durur bin yıldan beri.
Sağ tarafında
Modern evler, bankalar, hoteller...
Türk oğlu
Gözlerinden sorular yağa-yağa,
Kâh sola bakıyor, kâh sağa.
İstanbul'un geçmişi vekarlı, şanlı,

Bugünü kendine yad⁽¹⁾,
Geleceği dumanlı...

Bugün
Bir ayağı Avrupa'dadır,
Bir ayağı Asya'da
Türkün.
Kulaklarında motör sesi,
Dilinde kur'an suresi,
Türkün.

Zaman onu söyletir,
Asrın ahengine ses verir
Düşünüp derinden;
Yalnız babası çekiyor eteklerinden.
Çırpınır şehir
İkilik içinde.
Düğüm-düğüm olmuş fikirler
Asrın keşmekeşinde...

Bir şehirde görüşür
İki dünya, iki alem.
Bulacaktır, eminim
Türk oğlu hak yolunu.
O, giderek seyr eder
Sağını,
Solunu...
Yüreği Şark yüreği,
Aklı Batı aklıdır
Türkün.
Bu çelişkiden

Göksü dağlıdır
Türkün.
Durup hiss ile akıl arasında.
Gerçekle masal arasında.
İleri mi yürüsün,
Geriye mi dönsün?
Geçmişinden kopamıyor,
Bugününü bulamıyor.
Arıyor,
Arıyor,
Arıyor,
Önde ışık var,
Su akar, durulur
Arayan bulur.

İstanbul, Şubat 1961 yılı.

(1) kendine yad: kendine yabancı.

GÜZEL KELİMELEER

Kurtuluş,
Saadet,
Demokrasi.
Ya?

Bu güzel sözlere dünya el çalır.
Aslinde her biri bir tuzak, riya.
Benim bu sözlere yazığım gelir.

Hukuklar çeğnenir bu kelmelerde,
İnsanın sinesi zulme yol olur.
Kurtuluş kendisi olmayan yerde
Kaidedir, her zaman sözü bol olur.

Meğer asaretin, zulmün, zilletin
Enlik kirşanıdır⁽¹⁾ bu güzel sözler.
Kurtuluş yolunda can verenlerin
Dökülen kanıdır bu güzel sözler.

Kurtuluş adına savaştı İran
Şahı memleketten kova da bildi.
Kurtuluş adına silah kaldıran
Sonra kurtuluşa kanım⁽²⁾ kesildi.

Söyle ya, dününü ne hız unuttun?
Yine hak diyenin dökülür kanı.
Kendin asaretin yolunu tuttun
Ya dün bağırdığın kurtuluş hani?

Dün kendi hakkını isteyen de sen
Dünyanın gözünde hak idi kasdin.
Bugün öz hakını özgesi senden
Umada sen onun başını kesdin.

Dün bir özgesinden "kurtuluş" -diye
Hak uman da sen.
Bugün özgesinin kurtuluşuna
Göz yuman⁽³⁾ da sen.

Kurtuluş,
saadet, demokrasi,
Ya?

Bu güzel sözlere dünya el çalır.
Aslında herbiri bir tuzak, riya
Benim sözlere de yazığım gelir .

Ağustos, 1979 yılı.

(1) enlik kırşanlı: kadınların üzlerine çektiği boya.

(2) kanım kesilmek: düşman kesilmek.

(3) göz yummak: göz kapatmak.

ŞAİRLERİ ÖLDÜRÜRLER

Müstebidler anlamıyor şairleri,
O zaman ki, anlar hemen ferman verir
ölümüne.

A. VOZNESENSKI

Öldürdüler Neruda'yı
Öldürdüler ömrü boyu
Gam çeken, dert yutanı,
Öldürdüler azatlığın şarkısına
Şarkısıyla saz tutanı...
Öldürdüler şairleri
Kimisini birden bire
Bıçak ile, gülle ile
Kimisinin
Yüreğine saplayarak söz zehiri
katre katre...
damla damla...
Öldürdüler tahdit ile,
Korku ile,
Öldürdüler şairleri,
kana kana,
bile bile!
Şairlerin dillerini bağlayanda
Öldürdüler onları öz elleriyle...
Yüreğini delip çıkan
fikirleri demek için
Şair dözer her zulüme

Dudağını kilitlemek
Beraberdir

Şair için
Bin ölüme.

Öldürürler şairleri
Öldürürler hayalleri,
fikirleri...

Yok yok!
fikir öle bilmez.

O, şairin özünde yok,
sözündedir.

Adaletle cilâlanan
Hakikatten kuvvet alan
Gadir sözün karşısında
Gülle nedir,

atom nedir?..

O, diyecek öz sözünü,
Kaynayacak, o taşacak,
o coşacak.

Söz-her zaman
Adaletin düşmanıyle
savaşacak!

Söz -yerlerde sürünmemiş,
Dudaklarda çiçek açmış.
Doğru sözün karşısında
Yalan sözün benzi atmış.

Söz -nabızdır,
hak sesidir zamanenin,
aynasıdır zamanenin.

Ey müstebid, sen düne yok,
bugüne bak!

Aynayı kırmazdan önce

Bu aynada
Kendi çirkin yüzüne bak.
Yalanların boyasıyle
süslesen de yüzünü sen
O aynada göreceksin
düzünü⁽¹⁾ sen.

İyi görür
Şairlerin keskin gözü
Yalan enlik kirşanının⁽²⁾
ardındaki murdar yüzü.

Hakla nahak,
Gerçeklikle yalancılık
üzleştiği⁽³⁾ günden beri,
Öldürürler şairleri...
Hak istemek,
Gerçek demek

hele kalsın bir tarafa.

Göz yaşı da,
hıçkırık da
yasaklanan bir ülkede
Koyu zulmet ışıklıkta,
nur gölgede...

Buna dözmek?⁽⁴⁾
Nice dözmek?
Hunta yasak dışı doğmuş,
Ahlâksızın türemesi
bice⁽⁵⁾ dözmek,
Nice dözmek?

Ekim, 1973 yılı.

(1) düz: gerçek, doğru.

(2) enlik kirşan: boya.

(3) üzleşmek: karşılaşmak, rastlamak.

(4) dözmek: tahammül etmek.

(5) bice: yasa dışı doğmuş, nikâh dışı doğmuş.

DÜNYANIN HUDUDU

Harita üstünde renklerle erken,
Dünyayı ayırdık memleketlere.
Her yerde toprağın rengi bir iken
Neden biz ayırdık onu yüz yere?

Her kral "bu dünya benimdir" -dedi,
Yeniden kaç defa bölündü toprak.
Dünyanın hududu hiç değişmedi,
Ne büyüdü,

ne de
küçüldü ancak.

Ocak, 1964 yılı.

BAK NASIL GÜÇLÜSÜN...

I

Yatmak istiyorum...

sensizliğimi

Uyku denizinde batırım diye.
Uykumsa gölgeyi öz gölgem gibi ♣
İzliyor, kıskanır seni her şeye.
Uykum kaçak düşüp, benden yan gezir,
Uykum, sokaklarda sergerdan gezir.

Hasretin asılıp kirpiklerimden.
Uyuyamıyorum, hiç olmazsa, ben
Yitirip batırım seni rüyamda.
Benden vefalıymış sana rüyam da.
Uykum kaçak düşüp hiç yatamam ben,
Uykum korkup kaçıp fikirlerimden...

II

Gezmek istiyorum...

sensizliğimi

Yollarda yitirip unuttum tamam.
Nereye gidersem, hatıran gibi
Ağır yük altında sızlar, sızlarım
Seni yitirmişim, .

ne yapsam ancak

Her zaman, her yerde görünür yerin.
Yok, çekemiyorum, dert ondadır ki,

Kendinden ağırdır hatıraların.
Tadlı hatıralar bir diken gibi
Yollara serpilip deste-be-deste.
Hatıran dikendir, çizar kalbimi,
Yokluğun tuz serpir yaramın üstte.
Hafızam öyle bir güneş ki, gün ki,
Dünü de nur gibi görürüm aydın.
Diyorum, hafızam öyle ölsün ki,
Bana dünümü de hatırlatmasın.

III

Gülmek istiyorum
yüreğimdeki
Hüngürtü sesini batırmak için.
Bilmezdim muhabbet bir cellat deki
Benim gülüşümü öldürmüş bütün.
Yandırdı gönlümü bu soğukluğun,
Var iken, sağ iken yok olmuşum ben.
Bak nasıl güçlüsün, senin yokluğun,
Bütün varlığını aldı elimden...
Başımda tufan var, gönlümde çovğun,
Arzu da fikir de kaldı yarıda,
Bak nasıl güçlüsün, senin yokluğun
Bana üvey etti doğmaları da.
Ferahım, sevincim dünümde kaldı,
Derdimde, gamımda yaşarsın benim.
Yokluğun gör nasıl zafer de çaldı,
Bu günüm ölüdür,
yaşıyor dünüm
Çaldım öz gönlümü ayrı simde ben;
İlişip kalmışım öz dünümde ben.

Eylül, 1967 yılı.

BİR SELÂMA DEĞMEDİ

Bugün ben seni gördüm,
selâm vermek istedim,
Yüzünü yana tutdun⁽¹⁾
Söyle, yıllardan beri
Kalbimizin bir duyup
Bir çarptığı yılları,
Hani ne hız unuttun?
Beş yılda gözümüzden akan o kanlı seller,
Bir selâma değmedi?
Hiç yüzüme bakmadan yanımdan nice geçtin?
Sen aşkın selâmını korkuya mı değiştin?
Yoksa sen öz ahdine, ilgarına ak oldu.
O kadar yakın iken, bu kadar uzak oldun?
Tadlı gülüşlerimiz, acı feğanlarımız
Bir selâma değmedi?
Kaygılı anlarımız, kaygısız anlarımız
Bir selâma değmedi?
Sen ne yaptın bir düşün.
Yalnız şimdi anladım; ah sen daha benimçin
elyetmez bir çiçeksin,
Yaşanmış günlerimdek geri dönmeyeceksin...
Kop ey tufan, es ey. yel! Hazel olup dökülüm
Düz⁽²⁾ beş yıl yüreğimde
Beslediğim muhabbet, bir selâma değmedi?
Bir günlük hasrettime döze bilmeyen⁽³⁾ gülüm,
Ya ne oldu? Bu hasret bir selâma değmedi?

Gittin, ardından baktım, can ayrıldı canımdan,
Sen nice itinasız ötebildin yanımdan?
Ah çektim, başım üstte yapraklar esti, gülüm,
 Senin kalbin esmedi.
 Geriye de bakmadın.
Neden senin yolunu muhabbetin kesmedi?..
 Kazancımız de, bu mu?
Denilmemiş selâm elvedamız oldu mu?
Sen bana zulüm ettin, bana zulüm yakışır,
Bir selâma değmeyen aşka ölüm yakışır.

(1) *yana tutdun: çevirdin.*
(2) *düz: tam, doğru.*
(3) *döze bilmeyen: tahammül edemeyen.*

EL UNUTMUYOR

Bu dünyanın ne iyisi, ne pisi.⁽¹⁾
Kendimiziz dolaştıran her işi.
Ellerimde ellerinin ısısı,
Ne keskinmiş ellerimin yaddaşı?⁽²⁾

Ben isterim geç kalmasın gelecek,
Sabahuma köprü salım bu gece.
Seni bana unuttura bilecek
Bir şarkıyı nerden alım bu gece?

Bir şarkıyı ki, yüreğimde meleyen
Duykuları, ağrıları avutsun.
Nasıl gidim öz özümle yola ben?
El unutmaz,
Yürek nasıl unutsun?

(1) *pis: kötü.*
(2) *yaddaş: hatıra, hafıza.*

GÖNÜL VERDİK, ANT İÇTİK

Gönül verdik, biz and içtik
Ahdimize döne-döne.⁽¹⁾
Ama yine inanmadık
Ne sen bana, ne ben sana.

Uyatmadık gönlümüzde
O gözleri yol çeken.
Hayallenip uçurmadık
Ne sen beni, ne ben seni.

Senin sevda yollarını
Kipriğimle süpürenim.
Bu aşksız, bu sevdasız
Ne sen sensin, ne ben benim.

Bir uçuşu görmemişiz
Ne eğersiz, ne dümensiz.
Biz ki, bütöv olmamışız
Ne sen bensiz, ne ben sensiz.

Şubat, 1980 yılı.

(1) döne döne: tekrar.

OLDU

Gönül, senin dünya ile
Ömrün boyu dâvan oldu.
Tamah⁽¹⁾ sana güç gelince
Akıl seni kovan oldu.

Hayat nedir? Ömür nedir?
Erimişiz satır satır...
Bir ekmeğim yağlı fetir⁽²⁾
Bir ekmeğim yavan⁽³⁾ oldu.

Dünya sana dardı, gönül,
Uçuşların vardı, gönül.
Hudutları yardı gönül,
Sinem yine yuvan oldu.

Hiç bilmedik bu ne işti,
Ne gidişti, ne gelişt.
Güney, kuzey yer değışti,
Döşemeler tavan oldu.

Ulu gönlüm, yüce gönlüm,
Düştü saçtan-saça⁽⁴⁾ gönlüm.
Civan iken koca gönlüm,
Kocaldıkça çivan oldu.

Merdekân, 20 Kasım 1979 yılı.

(1) tamah: açığözlülük.

(2) fetir: evde pişirilmiş , saçta katlarının arasına yağ sürülerek pişirilmiş ekmek nevi.

(3) yavan: yağsız. - bir anlamda da hiç ne ile yenilmeyen.

(4) saçtan-saça: fırından fırına, ateşten ateşe.

İYİ Kİ, DÜNYADA...

Bazen ben kendimden bıkr, usanır,
Gözümle görürüm "kıyametimi".⁽¹⁾
Gönlümde sayrısan⁽²⁾ yıldızlar yanır
Seni hayalime getiren gimi...⁽³⁾

Derdimin bağrını yarırsın, gülüm,
Oysa hayat bana azap olurdu.
İyi ki, dünyada sen varsın, gülüm,
Gönlüm işiğini nereden alırdı?...

Gönlüme ışıklar saçarsın, gülüm
Sensiz bu dünyayı zulmet görürdüm.
İyi ki, dünyada sen varsın, gülüm,
Neyle avunurdu dünyaca derdim?...

Bazen öz ahdini danarsın,⁽⁴⁾ gülüm
Hasretin gönlümü nice göğnetir.⁽⁵⁾
İyi ki, dünyada sen varsın, gülüm,
Bilmezdim, dalga ne, fırtına nedir?

Hayatın sırrını açarsın, gülüm,
Laybalay, taybatay, gatbagat⁽⁶⁾ bana
İyi ki, dünyada sen varsın, gülüm,
Mânasız olurdu bu hayat bana.

Bağlı defineyim, açarsın, gülüm.
Haznemin sırrını tek sana verdim.
İyi ki, dünyada sen varsın, gülüm,
Ben var olduğumu nereden bilirdim?

Temmuz, 1979 yılı.

(1) kıyamet: burada endişe ve telâş sonucu sanki kıyamet gününün gelmesi, hayatın, dünyanın yok olmasına işaret edilir.

(2) sayrışma: yıldızların yanıp sönmesi, pırıldaması.

(3) gimi: kibi.

(4) danmak: yadsımak.

(5) göğnetmek: sızlatmak.

(6) Laybalay, taybatay, gatbagat: birer birer, tabaka ile

BEN ÂDÎ BENDENİM...

Dedim, korkan göze çöp düşer, düştü,
İstedim yolundan döneyim senin.
Çoğları başına döndü, dolandı,
Gördüm ki, esirin tek benim senin.

Sen sevgi denizi, bense bir ada,
Gönlümü bağladım yalnız bir ada.
Ömür hududumun ötesinde de,
Kapını her zaman döyenim⁽¹⁾ senin.

Yüz yüze durumuştur, sonum, evvelim,
Nere gittiğimi ben nerden bilim?
Senin dergâhınâ açılıp elim,
Tanrımsın, ben âdi bendenim senin.

Temmuz, 1980 yılı.

(1) *döyenim: çalanım.*

AK TÜĞ

Saçında kıvrılan ak tüğü gördüm.
Dağdan sonbaharın havası geldi.
Omuzunda hayat yükünü gördüm,
Bağlardan kuşların nevası geldi.

Ak teller -uğursuz sevginin gamı,
Benden yakınmadır, benden şikâyet.
Ak teller -ormanın kuruyan çamı,
Bir damla yağmura muhtaçtır, elbet.

Ak teller -kaygılı, dertli ömürden
Turna gatarı tek uçan günlerin.
Ak teller -izidir ağarır den-den.⁽¹⁾
Ağrılı günlerin, yaman günlerin.

Ağardı saçında ihtiyaçların.
Otu günden yanan düzenler⁽²⁾ gibi.
Kederden ağaran o ak saçların
Dallarda sararan hazellerdi mi?

Kaderden kaderi varıp çaldık biz.
Bu talih arzuyu arzudan danır.⁽³⁾
Yazda şahta vurdu⁽⁴⁾
dileklerimiz.

Ömrün güzündese tomurcuklanır.

Arzular yürekte kuzudek meler,
Yer-yerden,
renğarenk, türlü-tür şimdi.
Küçük tomurcuklar, yavru düğmeler,
Güzün rüzgârından üşüyor şimdi.

Güze benziyoruz, biz, güze ancak.
Yürek o yürektir,
Hava buz gibi.
Soyunur ağaçlar, dökülür yaprak,
Rengini soyunan duyğumuz gibi.

Yapraksız ağaca benzerimiz var.
Kurumuş dalları terk etti kuşlar.
O dünkü sıcaktan belki yanmışız.
Bir anne budaktan kalkar yüz budak.⁽⁵⁾
Bir bak ki, kaç yerden haçalanmışız,⁽⁶⁾
Burda iğri budak, orda düz budak.

Ağacın başında kararır yuva
Gönlünde,
gönlümde bir karartı var.
Güze sığırırız...
soğuyor hava
Saranır yapraklar, ağarır saçlar.

Ağustos, 1979 yılı.

-
- (1) den den: tane tane, birer birer.
(2) düzenler: ovalar, tarlalar, kırlar.
(3) danmak: yadsımak.
(4) şahta vurdu: dondu.
(5) budak: dal.
(6) haçalanmak: iki yere ayrılmak, bölünmek.

DİYORSUN AYRILAK

Diyorum, belki de ecdattan hele
İlkimiz bir tohum, bir tumdur⁽¹⁾ bizim.
Kaynayıp karışıp kanım kanında
Fikrimiz, hissimiz kohumdur⁽²⁾ bizim.

Diyorsun "ayrılak"..
Fitretten dönek?

Ne olur...

Anlatıver fakat bir şeyi:
Biz nerden öğrenek, kimden öğrenek
Biri birimize özgeleşmeği?..

"Ayrılak" -sözüne ağladı gökler,
Yolu değişmemiş yolumu azdım⁽³⁾
Tadlı olmasaydı sevgi bu kadar,
Ona acı acı ben ağlamazdım.

Görüşler kendisi dadıma gelmir⁽⁴⁾
Bu kadar yakınız, bu kadar uzak.
Birce görüşümüz yadıma gelmir⁽⁵⁾,
Ne vakt birleşdik ki, şimdi ayrılak?

Mayıs, 1979 yılı.

-
- (1) tum: tohum, çekirdek.
(2) kohumdur: akrabadır.
(3) azdım: yitirdim.
(4) dadıma gelmir: yardıma gelmiyor.
(5) yadıma gelmir: hatırıma gelmiyor, hatırlayamıyorum.

SAADET DEĞİL?

Yok, sen de haklısın, ey gizli derdim,
Garezli, garezsiz taleplerinde.
Sevgimin gözünü ben kör ederdim,
Belki de... olsaydım senin yerinde.

Talepler hepisi, yerinde, düzgün.⁽¹⁾
Benden öz hakkını umarsın, yavrum.
Senin haklarını ödemek için
Ben de öz borcumu unutmalıyım.

Bazen bir tepenin borcu önünde
Dağlır yüz dağın yüz yüz dağ hakkı.
Bazen yaranmağa hakkı olanın
Olmur⁽²⁾ bu dünyada yaşamak hakkı.

Hakkını istedin... hakikatti bu,
İstek olan yerde her şey doğrulur.
Fakat unutma ki, bazen de arzu,
Hayatın önünde bir tutsak olur.

Verdiğin kurbanı kaldırıp göğe
Bedel istiyorsun...

Muhabbet bu mu?

Ne olur, bir defa koy teraziye
Sen öz hakkın ile benim borcumu.

Severim... ey benim derdim, dermanım,⁽³⁾
Dertsiz derman içmek bir âdet değil.
Seversin...
Sevgine kuşkum yok benim,
Meğer seve bilmek saadet değil?

Temmuz, 1979 yılı.

(1) *düzgün: doğru, sahih.*
(2) *olmur: olmuyor.*
(3) *dermanım: ilâcım.*

"GECE SERENATI"⁽¹⁾

"Gece serenati" -hep nice hazin olurmuş
bu yalgız gecelerde.

Şarkı bir uyku gibi
Gecenin rüyasına süzülür perde-perde,
Seslenir narin-narin
Tatlı hayallerimden boylanır bakışların.
En yanıklı,

en hezin

şarkı bilmişim seni

Sensiz nasıl dinleyim,
Senin muhabbetinden konuşan bu esini?
Seni sensiz dinlemek

İmkânsızdır, ey gülüm.

Seninle dinleyende bir birine kavuşur

Güneş ile ay, gülüm.

Deniz ile çay⁽²⁾, gülüm.

Açıp ufuklarını gökte yere birleşir.

En çılgın şarkılar da kuzu gibi meleşir.

Hayat da,

Ta ölüm de

Seninle şarkılaştır.

Nisan, 1979 yılı.

(1) Şubert'in aynı adlı eserine işaretdir.

(2) çay: ırmak.

HAVASI - SÖZÜ

Büyük arzuları hayal mı sandık?
Hayal hakikatle tarazdı,⁽¹⁾ ey dost.
Arzu kanadında biz uçmasaydık
Dünyanın kendi de olmazdı, ey dost.

Olanla olmazlar arasındaki
Hayal dumanında humarım⁽²⁾ şimdi.
Bu nasıl mucize,
Bu nasıl arzu?
Uykumu hayattan umarım şimdi?

Daha uykular da düştü gözümde,
Gerçeğin ilkidir uykunun sonu.
Neyi bekliyorum, bilir misin sen?
-Uyku şarkımızın son akordunu.

Korkarsın, bunula bite şarkımız-
Hayatın dibine direniriz biz.
Telâşın, gümanın nahaktır senin.
Tükenmez şarkıdır hayatın özü.
Bir de unutma ki, bu hoş şarkının
Senindir havası,
Benimdir sözü.
Senindir ateşi,
Benimdir közü.⁽³⁾

Temmuz, 1979 yılı.

(1) tarazdı: denkti. (2) humarım: sarhoşum. (3) köz: kor.

GÖÇÜR EBEDİYYET?

Kâh yavaş yürüdük,
Kâh yeyin-yeyin.⁽¹⁾
Gönlümde inledi gönlümün sesi.
Benim şiirlerim -iki talihin
Bir yolda birleşen ömür şarkısı.

Yürek her derdini unuttur, gülüm,
Sen varsın,
Güzeldir her anı ömrün.
Benim bilmediğim tek budur, gülüm;
Sen mi benimçinsin,
Ben mi seninçin?

Alkış birlikteki bu şiriyete.
Soluduk ne kadar yokuşlarda biz.
Göçer şiirimle ebediyete
Bizim hasretimiz, görüşlerimiz.

1979 yılı.

(1) yeyin yeyin: süratle, hızla.

HER YERDE VARSIN

Sen çoksun,
her zaman, her yerde varsın.
Türlü köşelerden bana bakarsın.
Bağımlı yaşadım,
Olmadım bezar.⁽¹⁾
Özgürlük zannettim asaretimi.
Nereye gittimse hasret bakışlar
Serpildi yoluma yıldızlar gibi.

Saklınmak istedim nazarlarından
Düştü yüreğime ayak izlerin.
Saklambaç oynadım talihimle ben,
Nere saklandımsa, buldu gözlerin.

Gizli bakışların nezaretinde⁽²⁾
Aşkımı, arzumu taşıyorum ben.
Senin gözlerinin asaretinde
Vallah isteğimce yaşıyorum ben.

Asılıp kalsam da bakışlarından
Demezim veresin bir aman bana.
Biliyorum,
gülüm,
her an, her zaman
Benim öz içimden bakarsın bana.
Temmuz, 1979 yılı.

(1) olmadım bezar: bıkmadım. (2) nezaretinde: kontrolünde.

ATILMIŞLAR⁽¹⁾

I FASIL

BEBEK

1

Ne ise düşündü
Duruktu⁽²⁾ birden.
Seçti bir fikrini bin bir fikirden
Bebeği aramla⁽³⁾ büktü kundağa,
Basıp sinesine kalktı ayağa...

Ümide yas tutup ağlıyor güman⁽⁴⁾,
Hayır şerliyor, şere "dost" diyor.
Sevilip ardından atıldığından
O da yavrusunu atmak istiyor.

Fakat... durdu yine, duruktu yine,
Bebeği yavaşça koydu yatağa.
Sıktı döşlerini süt şişesine,
Emzikle beraber sardı kundağa.

O, kalkmak istedi,
Yine şaşırdı.
O, tekrar düşündü son niyetini.
Bildi ki,
şişeyle beraber sardı

Sonuncu annelik muhabbetini.
Dizleri titredi...
- Bu nedir böyle?
Bir alev yaktı da içinden onu.
Bir neçe⁽⁵⁾ damlalık anne sütüyle,
Verdi evlâdına o, son borcunu.

"Annelik, evlâtlık bu mudur meğer?
Çektim kaygısını birce hafta ben".
Yolumun üstünde yavrum bir çeper⁽⁶⁾,
O tarafta arzum, bu tarafa ben.
Şehire gelmişim uzak bölgeden
Burda tahsil görüp, sanat edinim.
Muhabbet dersinden kesildim⁽⁷⁾ hemen
Oldu bu bebek de "kıymetim"⁽⁸⁾ benim.

Babamın adına evlâdım leke,
Her derde benzemez benim bu derdim.
Ben onun başını yüceltmeliyken,
Ben onun adına leke getirdim.⁽⁹⁾

Çeğnendi ismetim bedbaht⁽¹⁰⁾ öksüzle
Nasıl geçecektir günüm, rüzgârım⁽¹¹⁾
Ne yapım?

Babamdan, annemden özge
Ben kime el açıp kime yalvarım?

Aksın yüreğime, koy göz yaşlarım,
Kimsenin önünde eğilmemeli.
Ne annem, ne babam, ne kardeşlerim
Bunu bilmemeli, yok, bilmemeli!..

Basıp sinesine o yavrusunu,
Gitti... İki adım atmamış
ona
Kalbi nese dedi...
Adım sesini
Benzetti o, kapı takırtısına...
"Belki o gelecek?
Hani severdi.
O, bana ne kadar ümitler verdi.
Ya sonu?
Bu imiş sevginin sonu?
Dandı⁽¹²⁾ sevgisini, dandı borcunu.
Kim koşa biliptir kaderden yeğin?⁽¹³⁾
Meğer bir zilletmiş sevgimin adı.
Gadasını alıp⁽¹⁴⁾ sevinç verdiğim.
Kendi veren derde ortak olmadı.
Nasıl da ağırmış, nasıl da ağır,
Benim kollarımı kıran bu yavru.
Meğer yalnız benim öz günahımdır
Yolumun üstünde duran bu yavru?

Özgeler bilmesin dedim derdimi,
Özüm öz içimde yedim derdimi.
Ağlarım,
Sesim yok,
Haykırığım yok!
Ahıma ses veren öz ahım oldu.
Bu, benim dünyaya evlât payım yok,
Bu, benim dünyaca günahım oldu.
Sıcağı yaz⁽¹⁵⁾ bildim,
Yaz açılmadı.

Vakitsiz açan gül har olmalıymış.⁽¹⁶⁾
Kanunsuz annenin annelik adı
Öyle, kanunsuz da bozulmalıymış...
Ben bakamıyorum bir günah gibi,
Bu temiz hissime, muhabbetime.
Şimdi ne yapmalı?

Rezaletimi
Terhin etmeliyim saadetime?

Bu sırrı saklamak mümkün mü?
Mümkün.

Kalbin çevresine taş örülmeli.
Talihsiz yavrumun yaşamasıyçin
Benim anne ismim öldürülmeli!

Benim anne hissim gam otağında⁽¹⁷⁾
Tutsun meskenini, bulsun yerini.
Bulacak belki de yad kucağında
Balaım özbahtını, öz kaderini.

Ne imiş ölçüsü, namusun, arın?
O nerden başlanır, o nerde biter?
Dünyada kanunsuz doğulanların⁽¹⁸⁾
Yaşamak hukuku yok imiş meğer?

Eğer kaynağından su bulanırsa,
Pınarlar başına ne kül dökmeli?
Babanın, annenin günahı varsa,
Onun cezasını evlât çekmeli?
Bu nedir?

Bu müthiş uyğunsuzluğun

Ne ad vermeliyiz türettiğine?
Diyorum, kanunla kanunsuzluğun.
Hududu ne imiş, gösterin bana..."

2

"Şehire geldiğim bir yıl değildi,
Sevildim...

İnandım,

Sevdim,

atıldım.

Ömrümün düz yolu nasıl eğildi,
Yanıp kül olmadım, yanıp ayıldım.⁽¹⁹⁾

Yanlışlar...

Düşünür herkes hayrını.

Ben seçe bilmedim hayır şerden.

Düz düzü getirir,

eğri eğrini,

Korkarım, yeniden yanılayım ben?

Bazen birce anın yanılmasından

Bütöv bir ömrünü yutuzur insan!

Kimdir ya düşmeğen?

Meğer tekim ben?

Bu derde düşenler dünyada bin-bin..."

... Sehvine hak verip ezap çekmeğen

Düşür tuzağına ikinci sehvini.

"Şimdi ne yapmalı?

Ömrüm boyunca

Bir hata odun kül mü olum ben?
Yeter alıyıtığım, yandığım bunca
Başlamak gerektir ömrü tazedem.
Hâlâ ne görmüşüm? Yirmi ilkbahar,
Bu yaşta kendimi kefenleyim ben?
Yok böyle yaramaz?

Akar sel-sular

Çalıya ilişen çör-çöpün üstten.
Neden abartırım ben öz derdimi?
Yaşamak."

Yaşamak bir insan gibi,

Kim için kolaydır, kim için çetin.

Dünya sofrasıdır naz -nimetin.

Orda gam çekene gam eskik değil.

Orda dem çekene dem⁽²⁰⁾ eskik değil.

"Öyle ömrüm boyu ağlamalıyım?

Benimçin dünyanın tek gamı kalmış?

Sanki naz-nimet de tükenip tamam,

Dert çekip, gam yemek bana mı kalmış?

Yok. Yeter çektiğim çileler!" -diye

Baktı,

O, hasretle baktı bebeğe.

Kundağın üstüne akırdı den den⁽²¹⁾

Göz yaşı-ezabı, elemi, derdi.

Nere gittiğini hiç kesdirmeden

Öyle adımlıyor, öyle gidiyor...

Rüzgâr zangırdıyor,

Kar savururdu.

O, yine dayandı,⁽²²⁾

O, yine durdu.
Belki yolu şaşıp?
Sonuncu menzil⁽²³⁾
Bellidir...
Gittiği bu yolu değil,
O, ömür yolunu azıp,⁽²⁴⁾ şaşıtıp⁽²⁵⁾
Başını kundağa hep yaklaştırp,
Isıtır bebeği od nefesiyle.
Belki son borcunu ödüyor bile.
Çattı⁽²⁶⁾ bir avluya...
Duruktu,
Durdu
O, uçunurdu.⁽²⁷⁾
Bir sağa çevrildi, bir sola baktı.
Boylanıp⁽²⁸⁾ avludan o yola baktı.
Girdi bir dehlize... Marmar pilleler⁽²⁹⁾
Taş yüze benzer.
Gözünün ucuyla kundağa sarı
Bakmadan yavaşca kalktı yukarı.
Bırakıp dehlize hemen kundağı
İndi basamağı,
İndi.
İndi mi?
Bebek annesinden ayrıldığını
hissetmiş gibi
bağırdı birden.
Tıpkı bir volkanmış, od çıktı yerden,
Bürüdü anneni...
Durdu yerinde.
Yıldırım şakıdı bebeklerinde.
İstedi kayıda...⁽³⁰⁾

Fakat koştu o,
Evlât nalesinden⁽³¹⁾
Uzaklaştı o.
Dondu dudağında "canım" kelmesi,
Kaldı kulağında bebeğin sesi.
Ayak tapırtısı...
O, dönmür geri,
Koşur, hayalinde kovur an anı...
O öyle sanır ki, koşup ileri
Açır mutluluğun kapılarını.
Yüz tutup sabaha kendinden koşur.
O, koşur annelik muhabbetinden,
O, koşur kendine öz töhmetinden.⁽³²⁾
Koşur gönlündeki geçitten aşıp...
Ama iyi bilir, o, neden koşur.
Özgeler önünde günahsızlaşıp,
Temiz görümeğin lekeden koşur.

Hele işitilmir yüreğin sesi...
İnanır, o sesin boğulduğuna.
Özgeler önünde pak görünmesi
Hele bilmiyor ki, lekedir ona.

Koşur,
ama bilmir o, neye koşur,
Lekeden koşurken, lekeye koşur.
İnsan bir ömürde ikidir, iki.
Atıp yavrusunu öyle bildi ki,
Adının üstünden lekeyi attı,
Kendine başka bir talih yarattı.

Temize çıkardı o öz adını,
Yarına uzuyan kol kanadını
Bebek bağlamıştı...

Kolunun üstten
Onu taş basamak üstüne koydu.
Kolları boşaldı.

Yolunun üstten
Bebek götürüldü... Bu ne yoluydu?
Nereye alacak ya bu yol onu?
Ne imiş acaba bu yolun sonu?
Kollar bebensizdi...

Fakat bu günden
Kollar ağırlaştı yünüllüğünden.
Bebegin yerine şimdi de vicdan
Acıldı annenin kol-kanadından.

3

Ulaştı evine takatsız, bitkin,
Kırk karyolaya uzandı hemen.⁽³³⁾
Kapadı gözünü...

Gördü yüz yerden
Gözünü dikeyyor ona yavrusu
Açtı gözlerini...

Pencerelerden
Doldu odasına bebeğin sesi.
Gördü ki, odada herşey ağlıyor,
Açtı pencereyi, yer-gök ağlıyor.
Ağlıyor masanın üstte kitaplar,
Ağlıyor kapı da, pencereler de.
Ağlıyor karyola, ağlıyor duvar,

Ağlıyor bebeğin yattığı yer de.

Tuttu kulağını, sıktıkca, sıktı,
O öyle sandı ki, ses çölden⁽³⁴⁾ gelir.
Baktı bu ses değil, bu haykırıktı.
Bildi ki, kalbinden, gönlünden gelir.
Su içti, boğazda tıkanıp kalan
Kahrını ötüre, bir yuta belki.
Açtı radyoyu da,

ona yük olan
Derdini bir anlık unuta belki...
"Civan annelere sohbet, meslehet"⁽³⁵⁾
Bu da başka tohmet.⁽³⁶⁾ başka mazammet!
Radyoyu susturdu.
Ayağa durdu...
Sohbet kulağında seslendi yine.
Herşey sanki durmuş onun kaskdine,
Kesirdi yolunu.
Hangi bir kuvveyse
kendi bilmeden
İtti beklenmedik, içinden onu.

Acaba şu anda ona ne oldu?
Deminki kaskdini⁽³⁷⁾ yoksa danırdı,
Evlâttan koştuğu bu yollarla o,
Şimdi evlâdıyçin kanatlarırdı.

Şimdi o koşuyor geri bakmadan,
Demin o koşmuyor, o sürünürdü.
Demin anneliği çiğneyip danan
Şimdi anne olup geri dönürdü.

O boğa bilmedi kalbin sesini,
O, uçar,
O, koşur dar döngelerde⁽³⁸⁾
Kim bilir, kim bilir, o, yavrusunu-
Bula bilecek mi, koyduğu yerde?

Bir okun başına nasıl dolanır
Niyetin karası, arzunun aklı,
Bir insan yüreği mutluluk sanır
Demin kaybetmeği, şimdi bulmağı.

Yüz renkli, yüz sesli isteğimizle
Bir saat içinde yüz adamız biz.
İlkini başladın, sonunu bekle,
İnkârla tasdikte bütöv, tamız biz.

Gecenin yarısı... Sokaklar lâl-kâr⁽³⁹⁾
Yağdıkça sulu kar, terliyor yollar.
Sulu kar eriyor...

hecaletinden⁽⁴⁰⁾

Sanki ter döküyor puçur puçur yol.
O koşur, yel gibi burulur tinden⁽⁴¹⁾
O öne koştukça, geri koşur yol.
O, vardı avluya, yumdu gözünü,
Marmar basamağa attı özünü.⁽⁴²⁾
Yavrusun görmedi koyduğu yerde,
O, bir taş döndü taş pillelerde.
Döşendi⁽⁴³⁾ yanına
çocuğa sarı
Uzandı o titrek, güçsüz kolları.

Bu kollar bıkmıştı bugün bebeten,
Bu kollar bebeğe uzanır şimdi.
Bu kollar buz gibi soğuktur neden?
Bu kollar üstünde can yanır şimdi...
-Şimdi ne yapayım, Ey Tanrım? -dedi.
Birer kapıları çalmak istedi
Durdu...

Feryadının şülelerinde,⁽⁴⁴⁾

Sanki beklenmedik bir yıldır doğdu
Nerdeyse, kalbinin gizli yerinde.

Sevindi...

Bir kadar yünülleşti o.

-Ben ki, pişmanlayıp döndüm geriye.
Kader öz hükmünü böyle döndedir.
"Belki hayırlısı böyleymiş" -diye,
Şimdi kendisine tasalli verir.

Vicdandan asılıp yüreği tartan
Yükün ağırlığı azaldı biraz.
Kendini aldatıp yaşıyor insan,
Belki bu alversiz⁽⁴⁵⁾ hiç tür yaşanmaz.

Fakat bu mekamda⁽⁴⁶⁾ bir metlep⁽⁴⁷⁾ de var:
Bir kez aldatılan yüz yol aldanır.
İkinci günaha yol verir insan,
Birinci günaha hak veren zaman.

4

Geçti bir kaç gün de, karalı, akli.
Kâh açıkgabaklı,⁽⁴⁸⁾ kâh kaşgabaklı.⁽⁴⁹⁾

O, kasden bayılıp gülürdü bir an,
Kalbinden meleyip onu sarsıtan
Çocuğun sesini batırmak için.

Fakat güçlenirdi o sese günbegün:
Deniz neriltisi, su şariltısı,
Yaprak fısıltısı, yel vıyiltısı
Onun kulağında anne arayan
Minik yavrusunun hıçkırığıydı...
-Benim taş yüreğim, yoktur bir soran
Annelik hissine ya nasıl kıydı?
O, bir yer istiyor, o, bir yer ancak,
Uzak, uzak olsun bu sesten uzak!
Yok. Koşa bilmezdi o, bu seslerden.
Kahvaltı yaparken sızlardı herden⁽⁵⁰⁾
Düşünün gilesi⁽⁵¹⁾ düşünün ucu.
Bu onun en büyük günahı, suçu.
Bu ne müsibettir,⁽⁵²⁾ gülüşlerinde,
Hüngürür kalbinin hayı, harayı.
Özü ekmek yiyor...

Ama düşünde
Sızlayıp ağlıyor bebeğin payı...

Bu ne müsibettir, bu ne müsibet,
Buna tablağa bir yürek hanı?⁽⁵³⁾
Bu nasıl dehşettir, bu nice vahşet,
Nasıl susturasın burda vicdanı.
Hayat ne oyundur, ne de oyuncak,
Yadsıdıklarını gerçek bil yine.
İnsan bir elile yandırır,
ancak,

O biri eliyle vurur dizine.
O da dizlerine vurup ağladı,
Oturup ağladı, durup ağladı:
-Kalmadı bir şeye -dedi- inamım,
Saçımı dert yoldu, gam tarakladı.
O kadar ah çektim,
ahım, amanım
Virane gönlümde tütsü bağladı.
Düşüp kasırğaya, borana gönlüm
Şaşmışım yolumu gam meşesinde.⁽⁵⁴⁾
Öyle dağ dağ olmuş virane gönlüm.
Arılar şan bağlar her köşesinde.

Ümitle inamla yaşıyor anne,
Günleri, ayları ötüşür böyle.
Sokakta, dışarda çocuk gördü mü,
Bakır dikkat ile, bakır zend ile.

Arıyor kendinin çizgilerini
O kâh bu çocukta, kâh o çocukta.
Kimseye açmıyor ama sırrını,
Gözleri arayıp hep aramakta.

Böyledir ezelden, böyledir kayde:
Bulmak çetin olur, yitirmek kolay.
Şimdi ağlıyorsun...

Fakat ne fayda
Kendisi düşenin ağlamağından?

Ya bebek?

Ne yazdı bahtına rüzgâr?

Yetim yuvasına verdiler onu.

Babalı, anneli yetim balalar

Ne mutlu, bilmiyor atıldığını.

Bilmedi...

Ya sonu?

Sonu müsibet.

Bu derdi söyleme kalbi taşlara.

İyi ki, hükûmet, iyi ki, devlet

Yine sahip durur atılmışlara.

II FASIL

İHTİYAR

Anne tanıyorum yirmi yaşından

Dul kaldı.

Belalar öttü başından.

Derdi karşıladı,

Kederi öttü.

İki nar cüsseli bala büyüttü.

Biri ulaşandek on yedisine,

Ses verdi Vatanın çağrış sesine.

Gitti od içine

Gitti,

Gelmedi.

Genc ömrü yanında bitti,
gelmedi.

Anne küçüğüne ümit bağladı,

Derdini sakladı, gece ağladı.

O birce arzuya, birce niyete

Verdi yüreğini, verdi büsbütün.

Tabladı her derde, her eziyyete⁽⁵⁵⁾

"Bir evlât büyüttü, bir afet⁽⁵⁶⁾ için

Ona düğün yaptı,

Ömür yükünden

Sandı ki, serbesttir bu günden beri.

Ancak o bilmedi,

işte o günden

Başlanır en büyük müsibetleri

Anne öz işini tamam bitirdi.

Bitirdi!

Her şeyi, demek yitirdi.

Vazifen bitti mi, borc ödendi mi,

Yüz astara⁽⁵⁷⁾ dönür, astar yüzleşir.

Giyilip atılmış bir giysi gibi

İnsan da bu zaman gereksizleşir.

Ayıra bilmedi yokuştan diki,⁽⁵⁸⁾

O, bunu bilmedi,

Ne bileydi ki,

Her hükmün bitecek iş-güç bitende,

Hürmetin yitecek hükmün yitende.

Bir vakit duydu ki, değişip yerler,

Çemçe sıcak olup şimdi kazandan.

El ağzı-

fal ağzı,

iyi diyorlar,

Gömlek yakın imiş yüreğe candan.

Bir vakit baktı ki,

geçmiş iş isten,

Bakışlar soğuyup, yüz yaman dönüp.

Annesi anladı, bu davranıştan

Oğul da galiba anneden dönüp

Gördü ki, hükmünü

o, birce-birce⁽⁵⁹⁾

Yitirir...

Hürmeti elinden gidir.

Bir vakt uyandı ki, buyıki serçe

Bildirki⁽⁶⁰⁾ serçeye civ-civ öğretir.

Köhnelik-kaynana,

Yenilik-gelin

Herkes öz fikrinde haklı,

hem doğru.

Gelen yeni yıla giden köhnenin

Sonu görünmeyen savaşıdır bu.

Anne bu ocağa gelin gelenden,

Bu kadim yuvada bir kaide vardı:

Gelinler uyanıp herkesten erken

Kocasın yedirip yola salırdı.

Anne bu kaideyi kutsal sanırdı,

Anne bu kaideyi yaman güdüdü.⁽⁶¹⁾

Anne bu kaideyi şimdi her seher.

Teze gelininden talep edirdi.

Gelin uyuyortu dokuza kadar,

Oğul ackarına işe gidirdi.

Bir gün,

beş gün,

on gün.

Öttü böylece.

Anne ne konuştu,

ne de söylendi.

Gördü ki, oğlu da susur...

Bir gece

Dözmedi...⁽⁶²⁾

Gelinine çok örfelendi.

İki agidenin, iki çephenin

Savaşı başladı sükuttan sonra.

Anne dözemedi...

Bu teze gelin

Teze nırh⁽⁶³⁾ koyanda köhne pazara.

Patladı yürekler,

Açıldı yüzler.

Yaman kanat açtı latayır sözler.⁽⁶⁴⁾

Gelin kaynanayı büktü bucağa⁽⁶⁵⁾

-Gözünü dünyaya iyi aç,- dedi.

Şimdi ben sahibim, ben, bu ocağa.

İşe bak.

Yerliye yersize koş. -dedi.

Yardıma çağırdı anne oğlunu.

Oğul konuşmadı...

Durdu kırımış.⁽⁶⁶⁾

Anne bilemedi ki, bu imiş sonu,

Gelin gelen gibi oğul yitirmiş.
Ara verilmedi evde kavgaya,
Yürekler patladı kazebeden, kinden.
Oğul barış için girdi araya,
Hiç biri dönmedi öz cephesinden.
-Bizim zamanede böyle değildi.
-Haydi dur. Bitmiştir senin zamanın.
Anne bilmedi ki,

Güneş eğildi,

Öz teze hükmü var teze devranın.
Öyle ki kocaldın,
Bil öz yerini.
Oynayamıyorsun, göz yum her şeye.
İlâcın odur ki,

Gördüklerini

Vurasın her zaman görmemezliğe,
Bu da kusurudur Korkut Dedenin,
Dörtçe nakışında yanıldı nakkaş
Oğulu anneden ayıran gelin,
Gelin yok,

"Ayıran çağrılardı kâş.

Oğul karısına hak verdi yüz yol.⁽⁶⁷⁾
Annenin gönlünde düğümlendi taş.
Bir diyen olmadı, ey dönük⁽⁶⁸⁾ oğul,
Hani yüz var idi, sakal çıkmamış.

Ümitler, arzular gördü talanmış⁽⁶⁹⁾
Ayıran tırnağı etten, ayırdı.
Bir diyen olmadı, a canıyanmış.
Hani diş yok iken dudak ki, vardı.

Gördü ki, bu oğul, o oğul değil,
Gördü ki, umupmuş zarardan hayır.
Belin ağrısını gördü, bel değil
Kemer inildâyip çekmek istiyor.

Yürek ağrılarla dolup taşanda
İnsan baştan başa gileyleşirmiş⁽⁷⁰⁾
Yad kızı ocağa doğmalaşanda.⁽⁷¹⁾
Doğmalar giderek üveyleşirmiş.

Anne öz işini tamam bitirdi.
Bitirdi...
Her şeyi demek yitirdi.
Bu dünya böyledir.

Bakmaz feryada.

Vakt geldi,
Göçünü çek yavaş yavaş...
Vazifen bitti mi senin dünyada -
Kendini bitmiş bil, kendini, kardeş.

Bu dünya böyledir,

Götüremiyor

Sahta bir bezeği, saçma bir süsü.
Nefs artık loğmayı ötüremiyor,
Gereklik insanın değer ölçüsü.

Gerek bilirlerse dünyada seni,
Yanında, başında dost göreceksin.
Öyle ki, kaybettin gerekliliğini
Dünyada her şeyi yitireceksin.

Yerleri yavaşca değişir zaman,
Bakmaz ne feryada, ne göz yaşına.
Dünkü fırsatı da elinden çıkan
Dününü bugünün kakar başına:

-Seni bu dünyaya ben getirmişim,
Sana döşlerimden ben süt vermişim,
Geceler yatmadım yatasın diye,
Büyütüp getirdim seni erseye⁽⁷²⁾

Ben senin hem baban, hem annen oldum,
Sonunda böylece aldanmış oldum.
Anneni kendine yad tuttun, oğul,
Borcunu ne yaman unuttun, oğul?

-Alalâde bir iş, bala yetirmek
Annenin annelik tabiatına.
Belli gerçekleri dile getirmek
Yakışmaz, ey anne, layaketine.

Tasarruff kasası değil, çocuklar,
Harcından keserek kazanç göresin.
Artık gelirini orda sağlayıp
Sonra faiziyle ömür süresin.

Çocukdek bakırsız oğula, kıza,
Bilmeyiz, büyüyor yalbeyl evlât.
Sakin yaşamakçın yarınımıza
Dün ödediğimiz borç değil evlât.

Yanında büyüyor...

Fakat iy bil.

Oğul da yar için, kız da yar için.
Evlâtlar, evlâtlar bizimçin değil,
Biz onlar içiniz, biz onlar için!

Evlât-sevgimizden güverlen nubar,⁽⁷³⁾
Yeniden yaratır evlâtlar bizi.
Oduk ki, borcunu değil
koy onlar
Bize gaytarsınlar⁽⁷⁴⁾ öz sevgimizi.

Ey anne, kolaydır borcu gaytarmak.
Sevgiyi gaytarmak çetindir, çetin.
Evlâtlık borcunu ödemek ancak,
Bedeli değildir hâlâ sevginin.

Evlada borcunu hatırlatanda,
Anne sevgisini umar oğuldan.
Muhabbet.

Muhabbet unutulanda,
Borcunu istiyor borçludan insan.

2

Toplanıp meclise dost tanıdıklar,
Oğul ad günün geçirir bugün.
Sağlıklar baş alır:

-Bir arzumuz var:

Daim çiçek açsın koy senin ömrün.

Kapı arkasında durarak anne,
Meclisi dinliyor:

-Senin zekana,
Senin hünerine biz ki, meftunuz.
Anne kıvanç duyar...

Ama ne yapsın,
İçeri girmeğe cüretsiz, haksız.

-Bu güzel dünyaya seni bahşeden
Anaya aferin, anaya ehzen.⁽⁷⁵⁾
Nasıl ferahlanır, sevinir anne
Kapı arkasından bakır oğluna.
Böyle de derd olur?..

Oğul doğasın,
Onun şad⁽⁷⁶⁾ gününe genden⁽⁷⁷⁾ bakasın?
Dözmedi...

Geçip içeri,
Bağırıp diye ki, deminden beri
Ehsen dediğiniz anne benim, ben,
Benim onu doğup⁽⁷⁸⁾ özgeye veren,
Tuttu kendisini, azca gımaştı.⁽⁷⁹⁾

Seherki sohbet

Yadına düştü,

Gelin demişti

-Civanlar gelecek, civanlar ancak.
Bu meclisin sana bir ilgisi yok.
-Evet anlıyorum.

Ne desin anne,
Anladı, evladın doğum gününün
İlgisi yok imiş, oğul doğana...⁽⁸⁰⁾
Nasıl oldu, soran olmadı ona:
-Ya doğum gününde neşelendiğin

Oğulu kim doğmuş, ey nankör gelin?
-Bu güzel ülkeye seni bahşeden
Anneye aferin, anneye ehzen.
Telaşlandıysa da, sağlıktan yana,
Gelin dillenmeyip sustu şu anda.
Kimse duymadı övülen anne
Üzülüp duruyor kapı ardında.

Bu sağlık üstünden gerek şimdi sen,
Bir "Anne" şarkısı çalasın biz.
Evlâdın annelik muhabbetinden
Koy ateş serpilsin yüreğimize.
Oğul bir kibirle kalktı ayağa,
Duvardan tarını aldı yürekle.
Anne yüreğini duya bilmeyen
"Anne" şarkısını çaldı yürekle.

Ya neden gevreldin, gelin, ey gelin,
Öz merhum annen mi durdu gözüne?
Ya anne kalbine neden dağ çektin?
Hani bir annesin yarın özün de...

Gebesin... zaman da yaman devreder,
Sen ne ilk annesin, ne de son anne.
Ya anne değil mi, kendin söyle bir
O kapı ardında koyduğun anne?

Sendé bir annesin, gelin, hey gelin,
Şimdini yarına rehin koymusun.
Senin kaynananla ilişkilerin
Kendine yapılsa, hoşlanır mısın?

Ne çabuk yaklaştın sen yad oğluna?
Anne öz oğlunun omzuna yükmüş.
Meğermiş annenin hakkı yok ona,
Ama yad kızının hakkı büyükmüş,
O da hak, bu da hak.
Haksızlığa bak!

Değişir yerini nasıl da haklar.
Devran dolaştıkça deminki konuk
Bugün sahip olup seni ayaklar.⁽⁸¹⁾

Balanın ad günü yazık annenin
Şad⁽⁸²⁾ günü olmadı, dad⁽⁸³⁾ günü oldu.
Başında turp ekti⁽⁸⁴⁾ o, kaynananın
O, gelin olmadı, o, günü⁽⁸⁵⁾ oldu.
Gelin ne dediyse, er⁽⁸⁶⁾ destekledi,
Gelin kaynanayı tam köstekledi.

Gökten yıldız döktü amansız gelin.
Darbini gösterdi...
Zafer de çaldı.
Üççe ay geçmemiş bu kansız gelin
Evde hakimliği eline aldı.

Anne dillenmedi,
boyuna sustu.
Hani çoğlarını kınamıştı o.
Şimdi öz başına geldi...
İşe bak!

Birce şey düşünür, birce şey, ancak:
"Her şeye dözerim, yeter ki, balam,
Kalbi kırık balam, o gevrek balam
Dertten üzülmessin, hiç sıkılmasın.
Bir de, evin sırrı çölde kalmasın..."
Anne hız anladı: bu çelişkiye
Dözmez.

Oğluna da o, kıya bilmez.
Yok, yok. Bundan sonra dözüp her şeye,
Gelinle bir eve yaşaya bilmez.

Attı annesini ikinci oğul.
Annesi bir kelme dedi: -çok sağol,
Boğdu içindeki isyan sesini.
Dedi: -Ne yapmalı, böyleymiş kader.
Yığdı bohçasını elbisesini,
Kocalar evine⁽⁸⁷⁾ göçtü bir seher.

III FASIL

KOCALAR EVİ

1

Oturur kocalar ikişer, üçşer,
Kocalar evinin dehlizlerinde.
Ömür kitapları birer devşirir
Okunur onların benizlerinde.

Nedense söz öder solğun bakışlar,
Orda esef de var, taaccüp de var.

Hangi ezapların şırımlarıdır⁽⁸⁸⁾
Yüzlerde açılan derin kırışlar?

Bir ömrün zirvesi...

Terazi
çeki.

Az mıdır, çok mudur hayri şerinden.
Hayatın kaygısı, hayatın yükü
Daha götürülüp omuzlarından.

Yoktur bu dünyada kasdi, garezi,
Mutlu mu, mutsuz mu şu halinde o?
Kurulur içinde mizan- terazi,
Aceba na çeker hayalinde o?

Terazi gözleri tutuştu, indi,
O yürek açamağa sırdaş arıyor.
Vermiş o, topluma borcunu,

Şimdi

Hakkını çekmeğe bir taş arıyor.
Borcunu namusla veren keslerin
Hakkını mümkün mü taş ile çekmek-
Yok. O ağırlıkta taş nerde- Yegin.
O hakkı borcunla çekesin gerek.

Gençlik- arzuların uçuş noktası,
Kocalık konduğu sonuncu mesken.
Sanan fısıldıyor ömrün zirvesi,
Düşün neyi neye kurban vermişsin?

Şimdi kazancın ne, yutuzduğun ne?
Görürsün sonunda hepsi birdir.
İster ağlayana, ister gülene
Onsuz da bu dünya her zaman sırdır.

Kim açabilmiştir, bu sırrı, de kim?
Çoğu kora⁽⁸⁹⁾ iken mövüç⁽⁹⁰⁾ oluptur...
"Dünya benimkidir" söyleyen hakim
Dünyanın elinde mürmüç⁽⁹¹⁾ oluptur.

Bize tabiatın verdiklerini
Zaman alır...
Bize kocalık kalır.
Her gelen gidenin tutur yerini,
Zaman tabiatten intikam alır.
Sönüp ocakları, sönüp odları,
Derin düşünceler baş alıp gider.
Hayat yok,

arzu yok,

şimdi onları

Düşünce tepredir, fikir tepredir.
Uyuyamıyorlar...
Sübhede uyak.
Oyulur minderler, oyulur balış
Adamlar bir yana,

Sen bir işe bak,

Kocadan uyku da bizar olurmuş⁽⁹²⁾
Omuzdan düştü mü hayatın yükü,
Hayatın lezzeti bitti büsbütün,
Arzular aşkına yok, bunu bil ki,
Şimdi yaşıyorsun, yaşamak için.

Ölünce⁽⁹³⁾ bu yükten hezer eyleme!⁽⁹⁴⁾

Gileylenme gel.

Çek onu yürekle.

Hayat sen deme⁽⁹⁵⁾.

Hayatın yükünü çekirken güzel!

2

Kocalar evinde bir özen dizen...

Odada herkesin öz köşesi var.

Masanın üstünde gözlük, kalemdan,⁽⁹⁶⁾

Gazete, dergiler, cilt cilt kitaplar.

Dolap üzerinde kibrit ve sigar,

Çeşitli nüshada hablar, ilâçlar.

Küçük odanın da baş duvarından

Civanlık resmini asmış herbiri:

Aynada kendini gördün mü? Bir an

Resime dikilir hız, nazarları.

Bugün eskisiyle durar yan yana,

Arada uçrum dek durmuşdur yıllar.

Hayalin hatıra kanadlarına

Sığınmış,

uçuyor düne gönüller.

Kâh ona, kâh buna dönür nazarlar,

Yazıklar bugüne, alkışlar düne

Ayanaya bakanda diklenir yine.

Bugünü -kocalık, yarını -toprak

Maziyle yaşıyor, maziyle, ancak!

Üç oğul babası -çilingir emmi

Kocalar evine az önce göçmüş.

Dünyanın kederi, dünyanın gamı,

Sanki omuzundan kalbine çökmüş.

Kocalar evinin kurallarına

Hiç türlü, hiç türlü alışamıyor.

Yaman hakarettir atılmak, ona,

Pencere önünden yan düşemiyor.

O her gün bekliyor, "Yok, bu olamaz,

Babalar, anneler bırakılamaz".

Çarpıyor yüreği bu dar kafeste,

Gözleri dışarda, kulağı seste.

Böylece günleri o, yola saldı,

Adamın gözleri yollarda kaldı.

"Demek hak da bende, günah da bende...

Onların bir sözü yalan olmadı.

Ya haklı, ya haksız, ben inciyende,⁽⁹⁷⁾

Bir defa gönlümü alan olmadı.

Kolunu boynuma salan olmadı.

Tenhalık gamını tek kendim yedim,

Ahvalım, durumum hiç sorulmadı.

Kaç kez sinirlenip "giderim" -dedim,

Bir yol bana karşı koyan olmadı.

Kalmayıp amanım, kalmayıp heyim,⁽⁹⁸⁾

Gönül hanımanım ne hız uçuldu.

Öz sıcak yuvamdan göçüp gelmeğim,

Meğermiş, onların gönlünden oldu..."

Bir gün telfon açtı eve çilingir,
Torunu götürdü desteği...

-Alo!

Bilmedi ne desin?

Yeşerdi gözler.

Titredi dudağı,

Titredi dili...

Torunu bağırdı: -Cevap versene!

Avaranın biri.

Sustu o yine

Ama tel tel oldu kalbi bu sestem,

Dedi o, düz diyor, avareyim ben.

Desteği asınca, yüreğindeki
Yaralar gövretti...

Doğulan teki⁽⁹⁹⁾

Koca, torununa ismini verdi.

Torun babasına çok benziyordu.

Düşündü: "Zararı yok, dolaşıp devran.

Yerbeyer eyleyer⁽¹⁰⁰⁾ er-geç hamını.⁽¹⁰¹⁾

Alır şu torunum öz babasından

Büyük babasının intikamını!"

Altın çerçevede eski bir resim:

Rakseder yüceboy, güzel bir oğlan.

-O kimdir?

-İyi bak.

-Kör değil gözüm.

-Tanıyamıyorum.

Ta kızdı rekkaş:

Tanı mıyor musun?

Gözlüğünü tak,

Tekrar iyi bak.

-Seni tanıyorum, onu yok, ancak.

-Evet... doğru dedin, ne kaldı bizden?

Çoktan ayrılmışsınız biz kendimizden.

Buro-buro diyen günlerin vârdı,

Ben idim bezeği toy-düğünlerin.

Kızlar da hasretle bana bakırdı,

Eh geçen günlerim, geçen günlerim,

Diyerek ah çekti...

İhtiyar yine.

Gizli bakışlarla baktı resmine.

Bu bir alışkanlık, bakar hermişe⁽¹⁰²⁾

Civan geleceğe, koca geçmişe.

Civanın serveti-hele öndedir,

Kocanın nesi var-geçmişindedir.

O: -Geçen günlere gün yetmez- diye.

Sigar tütsüsünü çekti sineye.

-Ee... dikkat ederim deminden sana,

Çekersin boyuna, çekersin yine.

Vazgeçemiyorsun, azalt bir kadar.

Canına yazığın gelmiyor meğer?

-Ne can? Gün akşamdır, ölümden konuş,

Daha ne can kalmış, ne ömür kalmış.

-Diyorsun, gevşeyip uzanmak şimdi?

Ömrün kalan payı daha şirindi.

Sen şu zakkumunu bir kadar az çek,

Bak ne güne saldı seni öksürük?

Dışarda bulmadın hani bu canı,
Onun yerineyse iç şu dermanı⁽¹⁰³⁾
-Hangini diyorsun? O sarı tozu?
Kendini aldatıp yaşamak yeter.
Dibinden kuruyan ağacız...

Bizi,

Ne gübre güvertir, ne su güvertir,
-Sus, öyle konuşma, korkarım.
-Neden?
-Yok, hele yaşamak istiyorum ben.
-Meğer ben istemem?
-Kısadır ömür!
-Bir gün yaranan kes, bir gün de ölür.
-İnsan iki defa yaşayaydı kâş!
Yaman üşüyorum...
-Ben de, a kardeş!
-Sıcak kaç derece? Bugün -aceba?
-Havalar galiba soğuyup yine,
-Bir ısı ölçere göz yetirsene.
-Gözlüğü tak.
-Adam, görür gözümüz.
-Gözlüğü gözüme sen sokma hız hız.
O kalktı,

göz attı ısı ölçere:

Vurdu dizlerine o, birden bire:
-Sen öl, bir işe bak, yirmi sekiz!
-Efendim, ya neden üşüyoruz biz?
-Hava ne sıcakmış, haberimiz yok.
-Dışımız sıcaktır, içimiz soğuk.
Şimdi sen gördün mü, haklıyım böyle.
Devadan, dermandan⁽¹⁰⁴⁾ kâr aşmaz bize.⁽¹⁰⁵⁾

Boş boş ümitlerle, tesellilerle,
Kendini aldatmak yakışmaz bize.

3

Bir resim çıkardı cebinde koca,
Baktı, hayli baktı, baktı doyunca.
- Bu oğlum, bu kuzum...
-Ya bu karaca?
-Torunum, eniştem,.. bu da...
-Evet, kim?
-O ise, gelnim.
-Efendim, senin ki, çocukların var, -
Sen Tanrı, ya burda ne azarın var?⁽¹⁰⁶⁾
Dedi:- Kendimdedir, vallah her günah.
Olmak istemedim herkese mühtaç.
Biz dünya görmüşüz, diyorum, Allah
Sağ gözü etmesin sol göze muhtaç.

Öyle ki, rahmetli karıcık öldü,
Daha bu dünyadan elim üzüldü.
Yük ola bilmedim civan geline,
Allah da çok gördü bana karımı.
Bura gelmeğimde, inan, ben yine
Suçlu bulmuyorum evlâtlarımı.

Kırmıyor kendini, hani ne gerek?
Sırrını içinde saklıyor koca.
Öyle ki, yatağa girir,
sühbedek
Yorganın altında ağlıyor koca.

Kapatıp ışığı ihtiyar rekkas,

Girir yatağına... yatak buz, o buz,
Dikilir odadan dışa bakışı,
Zifiri karanlık, gök yıldız yıldız.
Dinliyor, çırpınır,..
Bu nedir böyle?
O, inilti sesi işitir birden.
Bakıyor yatağa o, dikkat ile:
"Yoksa o, ağlıyor?.. Bak ne yaptım ben?
Galiba adamın kalbini kırdım...
Ağlıyor... önceler ben de ağlardım..."

Gecenin yarısı çilingir uyak,
Rekkas yavaş yavaş dillenir:-Yeğin.
Senin yüreğine dokundum demin,
Eğer böyledirse, özür dilerim,
Doğruyu söyledim, ben sana yemin..
Kardeş aldatmayak bir birimizi,
İnan hakikada, atmışlar bizi.
Doğruyu saklayıp düzü danmayak,
Evlâtlar utansın, biz utanmayak.

Devranın gerdişi böyledir, böyle,
Bu dünya ezelden yalan dünyadır.
Güçlüyü kaldırır omuzlarına,
Güçsüzü omzundan salan dünyadır.

Kimi kaldırıyor yerden göklere,
Kimi indiriyor göklerden yere.
İyiye kötüye hayırı şere,
Doğruyu iğriye satan dünyadır.

Tutma bu dünyayı, tutma tek elli,
Ansızın gülüşü yine teselli.
Ne sevinci belli, ne gamı belli.
Zehiri şekere katan dünyadır.
Bu nasıl annedir, düz ilgarı⁽¹⁰⁷⁾ yok.
Kimese şefkattır, kimese yumruk,
Yiye bilenler bir loğma kuyruk.,
Yiye bilmeyene yavan⁽¹⁰⁸⁾ dünyadır.

Çocukla oynuyor, gençle bahseder,
Kim ona ak olsa,⁽¹⁰⁹⁾ ona kasdeder.
Bizi elden sahr, bizi sinsidir.⁽¹¹⁰⁾
Kendi haman dünya⁽¹¹¹⁾ haman dünyadır,
Doğrusu, bu dünya yaman dünyadır.

4

-Benim aman zaman bir oğlum vardı,
Onu da elimden ölüm apardı.
Ömrün bu çağında kaldım kömeksiz,
Kocalar evini kuran var olsun,
İlâcsız kalmadık tam şu anda biz.
Sen de benim gibi evlât sarıdan
Galiba mağmunsun?⁽¹¹²⁾

Duruktu bir an,
Anne bilmedi ki, ne desin?

Birden

Dönüp dedi:- Ben mi?

-He!⁽¹¹³⁾

-Sonsuzum ben.

"Sonsuzum!" sözdeki dehşete bir bak.
Yani benden sonra kimse dünyada

Benim çıramı hiç yandırmayacak.⁽¹¹⁴⁾
Sonsuzum. Meyvasız bir köküm, soyum
Aslimin, neslimin sonuncusuyum.
Anne yalan dedi, kalbindekiler
Dilene gelmedi.
Yok, gele bilmez.
Ne kendi, ne oğlu ne de gelini
Özgeler önünde alçala bilmez.
Sustu...
Boğazında düğüldü⁽¹¹⁵⁾ kaher,
Sağladı kendini anne bir teher.⁽¹¹⁶⁾
- Ya nere gidersin kimi akşamlar?
- Yetim yuvasına.
- Orda kimin var?
- Orda dayak yerim, ümit yerim var.
Orda bırakılmış bütün çocuklar
Öyle sanırım ki, çocuklarımdır.

Koca söz demedi, bir sigar içti,
Gayeyi anladı, sözü değişti.
Yine konuştular dağdan, arrandan,
Herkes odasına gittiği zaman
Koca dedi: -Senden tek bir ricam var,
Oraya gidersen, beni de apar.

Sokağın ötesi -Yetim yuvası,
Burası -ihtiyar sığınacağı.
İnsan muhtac olur başkalarına
Bir ömrün ilk çağı, bir de son çağı.

Senden yardım uman muhtacı atmak?
Bu hangi kitapta yazılıp, değin?
Vicdanı unutmak, inşafı satmak
Belki ölçüsüdür muasırlığın?

Bazen dedeleri beğenmiyoruz,
Bazen biz onlara "cahil" diyoruz.
İnsafsız kimseye aman vermemek,
Yediği ekmeğe sırt çevirmemek.

Sadakat, deyanet, düzlük, adalet,
İtibar, erkeklik, büyüğe hürmet,
Ulu babalardan mirastır bize,
Haydi, tekrar bakak öz mazimize...

Yaşlılar ülkesi denilir neden
Anne Vatanımız Azerbaycan'a?
Ya bunun sebebi ne imiş gören?⁽¹¹⁷⁾
Doktorlar her biri yozdu⁽¹¹⁸⁾ bir yana.

Bin bir tecrübede bin bir oyunda,
Bilginler meheğe vurdu⁽¹¹⁹⁾ bu sırrı,
Biri havasında, biri suyunda,
Biri ikliminde gördü bu sırrı.

Bir diyen olmadı: -Ne olmuş size?
Nedir bu deneme, nedir bu sınav?
Ben hayret ederim hayretinize,
İnsanın hakkıdır uzun yaşamak.

Çocuğu görünce basmış bağrına,
Demiş: -Sen atılmış, ben de atılmış.
O günden beri,
Pazar günleri,
Yetim yuvasında bir canlanma var,
Nineyi bekliyor bütün çocuklar
O çilli çocuk,
Yüreği sevgiden nisgilli.⁽¹²¹⁾ Çocuk
O günden beri,
Bekliyor nineyi pazar günleri.
Yetim yuvasında bir toybüsat⁽¹²²⁾ var,
Çocuklar sevinir, eğlenir yine.
Yüreği telâşlı, kırgın balalar.
Birikip annenin yan yöresine.

Dünyaya geleli, onlar dünyadan
Yamanlık görüpler, evet yamanlık.
Öksüzler herkesten yalnız her zaman
Bir hoş bakış umar, bir mihribanlık.

Herkesten sakınır, herkesten hürker
Kırık yürekleri camdan da gevrek.
Ne hırçınlık bilir, ne kapris bilir.
Onların bakışı inamsız, ürkek.
Onlar ne hoş kılık,
ne sıvaz görür,
Issız bahçelerden,
de, bağ olur mu?

Bebek kapris yapar, anne götürür,
Annesiz bebekler şımarık olur mu?
Onlar dadılardan muhabbet umar,
Buna ne tahammül, ne de mecal var.

Babanın, annenin hatırı için
Tüm tanıdıklar da çocuğu okşar.⁽¹²³⁾

Onun yaptığını yad yapa bilmez,
Dadının hoş sözü, nevazişi de
Yavru yürekleri ısıta bilmez.
Anne sevgisine var mı bir evez?⁽¹²⁴⁾
Anne sevgisine çocuk hasreti!
Kim diyor en büyük bir hasret değil.
Dadının sıvazı, saygı-hürmeti
Vazife borcudur, muhabbet değil.

Çocuk yüreğini aldatmak olmaz,
Yanılır kalbe kıyıp hükmeden,
Seçer,

Çocuk kalbi hassastır, hassas,
Asıl muhabbeti sahta sevgiden,
Çocuk büyüdükçe,
derdi seri de
Büyüyor kendiyle birge, yılbayıl.
Dadının çocuktan talepleri de,
Yalnız terbiyedir, muhabbet değil.

Kurnaz çocukların nazı, şıltağı.⁽¹²⁵⁾
Dadının gözünde kusurdur, elbet,
Anne muzammeti, baba dansağı
Yalnız muhabettir, yalnız muhabbet.

Yaman gevrek olur, yamanca hassas
Öksüz yüreklerin aşkı, fitreti⁽¹²⁶⁾
Bir anne kucağı, bir sıcak nefes
Onların en büyük gönül hasreti.

Yüreği hasretle şişip dolsa da,
Ne cüreti olur, ne casareti.
Böyledir...

Adları çocuk olsa da,
Çocukluk onların değil kısmeti.
Dururlar uzakta, bakırlar genden,⁽¹²⁷⁾
Gözler intizarlı,⁽¹²⁸⁾ bakışlar derin.
Onların yüzüne gam gölgesinden
Basılıp mühürü kimsesizliğin.

Çocuk yüreğini aldatmak olmaz,
Yanılır o, kalbe kıyıp hükmeden
Seçer,

çocuk kalbi o kadar hassas,
Asıl muhabbeti sahta sevgiden.
Muhabbet. Her zaman muhtacız ona,
Onsuz ne derkeder, ne duyar insan.
Muhabbet besler mi, başkalarına
Muhabbet görmeyen başkalarından.

Eğer kalbimizde muhabbet yoksa,
Onu evlâtlardan almak çok çetin.
Onlardan muhabbet umacağıksa,
Amandır, onlara muhabbet verin.

Yetimler evine gelir arabir⁽¹²⁹⁾
Çocuk götürmekçin sonsuz kadınlar.
Öyle ki, çocuklar onu hisseder,
Bak, gör odalarda ne çaknaşma⁽¹³⁰⁾ var.
Cici giysisini giyiyor o gün,
Hele aynaya da bakar çocuklar.
Bezenir, süslenir...

Beğenilmekçün.

Bakın ne oyundan çıkar çocuklar.

Yaklaşır kadına...
Bakır yüzüne,
Bakışta yalvarış, bakışta isyan.
Bakır dilsiz, sakın,
O, döne döne,⁽¹³¹⁾
Bakışlar haykırır: "Ben senin balan."

Ağır... Bu manzara ne kadar ağır.
Yürekler çarpıyor...
Gözler intizar.
Burda kendisine anne arıyor
Anne kucağına hasret balalar.

Kırlır ümidi, tutulur yine,
Köşeye kısılr beğenilmeyen.
Baş vurur yüreğin derinliğine,
Yitersin, batırsın o yürekte sen.

Yetim yuvasında bir toy büsat var,
Çocuklar sevinir, eğlenir yine.
Yüreği telaşlı, kırgın balalar,
Birikip annenin yan yöresine
Çocuklar hopluyor, zıplıyor, düşür.
Kadının kalbinde güller öpüşür.
O, çilli çocuğu basır bağrına,
"Cüce" masalını konuşur ona:
-Kim yatmış, kim uyak?
Dillendir çocuk:
-Herkes çoktan yatmış, tek Cüce uyak.

Cücenin annesi yok mu, ey nine?
Onun da annesi...
-Ne deyim sana?
Biliyorsun, bala, Cüce...
-Ne cüce...
-Yiğittir yaman,
O, devi...
-Öldürür... Korkmaz hiç neden.
Büyüyüp Cüce'ye dost olacam ben.
-Tamam, benim balam...
Geçti bir kadar.
Onlar çok konuşup, çok güleştiler.
-Önceki sohbete o, döndü yine:
Meğer senin annen yok mu, ey nine?
-Ben kendim anneyim.
O, döndü birden.
Kundaklı kuklayı götürdü yerden.
Bağırdı: -Bunun da annesi benim.
Kuklayı kimseye ben aslâ vermem!
-Tamam ya, koy olsun o, senin balan.
Kimdir hani onu elinden alan?
-Ya senin evin?
Ne desin anne?
-Var.
-Beni evine sen götürsene.
Neden götürmezsin?..
Bir dillensene.
Anne konuşmadı. Sustu,
-Ey nine,
Yaşardık beraber biz nine bala.
Anneye benzeyen güzel bir hala
Alıp götürdü dün küçük Adil'i.

Titredi annenin dudağı, dili.
-Adil annesini buldu... Ey nine...
Ya benim.
Ardını demedi.
Yine.
Sustular...
Nazarlar konuştu lâl-kâr.⁽¹³²⁾
Onlar birdenbire kucaklaştılar.
Bu yerde sohbete hitam vuruldu.⁽¹³³⁾
Daha ne konuşum, daha ne deyim,
Gizli duygularla boşaldı, doldu,
Anneden yetimle baladan yetim.
Anne hiç bilmiyor, ne duygudur bu?
Neden bu duygunun esiri oldu?
Yine de kalbinde sonsuz dilekler,
Neden bu duyguya kendi tapınmış?
Bulur bir birini kırık yürekler,
Bulur bir birini iki atılmış.
Atılmış.
Atılmış, hakikattir bu-
Birinin eveli, birinin sonu.
Adını temize çıkarmak için
Yavrusunu atan o bedbaht gelin,
İçinde sızlayıp daim hüngüren,
Annelik hissini ahir ki, yendi...
Geçti bir kadar,
Güzel bir insana bir gün evlendi...
Sandı ki çocukta kaybettiğini
Kocasında bulur
Olmadı ancak!..
Olmadı... Asıldı öz dileğinden.

İkinci yavruyu bekledi müdam...⁽¹³⁴⁾
Meğer öz ilkinin attığı günden
Onun anneliği kaybolupmuş tam.
İlâhtan doktordan yardım olmadı,
Annelik istedi, ala bilmedi.

Sokakta, dışarda o, yürüyünce,
Kucağı bebekli anne görünce
Kıskandı... hasretle süzdü kadını
Tek kendi dinledi öz feryadını...
Kayıp çocuğunun doğum gününde
O siyah giyside matem sağladı.
Ama bir fikire ümit bağladı.
Attığı bebeği o bulmak için
Yetim yuvasına baş vurdu her gün.
-Belki o, burdadır, habersizim ben...
Aceba hangidir bu bebeklerden?
-Belki bu?... Benzeri yok... ama... bunun
Nasıl da benziyor bana göz kaşı...
Hani bu yıl olur tam yedi yaşı...
Bakıyor, sağına, soluna kadın,
Tanıya bilmiyor yavrusun ancak.
O, nerden bileydi öz evlâdıdır
Yanında dayanan o çilli çocuk.

SONSÖZ

Mahkeme kurulsun!

Atılmışların

Uzak gözden uzak barınağında,
Vicdanlar otursun o gün yargıcın
Biri sol yanında, bir sağında.

Mahkeme kurulsun, hüküm verilsin.,
Herkes hakkını yok, borcunu bilsin!
Balasını atan anneler ile
Annesini atan balalar gelsin.

Atsın güllesini öz cephesinden
Kendine hak bilen diller birdebir.⁽¹³⁵⁾
Ama bu ateşin korkma sesinden,
Hedefi yine de öz cephesidir.

Hayat barınağından çıkan "Çevikler"
Hakkını istesin, borcunu dansın.
Balaya, anneye kıyan yürekler,
Mahkeme önünde niçin utansın?

Mahcubiyet, Utanç. Numusun, arın
İlkin meyvasıdır...

Umma sen ondan!

Vicdan hakimini aldatanların
Korkusu olur mu hak divanından?

Mecelle hükmüyle hatırlanan borç.
İyidir bir defa, ödenilmese.
Verilen cezanın kime ne hayrı,
Suçlu kendisinde günah bilmese?

Zorla borç ödetmek?

De, kime gerek?

Diyorum hüküm de hazin şarkıdek
Gönülden-gönüle aksın, duyulsun.
Mahkûmun yüzüne okunan hükmün
Amacı -kanmazı kandırmak olsun.

Kanmakta ceza da adalet de var.
Kansın.
Borcundan da bir boy yücelsin.
Sevgiye, kaygıya muhtaç olanlar
Yalnız sevgiyle de hakkını alsın.

1976-1978 yılı.

- (1) atılmışlar: terkedilmişler.
- (2) duruktu: duraksadı, şaşkın-şaşkın durdu.
- (3) aramla: yavaş-yavaş.
- (4) gümman: tahmin, şüphesiz.
- (5) bir nece: birkaç
- (6) çeper: duvar
- (7) muhabbet dersinden kesildim: muhabbet imtihanında başarısız olmak.
- (8) kıymetim: değerim, rotum.
- (9) leke getirdim: leke sürdüm.
- (10) bedbaht: zavallı.
- (11) rüzgârım: yaşamım.
- (12) dandı: yadıladı.
- (13) yeğin: hızlı, çabuk.
- (14) gadasını alıp: deri belasını alıp.
- (15) yaz: ilkbahar.
- (16) har olmalımıyım: aşagılanmalımıyım.
- (17) otağında: odasında.
- (18) doğulanların: doğanların.
- (19) ayıldım: uyandım.
- (20) dem: keyif, neşe.
- (21) den den: tane tane.
- (22) dayandı: durdu.
- (23) menzil: uzaklık, erim.
- (24) azıp: şaşırıp.
- (25) şaşıtıp: şaşırıp.
- (26) çattı: erişti, ulaştı.
- (27) uçunurdu: korkudan titriyordu.
- (28) boylanıp: boynunu uzatıp.
- (29) pilleler: basamaklar.
- (30) kayıda: döne.
- (31) nalesinden: feryadından, haykırtısından.
- (32) töhmetinden: dansağından, mazammetinden.
- (33) uzandı: yattı.
- (34) çölden: dışardan.
- (35) meslehet: danışma, tavsiye.
- (36) tohmet: dansak.
- (37) kasdini: niyetini.

- (38) döngelerde: dönemeçlerde.
- (39) lâl-kâr: dilsiz-sağır.
- (40) hacaletinden: mahcubiyetinden.
- (41) tinden: dönemeçten, köşeden.
- (42) öziünü: kendisini.
- (43) döşendi: düştü.
- (44) şulelerinde: meşalesinde.
- (45) alversiz: alış verişsiz.
- (46) bu mekamda: şu anda.
- (47) metleb: gaye.
- (48) açıkğabaklı: gülleryüz.
- (49) kaşkabaklı: suratı asılmış.
- (50) herden: kimi vakit, zaman zaman.
- (51) gilesi: ucu.
- (52) müsbettir: beladır.
- (53) ham: nerede?
- (54) meşesinde: ormanında
- (55) eziyyete: zahmete, zulüme.
- (56) afet için: hükümlü bir kadın.
- (57) astara: ters yüz, iç yüz.
- (58) diki: zirveyi.
- (59) birce-birce: birer birer.
- (60) bildirki: geçen yılki.
- (61) güdüyor: izliyor.
- (62) dözmedi: tablamadı.
- (63) nırh: nark, narh
- (64) latayır sözler: küfürler
- (65) bucağa: köşeye.
- (66) kırımış: susmuş.
- (67) yüz yol: yüz kez
- (68) dönük: sadakatsız, nankör.
- (69) talanmış: yağmalanmış.
- (70) gileyleşirmiş: yakınmış.
- (71) doğmalaşanda: akrabalaşanda.
- (72) erseye: yetişkin çağ.
- (73) nūbar: ilk meyva.
- (74) gaytarsınlar: geriye iade etsinler.
- (75) ehzen: aferin.
- (76) şad: sevinçli, şen.
- (77) genden: uzaktan.
- (78) doğup: doğurup.
- (79) gımsıttı: güllümsünmek.
- (80) doğana: doğurana.
- (81) ayaklar: gıgner.
- (82) sevinçli günü olmadı.
- (83) feryatlı belalı günü oldu.
- (84) başında turp ekti: başını belalara soktu.
- (85) günü: erkeğin karısı üstüne aldığı ikinci karı.
- (86) er: kocası
- (87) kocalar evine: Yaşı geçkinler, ihtiyarlar evine. Memleketimizde kimsesiz

ve çoğunlukla evlâtları ve akrabalarınca terk edilmiş, bırakılmış ihtiyar yaşlı kimselerin barındağı yuva. Tıpkı yetimler yuvasını hatırlatıyor.

- (88) şırımlardır: çizgilerdir.
- (89) kora: olgunlaşmamış ekşi üzüm.
- (90) mövüc: kuru üzüm.
- (91) mürmüc: oyuncak, âciz.
- (92) bizar olurmuş: bıkarılmış.
- (93) ölünce: ölene kadar.
- (94) hezer eyleme: yakınma, şikâyet etme.
- (95) sen deme: meğermiş.
- (96) kalemdan: kalem kabı.
- (97) inciyyende: darılanda.
- (98) heyim: gücüm.
- (99) yaralar gövvertti, doğulan teki: yaralar sızladı doğunca.
- (100) yerbeyer eyleyer: yerleştirir, aktarır.
- (101) hamını: herkesi.
- (102) hemişe: her zaman.
- (103) devadan derman: ilâcı.
- (104) dermandan: ilâçtan.
- (105) kâr aşmaz: kâr olmaz, fayda olmaz.
- (106) Sen Tanrı ya burda ne azarın var?: Allah aşkına burada ne arıyorsun?
- (107) ilgarı: ahdı, vadesi.
- (108) yavan: hoş gitmeyen, tatsız.
- (109) ak olsa: karşı koysa, duruşma yapma.
- (110) sinsidir: kötü durumlara düşürür.
- (111) kendi haman dünya: kendisi aynı dünya.
- (112) mağmunsun: gamlısın.
- (113) he: evet.
- (114) yandırmıyacak: yakmayacak.
- (115) düğöldü: düğümlendi.
- (116) bir teher: bir türlü.
- (117) gören: aceba.
- (118) yozdu: yorumladı.
- (119) meheğe vurdu: denedi, inciledi.
- (120) asan: kolay.
- (121) nisgilli: mahzun, kırgın.
- (122) toy büsat: toy düğün.
- (123) okşar: sıvazlar, oyalar.
- (124) evez: bedel.
- (125) şıltağı: kaprisi, hırçınlığı.
- (126) fitreti: yaratılışı, öza.
- (127) genden: uzaktan.
- (128) intizarlı: hasretli.
- (129) arabir: zaman zaman.
- (130) çaknaşma: canlanma, gürültü.
- (131) döne döne: tekrar.
- (132) lâl kâr: dilsiz.
- (133) hitam vuruldu: son koyuldu.
- (134) müdam: aralıksız, her vakit.
- (135) birdebir: birer birer.

S-15484

ISBN 975-17-1217-3

15.000.- TL.